

Handelings- gericht arrangeren

tweede evaluatie van een pilot

unita i.o.

samenwerkingsverbanden

Annie M.G. Schmidt

en Het Gooi e.o.

te Hilversum

**CED-Groep
Dr. Marco Algera**

September 2013

**CED
groep**
educatieve diensten

Inhoudsopgave

	<i>Pag.</i>
Voorwoord	5
Samenvatting	7
1 Achtergronden van het onderzoek	11
1.1 Inleiding	11
1.2 Handelingsgericht arrangeren	13
1.3 Onderzoeksvragen	15
1.4 Methode	16
2 Achtergrondvragen	21
2.1 Resultaten respondentengroepen	21
2.2 Synthese	23
3 Voorafgaand aan eerste MDO-bijeenkomst	25
3.1 Resultaten respondentengroepen	25
3.2 Synthese	26
4 Uitgangspunten van handelingsgericht werken	27
4.1 Resultaten respondentengroepen	27
4.2 Synthese	31
5 Effecten van en tevredenheid met werkwijze pilot	35
5.1 Resultaten respondentengroepen	35
5.2 Synthese	39
6 Formuleren van onderwijs/jeugdhulparrangementen	41
6.1 Resultaten respondentengroepen	41
6.2 Synthese	43
7 Werkwijze pilot: transparantie en korte lijnen	45
7.1 Resultaten respondentengroepen	45
7.2 Synthese	46
8 Samenwerking betrokkenen	49
8.1 Resultaten respondentengroepen	49
8.2 Synthese	53
9 Afrondende opmerkingen	59
9.1 Resultaten respondentengroepen	59
9.2 COBO-leerlingen	61
10 Beschouwing en aanbevelingen	63
10.1 Beschouwing	63
10.2 Aanbevelingen voor de loketgroep pilot	74
Bijlage I: Kwantitatieve onderzoeksresultaten	79
Bijlage II: Kwalitatieve onderzoeksresultaten	95

Voorwoord

De kern van de pilot Handelingsgericht arrangeren laat zich vangen in een drietal motto's:

- "Geen kind tussen wal en schip, minder procedures en meer expertise het regulier onderwijs in";
- "Alle kinderen succesvol op school";
- "Regulier als het kan, speciaal als het moet".

Handelingsgericht arrangeren is een uitvloeisel van de concepten Handelingsgerichte diagnostiek en Handelingsgericht werken. In onderlinge afstemming met alle betrokkenen wordt invulling gegeven aan de stelselwijziging Passend Onderwijs.

De samenwerkingsverbanden Annie M.G. Schmidt en Het Gooi e.o. te Hilversum hebben, in de aanloop naar het opgaan in 'Unita', gezamenlijk een pilot opgezet om de denkbeelden in praktijk te brengen. In dit rapport wordt de tweede evaluatie van de pilot beschreven. Een jaar eerder is een eerste evaluatieonderzoek uitgevoerd. Alle inhoudelijk betrokkenen – pooldeskundigen (waaronder trajectbegeleiders), interne begeleiders, leerkrachten, ouders en leerlingen – zijn (voor zover ze voldeden aan de inclusiecriteria) benaderd om een digitale vragenlijst in te vullen.

Een onderzoek van dergelijke omvang en complexiteit kan alleen verricht worden als er tal van mensen samenwerken. Op deze plaats willen wij dan ook onze dank uitspreken voor ieders inbreng bij de totstandkoming van dit project.

De CED-Groep spreekt de hoop uit dat, na de wijzigingen die mede op grond van de eerste meting zijn doorgevoerd, ook deze tweede meting zal bijdragen aan het nog verder verbeteren van de afstemming tussen onderwijs en zorg. Met de gedrevenheid, die kenmerkend lijkt voor alle betrokkenen bij de werkwijze met MDO's, is (met enkele verbeterpunten) de kans geoptimaliseerd het onderwijs werkelijk passend aan te bieden.

Dr. Marco Algera
onderzoeker CED-Groep
september 2013

Samenvatting

Samenwerkingsverbanden Annie M.G. Schmidt en Het Gooi e.o. hebben een pilot opgezet om handelingsgericht arrangeren in te voeren. Dit rapport betreft de verslaglegging van de tweede evaluatiemeting in schooljaar 2012-2013. De overall-respons op de digitale vragenlijsten was acceptabel (in totaal reageerde de helft van de aangeschrevenen: pooldeskundigen, interne begeleiders, leerkrachten en ouders), hoewel de respons per respondentengroep sterk verschilde.

Er zijn tien onderzoeksvragen opgesteld, die in het rapport in woord en in beeld uitgebreid worden beantwoord. In deze samenvatting wordt dat beknopt gedaan.

Met het oog op welke hulpvraag wordt er een MDO georganiseerd en met wie?

Aan een Multi Disciplinair Overleg (MDO) wordt veelal deelgenomen door de trajectbegeleider, de ib-er, de leerkracht en een ouder van de betreffende leerling. Regelmatig schuift ook iemand uit de bovenschoolse pool aan, vaak iemand die werkzaam is bij één van de samenwerkingsverbanden. De samenstelling van de groep deelnemers lijkt per MDO voor eenzelfde casus vrij sterk te wisselen.

Tijdens zulke MDO's komt een keur van hulpvragen aan de orde, zowel vanuit de school als vanuit de ouders. De meest voorkomende zijn dat de school vraagt hoe de leerling het beste te begeleiden is bij diens onderwijsachterstand of diens gedragsproblemen, welke zorg de leerling precies nodig heeft en in welke setting die het beste te geven is. Daarnaast is diagnostiek een vaak voorkomende categorie van hulpvragen. Ook ouders stellen soortgelijke vragen: men wil meer inzicht krijgen in hoe hun kind functioneert.

Meestal lukt het in twee MDO-bijeenkomsten om tot een handelingsplan te komen, soms zijn er drie of meer bijeenkomsten nodig.

COBO-leerlingen¹ worden in speciale MDO's op zeer effectieve en doortastende wijze naar een passende onderwijssetting geleid.

Hoe wordt de informatievoorziening voorafgaande aan de eerste MDO-bijeenkomst ervaren?

Ouders weten voorafgaand aan de eerste MDO-bijeenkomst doorgaans wat nu precies het doel ervan is of hoe lang het overleg zou gaan duren. Ze zijn beter ingelicht over wie eraan deelnemen.

Worden de uitgangspunten van het handelingsgericht werken tijdens het MDO-traject gerealiseerd?

De uitgangspunten van het handelingsgericht werken, dat in MDO-trajecten tot uiting zou moeten komen, schrijven voor dat er over verschillende behoeften van diverse actoren gesproken zou moeten worden. In de praktijk blijkt het volgens de vier actoren bijna altijd over de onderwijsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht te gaan. De opvoedingsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de ouders komen wat minder vaak

¹ Centrale Opvang Basis Onderwijs

aan de orde. Sterke punten van de leerling komen bijna altijd aan bod, die van leerkrachten en ouders wat minder vaak. Er wordt vaak recht gedaan aan de inbreng die ib-ers en leerkrachten als onderwijsprofessionals en die ouders als ervaringsdeskundigen kunnen hebben. Men is doorgaans zeer tevreden over het ordelijke verloop van de bijeenkomsten.

Voor het hele MDO-traject lukt het niet altijd, maar meestal wel om doelen te formuleren voor het kind en voor het onderwijs; opvoedingsdoelen blijven vaker achterwege. Het MDO-traject wordt lang niet altijd (achteraf) geëvalueerd.

Er worden doorgaans ook per MDO-bijeenkomst doelen opgesteld die tijdens dat overleg behaald moeten worden; deze worden over het algemeen aan het einde van de bespreking geëvalueerd.

Sorteren MDO-trajecten de gewenste effecten in de zin van opbrengsten en tevredenheid van deelnemers?

Het MDO-traject geeft alle betrokkenen meer inzicht in de situatie rond het kind. Het leidt verder tot handvatten voor de aanpak op school, in mindere mate voor thuis. De handvatten voor school sluiten redelijk vaak aan op het groepsplan en zijn daarmee vaak toepasbaar in de groep. De tevredenheid van betrokken actoren richt zich vooral op het zich serieus genomen voelen, de slagvaardigheid van werken, het doelgerichte, onderlinge contact en het zich samen sterk maken – ieder vanuit z'n eigen optiek – voor (het welzijn van) die ene leerling. Punt van aandacht is dat de professionals soms aangeven dat de doelen te vroeg in het traject opgesteld moeten worden, nog voordat er diagnostiek bedreven is.

Bij dit alles is het Groeidocument de spil in de verslaglegging. Ib-ers lukt het bijna altijd om het aangewezen deel ervan samen met ouders in te vullen; zij beschouwen dat als meerwaarde in het onderling contact, hoewel tijdsintensief.

Ib-ers en leerkrachten voelen zich gesterkt door de werkwijze met de MDO's. De handelingsbekwaamheid van de laatsten stijgt door de MDO's. Kosten qua tijd en baten qua resultaat zijn met elkaar in evenwicht. MDO's helpen echter maar matig om bovenschoolse expertise de school in te krijgen. In tweederde van de gevallen kan de leerkracht na het MDO weer verder met de leerling. Doorgaans worden de kosten (tijd) in balans met de baten (juiste zorg voor de leerling) beschouwd. Over of door het MDO-traject er meer bovenschoolse deskundigheid de school in komt, zijn de ib-ers gematigd positief.

Worden passende onderwijs/jeugdhulparrangementen (OJA's) geformuleerd?

In een flink deel van de gevallen wordt er tijdens het MDO een OJA voor de leerling opgesteld, maar zeker niet altijd. Diagnostische en begeleidingsarrangementen zijn het meest frequent van toepassing. De schoolpsycholoog of orthopedagoog is vaak degene die OJA's uitvoert. Voor zover de respons op betreffende items het toelaat, kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de OJA's redelijk tot goed bij de diverse behoeften van verschillende actoren passen. Ze zijn in elk geval transparant tot stand gekomen.

Is de werkwijze van handelingsgericht arrangeren transparant en zijn lijnen kort?

In ongeveer een vijfde van de cases is er sprake van een verwijzing naar een speciale onderwijssetting (sbo of so) of naar een hulpverleningsinstantie of Jeugdzorg. Voorzichtig kan geconstateerd worden dat dergelijke verwijzings-trajecten transparant en snel verlopen. Het lukt meestal wel MDO's te organiseren; conflicterende agenda's van de deelnemers lijken niet het grootste probleem.

Hoe wordt de samenwerking tussen en door betrokkenen beoordeeld?

De samenwerking tussen professionals (pooldeskundigen, ib-ers en leerkrachten) onderling en met de ouders over en weer wordt zeer positief beoordeeld: gemiddeld geeft men de samenwerking rapportcijfers tussen 6.8 en 8.4.

Ouders nemen redelijk vaak actief deel aan het MDO en geven dan uit zichzelf informatie over hun kind of stellen zelf vragen. Leerlingen zelf zijn in twee op de drie gevallen op z'n minst enigszins bij het MDO-traject betrokken; dit vindt meestal plaats in de fase van onderzoek of observatie. Trajectbegeleiders worden door alle actoren als deskundig ervaren en de samenwerking met hen geldt als constructief. Zoals eerder al aangegeven (onderzoeksvraag 1) is er lang niet altijd nog een (andere) pooldeskundige in het traject betrokken, maar als dat wel zo is, dan wordt diens expertise en samenwerkingsvermogen zeer gewaardeerd. De meerderheid van de responderende leerlingen vond het MDO-traject leuk of interessant, maar ze hebben er verder niet zoveel van gemerkt.

Welke suggesties doen gebruikers om het Groeidocument nog verder te verbeteren?

De deelnemers aan dit onderzoek voorzien de loketgroep pilot van een keur van tips om het Groeidocument nog verder te optimaliseren. Deze adviezen liggen op het terrein van inhoudelijke punten (zoals het moment waarop doelen geformuleerd moeten worden (vooraf of na MDO-1) en een beknopte versie voor specifieke (aan)vragen), maar betreffen vaak ook vormgevingsaspecten (gebruikers-vriendelijkheid van het programma en kennelijke omissies).

Welke scores zijn in de meting van 2013 opvallend veranderd ten opzichte van de meting van 2012?

In paragraaf 10.1 staat een heel overzicht van de aspecten waarop bepaalde respondentengroepen in 2013 een andere score te zien geven dan ze in 2012 deden. Het betreft in positieve zin onder andere dat er meer aandacht is voor ouders (hun ondersteuningsbehoeften en ervaringsdeskundigheid van hun kind), dat het (volgens pooldeskundigen) aanmerkelijk vaker lukt een MDO-bijeenkomst volgens de gewenste werkwijze te laten verlopen en dat MDO-trajecten duidelijk frequenter achteraf geëvalueerd worden. Er worden volgens pooldeskundigen vaker OJA's opgesteld, leerlingen zijn vaker zelf betrokken geweest in het MDO-traject en de balans tussen tijdsinvestering en rendement is voor leerkrachten gunstiger komen te liggen. Tenslotte is de tevredenheid van ib-ers en leerkrachten over de samenwerking met ouders zowel voorafgaand aan als na het MDO-traject verbeterd.

Er is soms ook relatieve achteruitgang te constateren. Voorbeelden hiervan zijn dat er minder aandacht voor de sterke kanten van leerkracht en ouders is, dat OJA's soms minder goed passen bij de diverse behoeften en dat de duidelijkheid van de antwoorden op door ouders gestelde vragen is afgenomen.

Zijn er opmerkelijke verschillen in beleving aan te wijzen tussen de respondentengroepen?

Deze onderzoeksvraag is op twee manieren onderzocht. Ten eerste zijn de scores per respondentengroep als geheel naast elkaar gezet: hoe vaak komt het volgens de groep pooldeskundigen voor dat ... en hoe vaak volgens de groep ib-ers? Ten tweede kunnen de gegeven antwoorden van de respondentengroepen *per casus* naast elkaar gezet worden, zodat bepaald kan worden in hoeverre die overeenstemmen.

Uit beide analyses blijkt de mate van overeenstemming zeer verschillend. Voor een deel zal de beleving per respondentengroep ook daadwerkelijk variëren, voor een ander deel is het zicht op sommige zaken (zeker voor ouders) minder helder. De belangrijkste conclusie uit deze vergelijkingen is, dat zelfs al gaat het om ogenschijnlijk objectieve dingen, dat er dan nog verschil van mening kan zijn tussen betrokkenen. Objectieve zaken worden blijkbaar subjectief waargenomen. Dit kan z'n consequenties hebben voor de communicatie en samenwerking.

Hoewel het overallbeeld, dat uit de evaluatie van de pilot naar voren komt, op de meeste aspecten vrij gunstig is, is er toch ook een flink aantal aanbevelingen gedaan. Realisering hiervan zal naar verwachting bijdragen aan het zetten van de puntjes op de i. Veelal zijn de aanbevelingen uit het vorige rapport gehandhaafd.

Wanneer de onderzoeksresultaten gebruikt worden om de doelen van het Projectplan te evalueren, dan kan geconcludeerd worden dat de beide samenwerkingsverbanden ook daarin een heel eind op de goede weg zijn. De aanbevelingen gelden ook hierin als richtingaanwijzers.

Net als in de meting van 2012 lijken de onderzoeksresultaten de loketgroep aanleiding te geven met tevredenheid terug te kijken op wat al bereikt is. Bovendien bieden ze een stimulans om op onderdelen – het ene meer cruciaal dan het andere – nog verdere progressie te boeken.

1 Achtergronden van het onderzoek

1.1 Inleiding

Samenwerkingsverbanden Annie M.G. Schmidt en Het Gooi e.o. zijn al enige tijd bezig met de omschakeling naar het uitvoeren van hun werkzaamheden vanuit het concept Handelingsgericht werken. Daartoe is een pilot in het leven geroepen. Doel van die pilot is dat scholen en leerkrachten door een handelingsgerichte werkwijze verder geprofessionaliseerd raken en ten aanzien van leerlingen met een toenemende complexiteit minder handelingsverlegenheid ervaren. Daartoe wordt nagegaan of handelingsgericht arrangeren, een werkwijze die uitgaat van het concept Handelingsgericht werken, efficiënt, doelmatig en financieel haalbaar is. De pilot moet informatie opleveren, opdat het toekomstig bestuur van de dan gefuseerde samenwerkingsverbanden tot 'Unita' een keuze kan maken om al dan niet volgens de principes van het handelingsgericht arrangeren te gaan werken. De gevolgde methodiek staat gedurende de pilot niet ter discussie, maar is uitgangspunt.

De pilot wordt begeleid door onderzoek, waarbij onder andere is voorzien in twee peilingen onder alle betrokkenen. Hiermee wordt inzicht gekregen hoe de (nieuwe) werkmethode ervaren wordt en hoe deze nog verder verbeterd kan worden. Na een eerste evaluatieonderzoek in 2012 worden in dit rapport de bevindingen van de tweede meting gepresenteerd, die op cases van schooljaar 2012-2013 betrekking hebben.

Opbouw van het rapport

Na de beknopte beschrijving van de opzet van de pilot Handelingsgericht arrangeren in dit *eerste hoofdstuk*, worden in de volgende hoofdstukken de antwoorden op de in § 1.3 gestelde onderzoeksvragen geformuleerd.

De voorgelegde items van de digitale vragenlijsten kunnen onderverdeeld worden in acht rubrieken, te weten:

- achtergrondvragen;
- voorafgaand aan de eerste bijeenkomst van het multidisciplinair overleg (MDO);
- uitgangspunten van handelingsgericht werken tijdens het MDO-traject;
- effecten van en tevredenheid met werkwijze van de pilot MDO;
- formuleren van onderwijs/jeugdhulparrangementen (OJA's);
- werkwijze pilot: transparantie en korte lijnen?;
- samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling;
- suggesties ter verbetering Groeidocument en afrondende opmerkingen.

In elk van de *hoofdstukken 2 tot en met 9* komt steeds één rubriek aan de orde en worden de resultaten per respondentengroep – pooldeskundigen, interne begeleiders (ib-ers), leerkrachten en ouders – weergegeven en geanalyseerd. Daarna volgt een syntheseparagraaf doorgaans bestaande uit drie onderdelen. In de eerste

subparagraaf worden de verschillen en overeenkomsten beschreven van de bevindingen van de meting van 2013 ten opzichte van de meting in 2012. Het tweede en derde onderdeel van zo'n paragraaf is alleen aanwezig als er meer dan één respondentengroep is bij een bepaalde rubriek. In de tweede subparagraaf worden vergelijkingen van antwoordpatronen gemaakt tussen respondentengroepen in z'n algemeenheid. In de derde subparagraaf wordt binnen een casus gekeken of er opvallende verschillen zijn tussen de professionals onderling en/of tussen professionals en de ouders aangaande hun meningen over één en dezelfde casus.

Het laatste hoofdstuk van dit rapport (*hoofdstuk 10*) bevat een discussie naar aanleiding van de onderzoeksresultaten. Naast enkele methodologische kanttekeningen bij het onderzoek, worden enige inhoudelijke opmerkingen geplaatst. Verder worden de bevindingen ook gezien in het licht van de aanbevelingen van de vorige meting. Tenslotte worden er (nieuwe) aanbevelingen gedaan.

Bijlage I geeft een overzicht van de kwantitatieve onderzoeksresultaten per respondentengroep in detail van zowel de meting van 2013 als die van 2012, terwijl in *bijlage II* de antwoorden op de open vragen vermeld worden.

1.2 Handelingsgericht arrangeren

Handelingsgericht arrangeren is een onderdeel van een bredere aanpak in het samenwerkingsverband: handelingsgericht werken (HGW) op het niveau van een leerling, groep of school. Handelingsgericht werken is een manier om de basiskwaliteit van het onderwijs te versterken en om met overeenkomsten en verschillen tussen leerlingen om te gaan en het bevordert ouderbetrokkenheid; dit zijn tevens drie belangrijke doelstellingen van de stelselwijziging Passend Onderwijs. De uitgangspunten van concept 'handelingsgericht werken' zijn (Pameijer *et al.*, 2009²):

1. onderwijsbehoeften staan centraal;
2. het gaat om afstemming en wisselwerking;
3. de leerkracht doet ertoe;
4. positieve aspecten zijn van groot belang;
5. er wordt constructief samengewerkt;
6. het handelen is doelgericht;
7. de werkwijze is systematisch en transparant.

Deze zeven uitgangspunten worden ook in het Projectplan van de pilot benoemd. Er is zowel een HGW-cyclus op school niveau als op bovenschools niveau. In beide cycli gaat het om systematisch werken volgens een aantal stappen: gegevens verzamelen en analyseren, doelen opstellen, plannen uitvoeren en evalueren.

Door leerlingen op basis van hun soortgelijke onderwijsbehoeften te clusteren, kan hen groepsgewijs een bepaald arrangement (op maat) worden aangeboden, dat gericht is op hun onderwijs- en opvoedingsbehoeften en uit zowel ondersteuning vanuit de jeugdhulp als vanuit onderwijs kan bestaan. Om hieraan tegemoet te komen, worden ook de ondersteuningsbehoeften van de leraar en de ouders in kaart gebracht: wat hebben zij nodig om dit kind passend onderwijs te bieden en het onderwijs thuis te ondersteunen?

Deze wijze van arrangeren is voor alle professionals in en buiten de school vraaggericht: wat is er voor dit kind – gezien de doelen die we willen bereiken en aansluitend bij diens onderwijs- en opvoedbehoeften – het best passende onderwijs- en/of jeugdhulparrangement? De aanpak stelt daarbij de leerling centraal en is integraal van aard, waarbij het kind in de context van school, gezin en vrije tijd wordt beschouwd. Er worden op multidisciplinaire wijze onderwijs- en opvoedingsdoelen geformuleerd, zo *smart* mogelijk. Dit alles valt binnen het kader van het concept van Passend Onderwijs (Gijzen & Pameijer, 2009³).

De pilot vindt plaats in een financieel-maatschappelijk krachtenveld. Financiering van de bovenschoolse structuur, waarin Handelingsgericht arrangeren als 'product' beschikbaar wordt gesteld, vindt plaats via een onderwijs- en/of jeugdhulparrangement. Dit kan een risicofactor blijken te zijn, aangezien de systematiek niet

² Pameijer, N., Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor schoolteams*. Leuven: Acco.

³ Gijzen, W. & Pameijer, N. (2009). Handelingsgericht Integraal Arrangeren ; toewijzing van onderwijs- en zorgarrangementen op basis van de behoeften van kind en opvoeders. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48; p. 415-430.

zelfregulerend is. Mocht budgetoverschrijding aan de orde komen, dan zal men mogelijk tot een andere manier van het verdelen van schaarse middelen moeten overgaan.

De werkwijze van het handelingsgericht arrangeren houdt onder meer in dat een commissie (zoals PCL of CVI) geen oordeel geeft over de vraag of sprake is van een terechte verwijzing – zoals de traditionele commissies van toelating – maar dat een bovenschoolse trajectbegeleider met de aanmeldende school en ouders het proces doorloopt dat tot verwijzing kan leiden. Deze professional regelt dan een toelaatbaarheidsverklaring. Parallel hieraan is deze werkwijze een samenstel van werkprocessen en geen eenmalige activiteit of handeling.

De inhoudelijke monitoring gedurende het evaluatieonderzoek zal gericht zijn op de herkenbaarheid van en de tevredenheid met de werkprocessen zoals die in het integrale werkmodel zijn geformuleerd.

1.3 Onderzoeksvragen

In de vorige paragraaf is al even het globale doel van het evaluatieonderzoek aangestipt: de herkenbaarheid van en de tevredenheid met de werkprocessen zoals die in het integrale werkmodel zijn geformuleerd en de ontwikkeling van de pilot sinds de vorige meting in 2012. Verschillende facetten van de principes en werkwijze van het handelingsgericht arrangeren worden in dit onderzoek betrokken. Om richting te geven aan het onderzoek, is een aantal onderzoeksvragen opgesteld:

1. Met het oog op welke hulpvraag wordt er een MDO georganiseerd en met wie?
2. Hoe wordt de informatievoorziening voorafgaande aan de eerste MDO-bijeenkomst ervaren?
3. Worden de uitgangspunten van het handelingsgericht werken tijdens het MDO-traject gerealiseerd?
4. Sorteren MDO-trajecten de gewenste effecten in de zin van opbrengsten en tevredenheid van deelnemers?
5. Worden passende onderwijs/jeugdhulparrangementen (OJA's) geformuleerd?
6. Is de werkwijze van handelingsgericht arrangeren transparant en zijn lijnen kort?
7. Hoe wordt de samenwerking tussen en door betrokkenen beoordeeld?
8. Welke suggesties doen gebruikers om het Groeidocument nog verder te verbeteren?

In het kader van het vergelijken van de bevindingen van meting 2013 versus meting 2012 worden per rubriek de scores op items die in beide metingen gesteld zijn, tegen elkaar afgezet. De volgende onderzoeksvraag is hierbij leidend:

9. Welke scores zijn in de meting van 2013 opvallend veranderd ten opzichte van de meting van 2012?

In elke casus zijn in principe vier actoren betrokken: de pooldeskundige (al dan niet als trajectbegeleider), de ib-er, de leerkracht(en) en de ouders van de leerling. In het geval dat alle of de meeste actoren rond een bepaalde casus respondeerden, kunnen vergelijkingen gemaakt worden tussen de actoren onderling. De volgende onderzoeksvraag is daartoe opgesteld:

10. Zijn er opmerkelijke verschillen in beleving aan te wijzen tussen de actoren rond één en dezelfde casus?

Hoewel dit wel één van de onderzoeksvragen was in de projectopdracht, is in overleg met de opdrachtgever besloten deze onderzoeksvraag slechts summier uit te werken, omdat het anders gemakkelijk verzandt in allerlei minder interessante details.

1.4 Methode

ONDERZOEKSPROCES

Samenwerkingsverbanden Annie M.G. Schmidt en Het Gooi e.o. hebben begin 2012 voor elk van de actoren, betrokken bij het handelingsgericht arrangeren, concept-vragenlijsten opgesteld. Het betreft de volgende betrokkenen:

- pooldeskundigen, waaronder de betreffende trajectbegeleider;
- interne begeleider (ib-ers) van de leerling;
- leerkracht(en) van de leerling;
- ouder(s) van de leerling.

In de ouderlijst werd verder nog een drietal vragen opgenomen, bestemd voor de leerling zelf.

De acht onderwerpen, genoemd in § 1.1, zijn in de vragenlijsten uitgevraagd. De vragenlijsten zijn waar mogelijk onderling geharmoniseerd, zodat in de analyse- en rapportagefase van het evaluatieonderzoek verschillende respondentengroepen met elkaar vergeleken konden worden. Doorgaans werden met het oog op de vergelijkingen tussen de beide metingen in 2013 dezelfde vragen weer aan de respondentengroepen voorgelegd. Mede door lering te trekken uit de feedback op meting 2012, is een aantal items komen te vervallen: enkele items over OJA's en ook welke functionarissen allemaal deelnamen aan de diverse MDO's. Soms zijn er ook nieuwe vragen opgenomen.

Eén van de kritiekpunten op de meting van 2012 was dat respondenten wel erg veel vragenlijsten kregen, zo vlak voor de zomervakantie. Daarom is voor de onderhavige meting ervoor gekozen *maandelijks* digitale vragenlijsten te versturen aan betrokkenen van die maand afgeronde cases. Deze handelwijze blijkt zich niet zozeer in een hogere respons te vertalen (zie tweede subparagraaf van § 1.4), maar zal ongetwijfeld minder stress bij de respondenten veroorzaakt hebben.

Dit keer heeft de opdrachtgever niet alleen de betreffende e-mail-adressen van pooldeskundigen en ib-ers aangeleverd, maar – indien beschikbaar – ook die van leerkrachten en ouders, zodat ib-ers wat minder cruciaal waren als doorgeefluik van vragenlijsten naar leerkrachten en ouders. Dit bleek in de vorige meting nogal een responsrisico. Per gecodeerde casus werd een uitnodiging gestuurd naar de betreffende professional om de digitale vragenlijst in te vullen, inclusief een link naar de vragenlijst. De code bestond uit de binnen het samenwerkingsverband gebruikte cijferaanduiding gecombineerd met vanwege de privacy alleen de voornaam van de leerling. Mails die onbestelbaar retour kwamen, zijn – met nagevraagde verbeteringen van de adressering – nogmaals verstuurd.

Via de mail was de CED-Groep beschikbaar als helpdesk. Ruim twee weken na het versturen van de oorspronkelijke uitnodigingen en link naar de vragenlijsten volgde steeds een herinnering voor nonresponders.

RESPONS

In tabel 1.1 staat een overzicht van de responsgegevens per respondentengroep.

Tabel 1.1 – Respons per respondentengroep

Respondentengroep	Verstuurd	Geheel ingevuld	Respons 2013	Respons 2012
Pooldeskundigen	99	75	76%	80%
Interne begeleiders	87	47	54%	68%
Leerkrachten	104	44	42%	54%
Ouders	96	32	33%	22%
Totaal	386	198	51%	56%

Uit tabel 1.1 wordt duidelijk dat de respons nogal verschilt per respondentengroep. Vijf vragenlijsten werden slechts gedeeltelijk ingevuld en werden daarom verwijderd (niet in tabel 1.1 opgenomen).

De respons is voor de oudergroep de laagste. Zij moesten soms via de ib-er benaderd worden, hetgeen de respons wellicht gedrukt heeft. Een aantal ouders beschikte niet over e-mail en internet en kon daarom geen digitale vragenlijst invullen. Ook de beheersing van de Nederlandse taal kan voor sommige ouders een probleem geweest zijn.

De respons onder professionals is redelijk (leerkrachten) tot zeer bevredigend (pooldeskundigen); de groep ib-ers zit daar tussen in. Binnen de kaders van de geselecteerde cases kan gesteld worden dat er sprake is van representativiteit. Of de geselecteerde cases zelf representatief zijn voor het hele doelgroep, kan de CED-Groep niet zonder aanvullende gegevens bepalen.

Ouders werd gevraagd hun kind een paar vragen te laten invullen. Van de 32 kinderen die in principe hadden kunnen meedoen, vulden er zeventien een aantal vragen in. Het responspercentage van de leerlingen komt daarmee uit op 53%.

In vergelijking met 2012 is de respons over het algemeen redelijk gelijk gebleven. Het aantal uitgenodigde respondenten is wel een stuk (ongeveer een derde) hoger. Ib-ers en leerkrachten waren in 2013 wat minder genegen om een vragenlijst in te vullen, ouders juist wat meer. Pooldeskundigen en leerlingen zelf (her)halen hun responspercentage van 2012.

Ondanks de aangehouden selectiecriteria lijkt er toch een aantal cases tussendoor geglipt te zijn waarin slechts sprake was van een dyslexie- of dyscalculieverklaring. Ook lijkt niet altijd het MDO-traject afgesloten te zijn, terwijl dat wel een voorwaarde was om voor dit onderzoek uitgenodigd te worden. In bijlage II wordt hiervan enkele keren gewag gemaakt.

Omdat er in de vragenlijsten veel gebruik gemaakt wordt van selectievragen ('indien ja: ...') en omdat niet alle items altijd zijn beantwoord, is het aantal antwoorden per vraag niet steeds voor een bepaalde respondentengroep gelijk. In bijlage I is aangegeven wanneer de itemrespons per respondentengroep onder een bepaald percentage zakte en daarmee de betrouwbaarheid van de bevinding aantast.

Voor zover van toepassing (zie § 1.3) zijn voor de syntheseparagrafen, waarin vergelijkingen getroffen worden *binnen* een casus, antwoordenreeksen gekopieerd.

Zo kwam het een aantal keer voor dat er bijvoorbeeld twee pooldeskundigen een vragenlijst invulden aangaande dezelfde leerling. Om een goede vergelijking mogelijk te maken, zijn de antwoorden van elk van de andere actoren (voor zover beschikbaar) naar de beide pooldeskundigen gekopieerd. Hierdoor lijkt het of er bijvoorbeeld meer dan 47 ib-lijsten zijn geretourneerd.

Uiteindelijk zijn er 48 cases beschikbaar om vergelijkingen mee uit te voeren. Dit zijn cases waarvan drie of vier respondentengroepen reageerden. De 25 gevallen waarin twee respondenten betrokken bij dezelfde casus waren, zijn in deze vergelijkingen buiten de analyse gehouden. De vergelijking per casus van hoe op een bepaald item geantwoord is, geeft enig inzicht in of men iets verschillend beleefd heeft.

ONDERZOEKSPOPULATIE

Om een beeld te krijgen van het soort cases bij de beantwoording van de items door de diverse respondentengroepen, is een aantal kenmerken ter identificatie uitgevraagd. Tabellen 1.2 tot en met 1.5 bevatten daarvan overzichten.

Tabel 1.2 – Onderzoekspopulatie: scholen⁴

Naam school	Pooldeskundigen		Interne begeleiders		Leerkrachten		Ouders	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Avonturijn	6	8.0%	7	14.9%	4	9.1%	1	3.1%
Curtevenne	6	8.0%	5	10.6%	5	11.4%	2	6.3%
Dubbeldekker	7	9.3%	3	6.4%	3	6.8%	1	3.1%
Fabritiuschool	1	1.3%	3	6.4%	2	4.5%	3	9.4%
Graaf Floris	2	2.7%	2	4.3%	0	0.0%	0	0.0%
Hoeksteen	2	2.7%	2	4.3%	1	2.3%	1	3.1%
KinderRijk	3	4.0%	2	4.3%	2	4.5%	0	0.0%
Kors Beijer	3	4.0%	3	6.4%	1	2.3%	1	3.1%
Levensboom	2	2.7%	2	4.3%	2	4.5%	0	0.0%
Lorentzschool	11	14.7%	6	12.8%	5	11.4%	7	21.9%
Montessori-Zuid	2	2.7%	1	2.1%	0	0.0%	1	3.1%
Nassauschool	7	9.3%	1	2.1%	4	9.1%	3	9.4%
Nieuw Baarnse School	5	6.7%	1	2.1%	4	9.1%	2	6.3%
Parel	2	2.7%	3	6.4%	2	4.5%	2	6.3%
Regenboog	1	1.3%	1	2.1%	1	2.3%	0	0.0%
Sint Vitusschool	5	6.7%	1	2.1%	3	6.8%	3	9.4%
Violenschool	7	9.3%	1	2.1%	3	6.8%	3	9.4%
Wegwijzer	1	1.3%	1	2.1%	1	2.3%	1	3.1%
Zuidwend	2	2.7%	1	2.1%	1	2.3%	1	3.1%
<i>Totaal</i>	<i>75</i>	<i>100%</i>	<i>47</i>	<i>100%</i>	<i>44</i>	<i>100%</i>	<i>32</i>	<i>100%</i>

⁴ Ook de Jozefschool te Weesp is betrokken in de pilot. Er zijn in dit onderzoek echter geen respondenten die met deze school te maken hebben.

Tabel 1.3 – Onderzoekspopulatie: groepen

Groep	Pooldeskundigen		Interne begeleiders		Leerkrachten		Ouders	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Groep 1	3	4.0%	2	4.3%	3	6.8%	0	0.0%
Groep 2	7	9.3%	2	4.3%	1	2.3%	3	9.4%
Groep 3	13	17.3%	5	10.6%	8	18.2%	4	12.5%
Groep 4	21	28.0%	9	19.1%	8	18.2%	6	18.8%
Groep 5	9	12.0%	8	17.0%	7	15.9%	3	9.4%
Groep 6	8	10.7%	8	17.0%	8	18.2%	5	15.6%
Groep 7	6	8.0%	6	12.8%	5	11.4%	2	6.3%
Groep 8	8	10.7%	7	14.9%	4	9.1%	2	6.3%
Totaal	75	100%%	47	100%	44	100%	25	100%

Tabel 1.4 – Onderzoekspopulatie: pooldeskundigen

Herkomst	n	%
Swv Annie M.G. Schmidt	26	34.7%
Swv Het Gooi e.o.	28	37.3%
Eduniek	18	24.0%
REC-4	3	4.0%

Tabel 1.5 – Onderzoekspopulatie: ouders

Ouder	n	%
Vader	2	6.3%
Moeder	24	75.0%
Ouders samen	4	2.5%
Verzorger	1	3.1%

Tabel 1.2 laat zien dat het aantal aan de pilot deelnemende scholen in 2013 flink is uitgebreid; van tien in schooljaar 2011-2012 tot twintig in schooljaar 2012-2013. Wat betreft de pooldeskundigen zal de Lorentzschool relatief het meeste gewicht in de schaal leggen. Ib-ers verbonden aan de Avonturijn, de Lorentzschool en Curtevenne namen het meest frequent deel aan de enquête; voor leerkrachten betreft het diegenen met een aanstelling op de Lorentzschool en Curtevenne. Het is ook de Lorentzschool waarvan ouders het meest vertegenwoordigd zijn.

Uit tabel 1.3 blijkt dat de twee laagste en de twee hoogste groepen van de basisschool veelal het minst vertegenwoordigd zijn onder de respondentengroepen. Bij de ouders geven zeven respondenten (22%) niet de groep van de leerling aan. Overigens blijkt in de vergelijking van de respondentengroepen per casus dat men het niet altijd eens is over de groep waarin een kind zit. Er kan hierbij sprake zijn van een slordigheidje bij het invullen, maar mogelijk is het MDO-traject in schooljaar 2011-2012 gestart en afgerond in schooljaar 2012-2013 en hebben respondenten een verschillend uitgangspunt genomen. Dan zou het meer een administratieve kwestie zijn.

In tabel 1.4 wordt de herkomst van de responderende pooldeskundigen duidelijk. Er is een fractie meer pooldeskundigen in dienst van samenwerkingsverband Het Gooi e.o. dan van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt. Op de derde plaats staat een medewerker van onderwijsbegeleidingsdienst Eduniek, thans CED-Groep.

Tabel 1.5 maakt helder dat het vooral de moeders zijn die zich over de digitale vragenlijst bogen en hem invulden.

Alle ib-ers en leerkrachten en de meeste (87%) ouders geven toestemming hun antwoorden op de vragenlijst terug te koppelen aan de trajectbegeleider of een

andere pooldeskundige. Voor ruim de helft (53%) van de ib-ers is 2013 voor hun school het tweede jaar dat men deelneemt aan de pilot; de scholen van de andere ib-ers doen dat dit jaar voor het eerst.

2 Achtergrondvragen

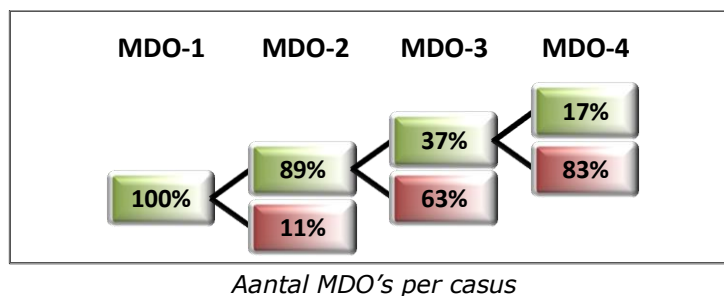
2.1 Resultaten respondentengroepen

POOLDESKUNDIGEN

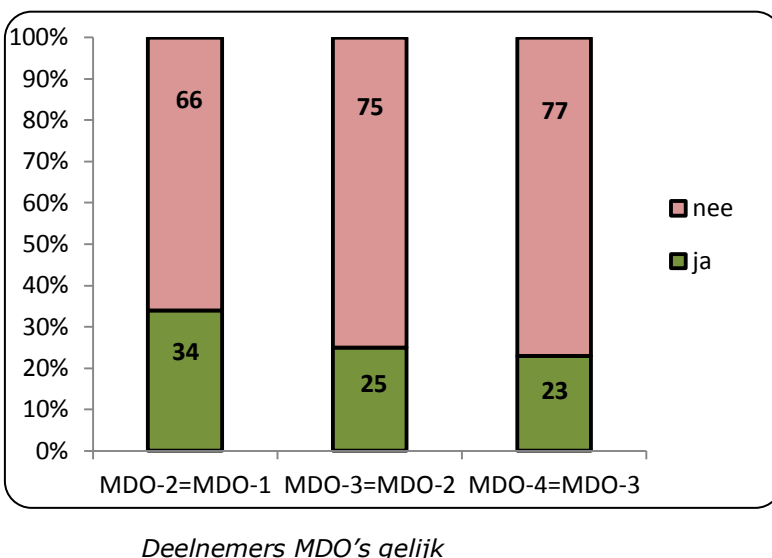
Verreweg de meeste (88%) pooldeskundigen die een vragenlijst invulden, zijn tevens de trajectbegeleider van de betreffende casus. In 91% van de situaties is er een trajectbegeleider betrokken. Overige deelnemers aan het eerste Multi-Disciplinair Overleg (MDO) zijn de ib-er (89%), de (stief)moeder van het kind (89%), de leerkracht van de leerling (81%) en in de helft (49%) van de gevallen de (stief)vader.

In één op de zes (16%) gevallen is er sprake van de inzet van iemand uit de bovenschoolse pool, waarbij die van beide samenwerkingsverbanden nog het meest frequent genoemd worden. Er is een vrij grote (19%), ongespecificeerde groep 'overige deelnemers' aan het MDO.

In negen op de tien (89%) gevallen is er op z'n minst nog een tweede MDO georganiseerd. Een derde MDO was er in 37% van de cases; een vierde bij 17%.

De samenstelling van de deelnemers varieert per MDO, want in slechts een derde (34%) van de gevallen zitten dezelfde personen als bij MDO 1 ook bij MDO 2 aan tafel.

Indien er al een derde MDO is, zijn de deelnemers aan dat overleg doorgaans (75%) weer anderen dan bij MDO 2; evenzo betreft een kwart (23%) van de participanten van MDO-3 en MDO-4 dezelfde. Overigens kan het wel zo zijn dat de deelnemende disciplines wel dezelfde zijn, maar alleen andere vertegenwoordigers afgevaardigd worden (zelfde organisatie, ander persoon).

Het eerste MDO wordt iets vaker (35%) door iemand van samenwerkingsverband Het Gooi e.o. voorgezeten dan door een professional van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt (31%). Voor het tweede MDO geldt beide samenwerkingsverbanden elk ongeveer even vaak de voorzitter leveren als Eduniek (inmiddels samengegaan met de CED-Groep) dat doet. Als er sprake is van een MDO-3 of een MDO-4, dan staat de voorzitter meestal bij samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt op de loonlijst. MDO-4 wordt verhoudingsgewijs vaak voorgezeten door overige functionarissen (31%).

De antwoorden op de vraag wie de MDO's notuleerde ofwel het Groeidocument bijwerkte, vertonen doorgaans eenzelfde patroon.

Hulpvragen, die op MDO's besproken worden, kunnen uitgaan van de school en/of de ouders. Hulpvragen die de school heeft, liggen vooral op het vlak van:

- hoe de leerling te begeleiden bij diens onderwijsachterstand (veelal op het gebied van taal of rekenen);
- diens gedragsproblemen;
- diens sociaal-emotionele ontwikkeling
- welke zorg de leerling precies nodig heeft;
- hoe en waar die zorg het beste gegeven kan worden;
- diagnostiek (intelligentie, dyslexie, dyscalculie), soms om ander problemen uit te sluiten;
- inzicht in de problematiek van de leerling;
- observatie van de leerling;
- inzicht in hoe de leerling leert.

Het valt op dat school vaak concrete verwachtingen van het MDO uit: "dit willen we met het MDO bereiken".

De pooldeskundige heeft ook de hulpvragen van de ouders genoteerd. Soms lijken deze geparafraseerd (er wordt jargon gebruikt of over 'de leerling' gesproken, terwijl in ouderbewoordingen eerder 'mijn kind' verwacht wordt), vaak lijken de hulpvragen rechtstreeks uit de mond van de ouders opgetekend te zijn.

Ouders geven vaak aan dat zij de hulpvragen van school delen. Hun vragen liggen veelal op het terrein van:

- begeleiding van hun kind, waarbij het opvalt dat een deel van de ouders om begeleiding voor school en een ander deel van hen om begeleiding voor de thuissituatie vraagt;
- inzicht in problematiek en diagnostiek;
- het inlopen van een onderwijsachterstand (veelal taalgerelateerd);
- een verwijzing naar de juiste onderwijssetting (lagere groepen: SBO; groep 8: voortgezet onderwijs).

Bijlage II bevat een uitgebreid overzicht van alle gestelde hulpvragen door de respondenten (items 2 en 3).

2.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

De deelnemers aan MDO-1 zijn in 2013 veelal dezelfde functionarissen als in 2012. Ouders en trajectbegeleider zijn nu iets vaker aanwezig, evenals *beide* leerkrachten van een leerling. Pooldeskundigen van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt worden wat minder vaak ingezet evenals het Regionale Bureau Leerplicht. Daarentegen wordt iets vaker gebruik gemaakt van de expertise van REC-4.

In 2012 is er niet expliciet gevraagd of er een tweede of vierde MDO georganiseerd is. Er is hierop dus geen vergelijking tussen beide metingen mogelijk. Een derde MDO komt in 2013 iets vaker voor.

De participanten van het tweede MDO zijn in 2013 vaker niet dezelfde als in MDO-1 (2012: ongeveer in de helft van de gevallen dezelfde deelnemers; 2013: ongeveer een derde). Bij MDO-3 is de situatie ten opzichte van 2012 niet veranderd: nog steeds overlappen de deelnemers aan dat MDO slechts voor een kwart de bezetting van MDO-2. Er zijn geen gegevens met betrekking tot MDO-4 over 2012 beschikbaar, waardoor er geen vergelijking gemaakt kan worden.

Wat betreft de voorzitter van de MDO's was het sterke vermoeden in 2012 dat onder de groep 'overigen' veel medewerkers van Eduniek zouden zitten. Deze organisatie was toen niet gespecificeerd, maar in 2013 wel. Als de scores van 'Eduniek/CED-Groep' en 'overigen' worden opgeteld, dan komen de percentages in beide metingen redelijk overeen. Dit geldt ook voor de beide samenwerkingsverbanden, waarbij opgemerkt dient te worden dat MDO-3 nu wat vaker door iemand van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt wordt geleid, terwijl dat eerder (2012) iets vaker door een medewerker van samenwerkingsverband Het Gooi e.o. gedaan werd.

De herkomst van de notulist is bij MDO-1 in 2013 wat minder vaak samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt en bij MDO-3 juist wat frequenter dan in 2012.

De hulpvragen van school en ouders zijn in grote lijnen over beide jaren gelijk gebleven. School lijkt in 2013 iets vaker behoefte te hebben aan inzicht in hoe de leerling nu eigenlijk functioneert en aan observatie. Ouders lijken iets meer gericht op het bijsloffen van het niveau van hun kind.

VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Omdat er maar één respondentgroep, die van de pooldeskundigen, de beschreven items voorgelegd kreeg, zijn er verder geen vergelijkingen te treffen tussen diverse actoren.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

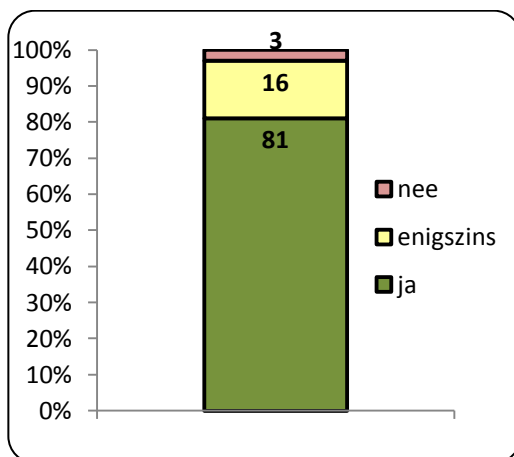
Ook deze vergelijkingen zijn niet mogelijk wanneer slechts één respondentgroep aan het woord is over de betreffende items.

3 Voorafgaand aan eerste MDO-bijeenkomst

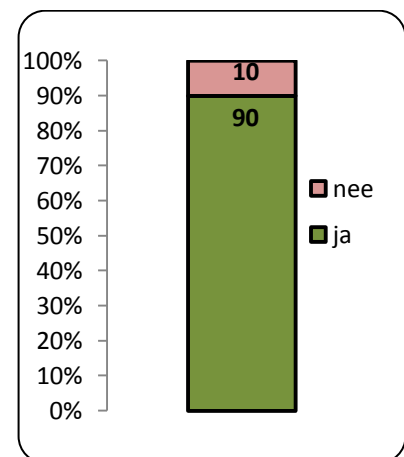
3.1 Resultaten respondentengroepen

ouders

De ouders zijn redelijk goed geïnformeerd over het doel van het MDO-traject. In vier op de vijf (81%) gevallen zeggen zij goed geïnformeerd te zijn over het doel. Slechts één ouder (3%) geeft te kennen helemaal niet te weten waarom de bespreking georganiseerd werd. Bijna de helft (48%) van de ouders wist voorafgaand aan de eerste MDO-bijeenkomst hoe lang die ongeveer zou gaan duren. Nog eens een derde (32%) wist dat 'enigszins', terwijl een vijfde (19%) niet van de lengte van het overleg wel op de hoogte waren. Het best geïnformeerd is men over wie er zouden deelnemen aan het eerste MDO. Van de ouders antwoordt 90% daarmee van te voren bekend gemaakt te zijn.

Doel MDO-traject bekend

Aanwezigen bekend

3.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

Er is duidelijke vooruitgang sinds 2012 te bespeuren als het gaat om de informatievoorziening aangaande het doel van het MDO. Minpuntje is dat er in 2012 geen enkele ouder onwetend was van dat doel en in 2013 eentje wel. Daar staat echter tegenover dat het percentage ouders dat in 2013 wel op de hoogte is van het doel van het MDO met 18 procentpunten gestegen is (was 63%, nu 81%).

Iets meer ouders wisten in 2013 voorafgaand aan het eerste MDO hoe lang die bespreking zou duren; het percentage niet-geïnformeerden is kleiner geworden ten gunste van hen die enigszins ermee bekend waren.

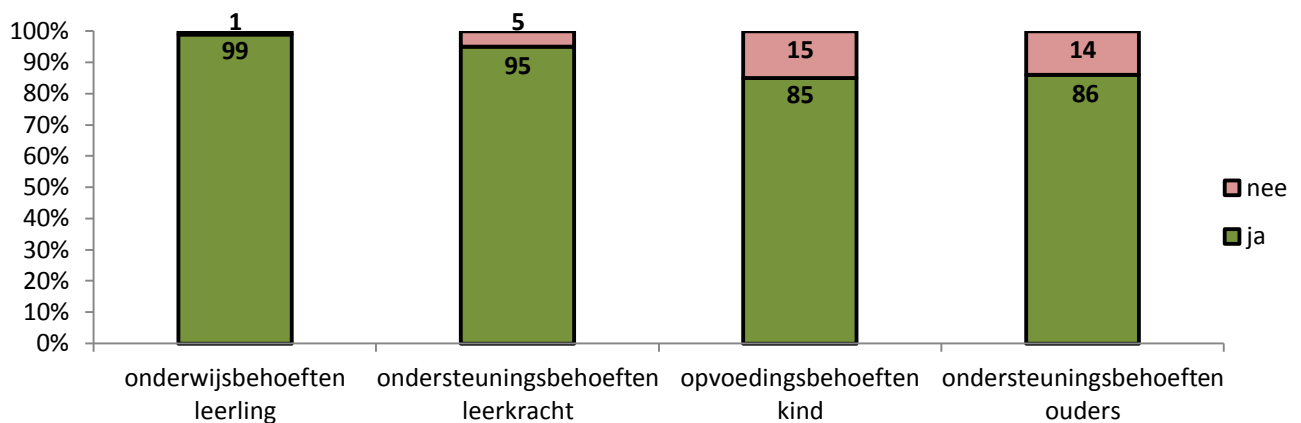
Over de deelnemers aan MDO-1 zijn ouders onverminderd goed geïnformeerd.

4 Uitgangspunten van handelingsgericht werken

4.1 Resultaten respondentengroepen

POOLDESKUNDIGEN

In bijna alle gevallen (99%) wordt er volgens de pooldeskundigen tijdens het MDO-traject over de onderwijsbehoeften van de leerling gesproken. Ook de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) van de leerling komen vaak ter sprake (95%). In ruim vier op de vijf (85%) gevallen wordt er met elkaar gesproken over de opvoedingsbehoeften van het kind. Bij een vergelijkbaar (86%) percentage van de cases wordt gevraagd waaraan ouders behoefte hebben om hun kind te bieden wat hij of zij nodig heeft.

Gespreksonderwerpen MDO's

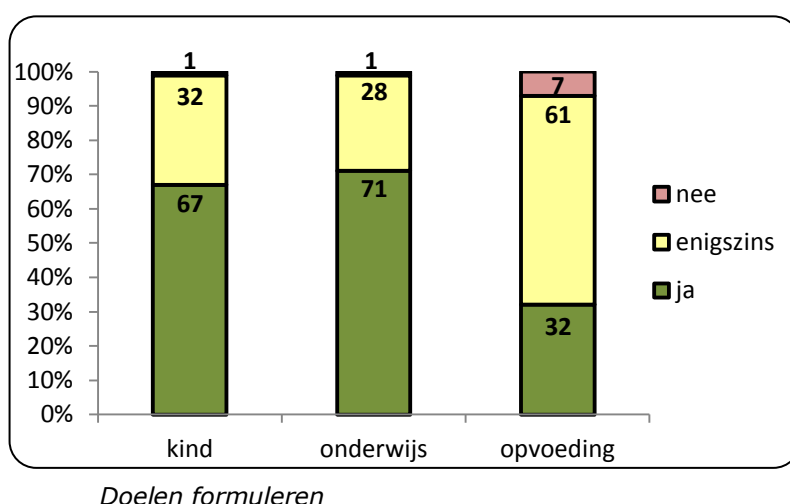
In bijna alle gevallen (96%) is er tijdens het MDO volgens de pooldeskundige aandacht geweest voor de positieve en sterke kenmerken van de leerling. De sterke kanten van de leerkracht komen in bijna driekwart (72%) van de situaties aan de orde; die van de ouders komen in ruim de helft (55%) van de keren aan bod. Zelden maakt de pooldeskundige ervan melding dat over de pluspunten van deze drie betrokkenen in het geheel niet is gesproken; als het niet een volmondig 'ja' is, dan wordt meestal aangegeven dat er 'enigszins' aandacht voor de sterke kenmerken van hen is geweest.

Volgens pooldeskundigen is er in de overgrote meerderheid (88%) van de gevallen met de ib-er in diens rol van onderwijsprofessional samengewerkt. Even positief (89%) zijn zij over de mate van samenwerking met leerkrachten als onderwijsdeskundigen.

De school heeft meestal (92%) meegedacht in de analysefase (wat zou er aan de hand kunnen zijn?), wat minder vaak (79%) bij het formuleren van doelen en meestal (91%) over de aanpak op school.

In negen op de tien (88%) gevallen zijn de ouders als ervaringsdeskundigen van hun kind betrokken bij het MDO. Voor zover dat van toepassing is (dat is in 87%

van de situaties het geval), denken ouders vaker mee over de aanpak op school (87%) dan over de aanpak thuis (69%) (zie ook § 8.1).

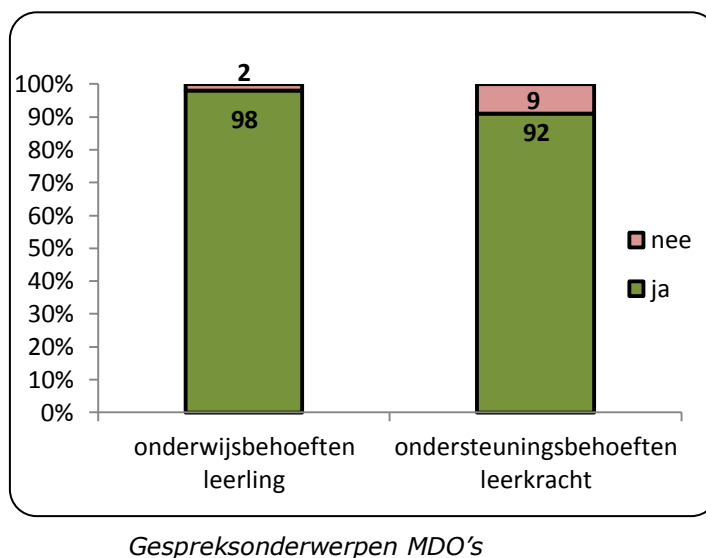
In tweederde (67%) van de gevallen is het gelukt om doelen te formuleren voor het kind en nog iets vaker (71%) voor het onderwijs. In ruim een kwart (28%) van de situaties is het formuleren van doelen voor de opvoeding niet van toepassing; is daarvan wel sprake, dan lukt dat vaak (61%) enigszins.

Bijna altijd (96%) worden er volgens de pooldeskundigen aan het begin van MDO's doelen voor zo'n overleg geformuleerd. In ruim vier op de vijf (83%) gevallen worden die doelen aan het einde van de betreffende bespreking ook geëvalueerd. Bij drie op de vijf (61%) MDO-bijeenkomsten is het volgens de pooldeskundigen gelukt deze te laten verlopen volgens de in het Projectplan beschreven werkwijze. In ruim twee op de vijf (44%) gevallen wordt het MDO-traject achteraf geëvalueerd, hetgeen ook telefonisch kan plaatsvinden.

INTERNE BEGELEIDERS

Ook volgens de ib-ers worden in bijna alle MDO-trajecten de onderwijsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) aan de orde gesteld (respectievelijk 98% en 92%).

De sterke punten van de betreffende leerling komen volgens hen werkelijk altijd (100%) aan bod; die van de leerkracht vaak ook (83%). Voor de positieve kenmerken van ouders is in ook 83% van de gevallen aandacht.

Interne begeleiders ervaren en masse (92%) dat er met hen in de rol van onderwijsprofessional is samengewerkt gedurende het MDO-traject.

Volgens de ib-ers worden in de samenwerking ook vaak (85%) de leerkrachten als onderwijsdeskundigen gezien. Ouders gelden als ervaringsdeskundigen in 94% van de gevallen.

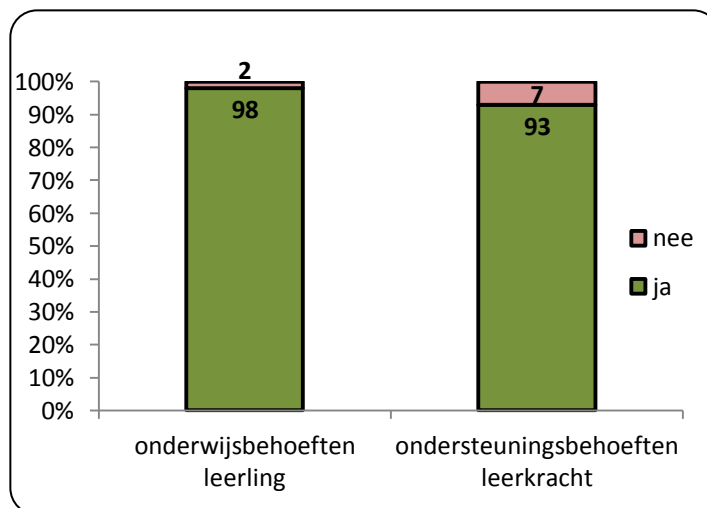
Niet altijd, maar wel vaak (87%) worden er aan het begin van een MDO-overleg doelen voor die bijeenkomst vastgesteld, waarbij meestal (87%) aan het einde

ervan geëvalueerd wordt of die ook behaald zijn. Het hele MDO-traject wordt volgens hen in ongeveer tweederde (64%) van de cases achteraf geëvalueerd, al dan niet telefonisch.

Ib-ers zijn redelijk positief gestemd over het verloop van de MDO's: 85% van hen vindt dat deze ordelijk verlopen.

LEERKRACHTEN

Volgens leerkrachten wordt bijna altijd (98%) recht gedaan aan één van de uitgangspunten van Handelingsgericht werken tijdens het MDO-traject, te weten het bespreken van wat de leerling nodig heeft op school (diens onderwijsbehoeften). Iets minder vaak (93%) komen de eigen ondersteuningsbehoeften van de leerkracht aan bod.

Gespreksonderwerpen MDO's

Volgens de leerkrachten gaat altijd de aandacht uit naar de positieve en sterke kenmerken van de leerling (100%); die van de leerkracht(en) en van de ouders komen elk in driekwart (73%) van de MDO's ter sprake.

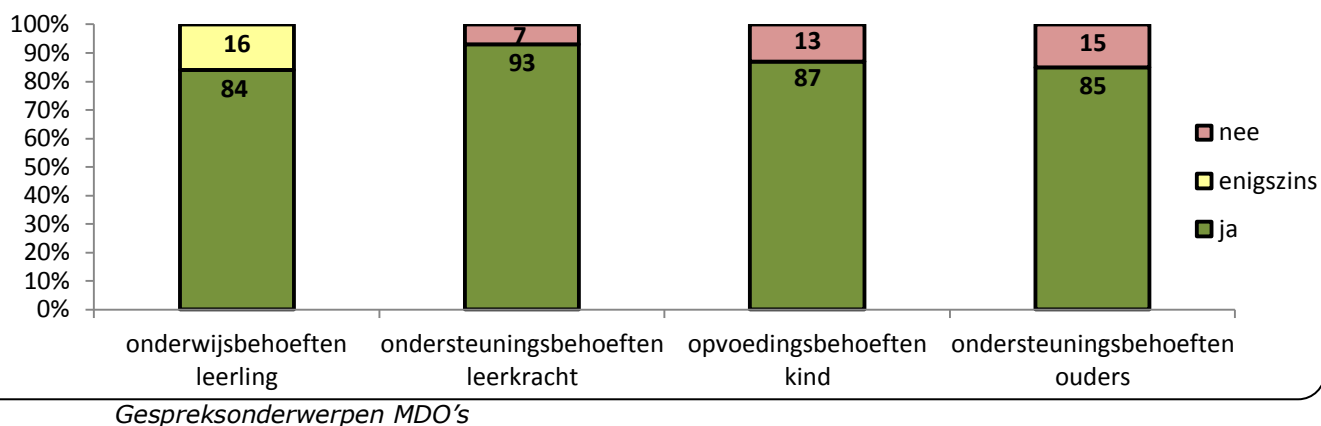
Men ervaart dat er met hen als onderwijsprofessionals wordt samengewerkt (86%). Volgens leerkrachten worden ouders vrijwel altijd (93%) als ervaringsdeskundigen van hun kind bij het MDO betrokken.

Veelal (93%) worden de doelen, die eigenlijk altijd (98%) aan het begin van een bepaald MDO worden opgesteld, nadien geëvalueerd. Het hele MDO-traject wordt in ruim de helft (57%) achteraf (telefonisch) tegen het licht gehouden, aldus de leerkrachten.

Bijna alle (98%) leerkrachten vinden dat de MDO's ordelijk verlopen.

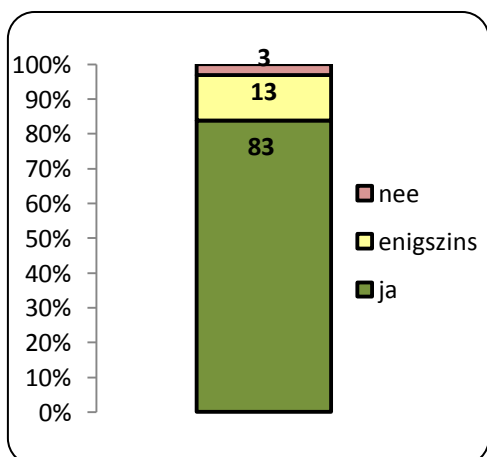
OUDERS

Ook aan ouders is gevraagd of er tijdens de MDO's gesproken is over wat hun kind nodig heeft op school. Van hen antwoordt 84% van wel. Vrijwel altijd (93%) wordt volgens ouders besproken of het de school lukt om hun kind te bieden wat het nodig heeft. Heel vaak (87%) komen ook de opvoedingsbehoeften van het kind aan de orde. Heel soms (3%, overeenkomend met één ouderrespondent) is dat niet van toepassing. Ouders wordt in een MDO gevraagd wat zij nodig hebben om hun kind te ondersteunen, meldt 85% van hen.

Er is volgens ouders minder aandacht voor hun eigen (50%) sterke kanten noch voor die van de leerkracht(en) (48%), maar vooral wel voor die van hun kind (87%). In twee op de vijf (zo'n 40%) gevallen zeggen ouders dat er enigszins aandacht was voor positieve kenmerken van henzelf dan wel de leerkracht(en). Ze voelen zich bijna altijd (94%) als ervaringsdeskundigen van hun kind bij het MDO betrokken.

Doelen zijn aan het begin van een MDO geformuleerd en aan het einde ervan geëvalueerd (93% respectievelijk 100%).

Op één na geven alle (97%) ouders aan dat ze hun vragen konden stellen en de overgrote meerderheid (83%) vindt duidelijke antwoorden gekregen te hebben. Verder is men van mening dat het MDO-overleg ordelijk verlopen is (94%). Tweederde (67%) van de ouders antwoordt met 'ja' op de vraag of het MDO-traject achteraf, al dan niet telefonisch, is geëvalueerd.

4.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

De percentages waarmee aangegeven wordt dat er over bepaalde behoeften gesproken wordt tijdens de MDO's, lopen tussen de beide meetmomenten maar weinig uiteen en zijn onveranderd hoog. Uitzondering in positieve zin is dat ouders nu een stuk vaker vinden dat er over de opvoedingsbehoeften van hun kind wordt gesproken dan vorig jaar het geval was. Het aantal keren 'niet van toepassing' is minder.

Er is meer verschil te constateren in de mening van met name ouders over de aandacht die er is voor de pluspunten van hun kind en van de leerkracht(en). Ouders vinden dat deze sterke kanten minder tot hun recht gekomen zijn in de MDO's dan ouders in 2012 nog vonden, zeker waar het de leerkrachten betreft (-21%). Verder komt het volgens tien procent van hen voor dat er helemaal geen aandacht is voor de vermogens van de leerkracht of die van henzelf, terwijl dat in 2012 niet voorkwam. Ib-ers ervaren in 2013 minder belangstelling voor de positieve mogelijkheden van de leerkracht(en), terwijl pooldeskundigen datzelfde voelen met betrekking tot de ouders. Toch vinden pooldeskundigen wel dat er meer aandacht is voor de ouderlijke ondersteuningsbehoeften. Ook worden ouders volgens hen wat vaker als ervaringsdeskundigen van hun kind bij het MDO betrokken. Leerkrachten en ouders zelf delen die laatste mening van harte: hier is veel winst geboekt (+20 tot 30%).

Hoewel leerkrachten zelf in beide jaren vrijwel dezelfde scores te zien geven, vinden ib-ers in 2013 toch dat leerkrachten minder als onderwijsprofessionals zijn ingezet.

Volgens pooldeskundigen lukte het in 2012 en 2013 vrijwel even vaak om bepaalde doelen te formuleren tijdens een MDO. Het gaat hierbij met name om doelen voor het kind en doelen voor de opvoeding. De scores omtrent het evalueren van het hele MDO-traject laten nogal wat discrepanties zien. Ib-ers en ouders vinden dat dit tegenwoordig veel vaker gebeurt, terwijl leerkrachten hierover juist behoorlijk wat negatiever gestemd zijn na de meting van 2012 (-22%).

Volgens ib-ers worden er nu beduidend minder vaak doelen aan het begin van elk MDO vastgesteld; andere respondentengroepen vinden dat dat nog even vaak gebeurt. Van deze doelen wordt volgens pooldeskundigen en ook door ib-ers wel aan het eind van een bijeenkomst vaker geëvalueerd of die behaald zijn.

Ouders lijken in de meest recente meting iets minder tevreden met de kwaliteit van de antwoorden die ze op gestelde vragen kregen.

De sprong voorwaarts bij pooldeskundigen met betrekking tot het verloop van MDO's is opmerkelijk. Vond men in 2012 dat het bij drie op de vijf MDO's *enigszins* lukte deze te laten verlopen volgens de in het Projectplan beschreven werkwijze, nu geeft eenzelfde percentage te kennen dat dat *helemaal* geslaagd is.

VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Als de antwoorden van de vier respondentengroepen (voor zover mogelijk) met elkaar vergeleken worden, dan kan een aantal conclusies getrokken worden.

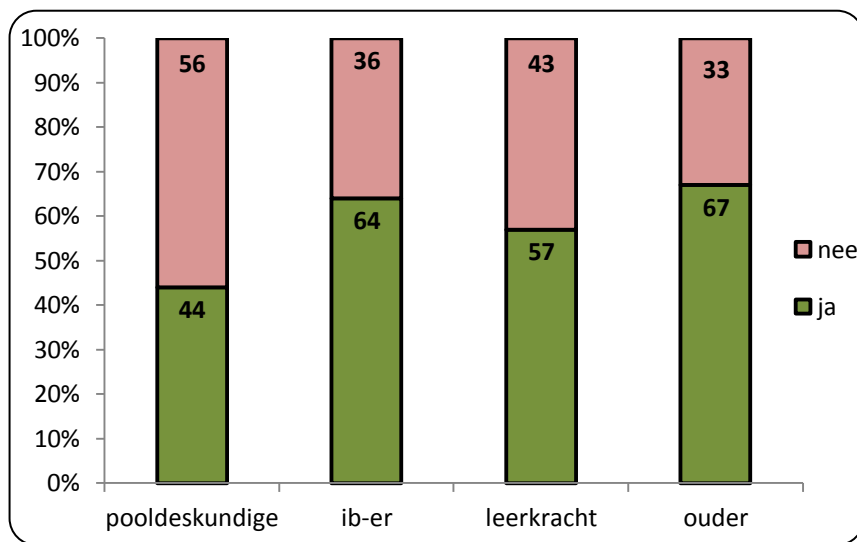
De drie groepen professionals zijn het met elkaar eens dat (bijna) altijd de onderwijsbehoeften van de leerling in een MDO besproken worden. Ouders daarentegen zijn dat minder vaak gaan ervaren. Voor zover uitgevraagd komen de percentages wat betreft ondersteuningsbehoeften van zowel de leerkracht als en de ouders en opvoedingsbehoeften van de leerling wel overeen bij de respondentengroepen.

Van de vier respondentengroepen zijn de ib-ers het meest positief over de mate waarin er tijdens MDO's aandacht is voor de sterke kanten van de betrokkenen (leerling, leerkracht en ouders), terwijl ouders relatief het minst positief zijn. Ook volgens pooldeskundigen blijft de aandacht voor de pluspunten van ouders achter.

De professionals zijn vrijwel dezelfde (positieve) mening toegedaan als het gaat om het bij het MDO betrekken van zowel de ib-er als ook de leerkracht(en) als onderwijsprofessionals.

Volgens bijna alle respondenten worden er aan te begin van een MDO doelen daarvoor opgesteld; alleen ib-ers zijn hierover in 2013 wat negatiever geworden. De evaluatie van elk MDO afzonderlijk wordt door de respondenten anders ervaren: ouders zeggen unaniem dat dat gebeurt, pooldeskundigen en ib-ers zeggen vaker dat dit niet plaatsvindt.

Hoewel ib-ers, leerkrachten en ouders bijna altijd aangeven dat de MDO-bijeenkomst ordelijk verliep, zijn pooldeskundigen doorgaans van mening dat het overleg slechts enigszins volgens het boekje ging.

MDO-traject evalueren

Ouders en ib-ers geven te kennen dat het MDO-traject in circa tweederde van de gevallen achteraf al dan niet telefonisch wordt geëvalueerd. Volgens pooldeskundigen is dat nog niet in de helft van de cases het geval. Leerkrachten zitten hier tussenin, waarbij opvalt, zoals eerder geconstateerd, dat zij vorig jaar een stuk hoger scoorden.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

Over of de onderwijsbehoeften van de leerling besproken zijn tijdens de MDO's, zijn de respondentengroepen het per leerling meestal wel eens met elkaar; hooguit zeggen ouders wat vaker dat daarvan enigszins sprake is. Iets meer verscheidenheid is er te constateren als het gaat om het al dan niet besproken zijn van de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht en ook wel die van de ouders; verspreid

over de respondentengroepen komt wel eens een 'nee' voor, terwijl de anderen 'ja' invulden. Ten aanzien van de opvoedingsbehoeften van het kind is slechts twee keer een discrepantie te ontdekken; dit moet echter vooral aan veel ontbrekende waarden bij de andere cases toegeschreven worden (er is dan geen vergelijking mogelijk).

Verder is men redelijk eensgezind over de aandacht voor de sterke kenmerken van de leerling, maar iets minder over die voor de positieve kanten van de leerkracht en/of ouders. De mate waarin dit beleefd wordt, verschilt doorgaans niet of slechts één niveau ('ja' dan wel 'enigszins'); in een paar gevallen (hooguit zes) komen alle drie zienswijzen ('ja', 'enigszins' en 'nee') per casus voor.

De oordelen over de samenwerking met de ib-er en de leerkracht als onderwijs-professional zijn veelal gelijklopend, maar over de betrokkenheid van ouders als ervaringsdeskundigen van hun kind lopen de meningen wat uiteen. In twee gevallen ontkennen ouders dit, terwijl de drie professionals dit juist bevestigend beantwoorden.

Men vindt elkaar niet altijd (acht discrepanties) als het gaat om de vraag of er doelen aan het begin van een MDO zijn opgesteld, maar er zijn minder (vier keer) meningsverschillen betreffende de vraag of die vervolgens al dan niet geëvalueerd zijn.

Meestal lopen de meningen over het ordelijk verloop van de MDO's parallel, hoewel pooldeskundigen vaker vinden dat die 'enigszins' volgens de beschreven werkwijze verlopen is. De iets andere vraagstelling kan hieraan debet zijn.

Erg veel verschil is er ten aanzien van evaluatie van het hele MDO-traject achteraf, al dan niet telefonisch. Maar liefst 33 keer zegt één van de respondenten dat dat niet gebeurd is, terwijl een andere zegt van wel; dit terwijl het hier steeds dezelfde casus betreft.

5 Effecten van en tevredenheid met werkwijze pilot

5.1 Resultaten respondentengroepen

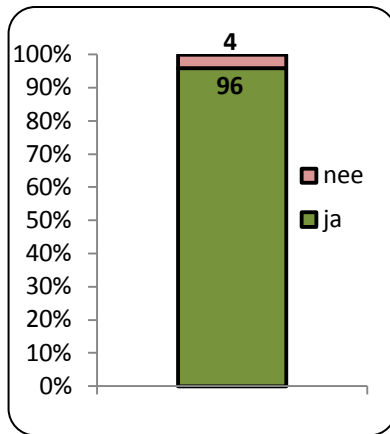
POOLDESKUNDIGEN

Volgens bijna alle (95%) pooldeskundigen geeft de eindversie van het Groeidocument (met bijlage(n) van onderzoek of observatie) inzicht in de situatie van de leerling. Verder zijn velen (80%) van oordeel dat de eindversie van het Groeidocument de school handvatten biedt in de aanpak van de leerling. Deze handreikingen zijn volgens drie op de vijf (59%) pooldeskundigen in de groep toe te passen in aansluiting op het groepsplan (HGW-cyclus op groepsniveau); 38% van de pooldeskundigen vindt dat dat maar enigszins het geval is. De opvattingen zijn verdeeld als het gaat om de handvatten die ouders door het Groeidocument aangereikt krijgen: twee op de vijf (43%) vinden van wel, terwijl de helft van de groep pooldeskundigen stelt dat ouders door het Groeidocument enigszins worden begeleid in de aanpak van hun kind.

In een open vraag konden pooldeskundigen aangeven waarover zij bij de betreffende casus tevreden of ontevreden zijn. Door hen worden tal van positieve zaken genoemd. Zo is de gezamenlijke betrokkenheid op de leerling, ieder vanuit zijn eigen invalshoek, erg waardevol, mede gevoed door de grote mate van openheid en het integrale karakter van het traject. Onder leiding van de trajectbegeleider wordt er slagvaardig, snel en doelgericht gewerkt. Er worden duidelijke afspraken gemaakt, die vervolgens ook nagekomen worden en die oplossingsgericht zijn. Het overleg en daarmee de samenwerking zijn goed. Soms wordt aanvankelijke weerstand van ouders gaandeweg overwonnen en worden ook zij coöperatief. Ook voorkomt HandelingsGericht Werken soms een tunnelvisie bij direct-betrokkenen. Tenslotte wordt de flexibiliteit gewaardeerd (thuisgesprek, spontane inzet van deskundige).

Punten die volgens de pooldeskundigen nog aandacht behoeven, liggen op het terrein van de plaatsing van een leerling naar een setting elders en de wisselende samenstelling van de MDO's (door ziekte, zwangerschapsverlof of het niet komen opdagen van ouders). Soms lijkt er iets te veel nadruk te zijn op de onmogelijkheden van het kind, hoewel de uitgangspunten van HandelingsGericht Werken anders voorschrijven. Het blijft volgens sommigen lastig om in een vroeg stadium al doelen op te stellen, nog voordat er diagnostiek bedreven is. De communicatie kan volgens sommigen op onderdelen ook wel wat verbeterd worden. Niet altijd durft een leerkracht te zeggen dat zij zich ook na het MDO-traject nog niet handelingsbekwaam voelt. Ook het contact met de ouders verloopt soms stroef. Verder is goede voorbereiding het halve werk. Eén pooldeskundige vindt het jammer dat de dossiersystematiek vereist dat een casus niet sluimerend aangehouden kan worden.

INTERNE BEGELEIDERS

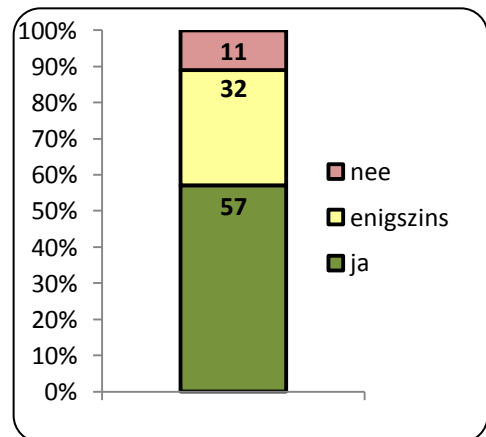

Samen met ouders invullen

Bijna alle (96%) ib-ers geven te kennen dat Groeidocumenten samen met de ouders worden ingevuld. Dat bevalt hen erg goed, omdat het een adequaat contactmoment met ouders is en de eerste onduidelijkheden al verholpen kunnen worden. Het samen invullen, hoewel tijdsintensief, vormt een goede, gezamenlijke start voor het MDO-traject.

Het MDO-traject geeft 85% van de ib-ers inzicht in de situatie van de leerling. In ruim de helft (57%) van de gevallen heeft dit traject ertoe bijgedragen dat de ib-er een groter gevoel van competentie ervaart (enigszins: 32%). Eén op de negen (11%) ib-ers geeft aan dat de handelingsverlegenheid niet is afgenomen door het MDO-traject.

Volgens de ib-er heeft school in drie op de vijf (60%) gevallen handvatten gekregen voor de aanpak van de leerling, die vervolgens ongeveer even vaak (58%) aansluiten bij het groepsplan.

MDO draagt bij aan competentie ib-er

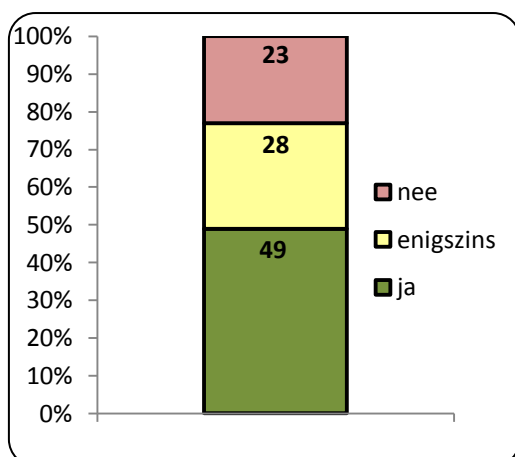
Drie op de vier (72%) ib-ers hebben de werkwijze van het MDO als ondersteunend ervaren voor diens eigen rol; de overigen (23%) enigszins.

Als positief van het doorlopen MDO-traject zien ib-ers dat hun inbreng wordt gehonoreerd, dat het traject duidelijkheid verschaft en dat er slagvaardig gewerkt wordt. Verder wordt de onderlinge samenwerking geroemd, die met recht multidisciplinair mag heten en waardoor er veel expertise beschikbaar is. Verder is het goed dat er met een frisse blik naar de leerling wordt gekeken en bevestigt de mening van het (onafhankelijke) MDO die van de ib-er of de leerkracht; dat is soms handig in de communicatie naar de ouders.

Een punt van kritiek dat ib-ers melden, betreft de opvolging van het MDO-traject. Na de adviezen lijkt het soms wat te verzanden. Ook zou de ib-er moeten kunnen deelnemen aan het gesprek zonder tevens de notulist te moeten zijn.

Indien ib-ers gevraagd wordt de balans op te maken tussen wat het hem of haar gekost heeft aan tijd en inzet en wat het uiteindelijk opgeleverd heeft, zijn voor driekwart (75%) van hen de kosten en baten in verhouding. De weegschaal slaat voor 23% van de ib-ers in ongunstige zin door: het kostte hen meer dan het hen opleverde. Voor slechts een enkeling (2%) valt de balans ronduit gunstig uit.

Vier op de vijf (79%) ib-ers waarderen de mogelijkheid om vooraf aan te geven welke pooldeskundige(n) zouden moeten deelnemen aan het MDO van een bepaalde leerling.

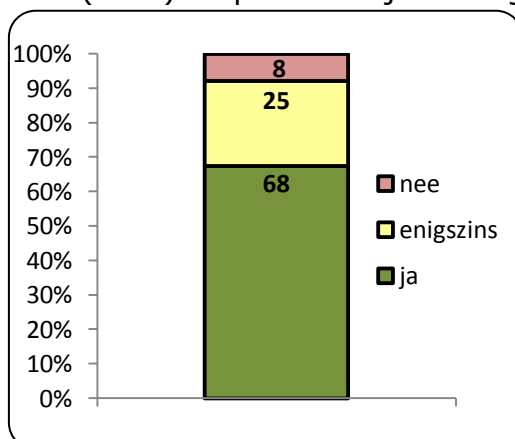

Bovenschoolse deskundigheid in school

Een stuk minder positief is men als hun de vraag voorgelegd wordt of het MDO ertoe geleid heeft dat er – wat betreft de bewuste leerling – meer bovenschoolse deskundigheid de school in komt. Circa de helft (49%) vindt van wel, bijna een kwart (23%) is hierover negatief gestemd en de resterend 28% is van mening dat hiervan enigszins sprake is.

LEERKRACHTEN

Bijna alle (90%) leerkrachten geven te kennen dat het MDO-traject hem of haar inzicht gegeven heeft in de situatie van de leerling. In ruim tweederde (70%) van de gevallen leidt het MDO tot concrete handvatten voor school, die volgens ruim de helft (58%) toepasbaar zijn in de groep.

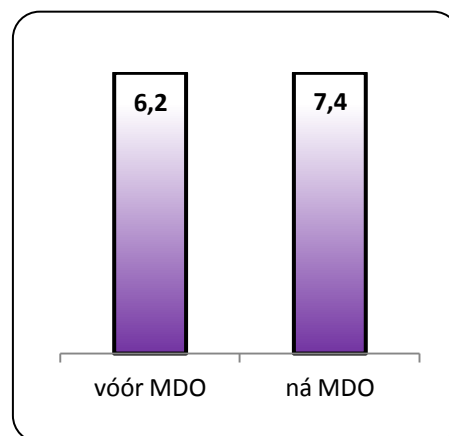
MDO draagt bij aan competentie leerkracht

Het MDO-traject heeft volgens tweederde (68%) van het onderwijzend personeel bijgedragen aan diens gevoel van competentie; voor een kwart (25%) van hen is dit enigszins het geval geweest. Vergelijkbare percentages (75% respectievelijk 23%) worden gezien op de vraag of de leerkracht de werkwijze van het MDO als ondersteunend voor diens rol heeft ervaren.

Leerkrachten vinden het plezierige van MDO-trajecten dat zij bevestigd worden in hun mening door onafhankelijke expertise, dat zij ervaren dat hun inbreng wordt gewaardeerd en dat zij steun en een luisterend oor ontmoeten. Er wordt duidelijkheid verschaft, de verstrekte adviezen zijn doorgaans concreet en praktijkgericht en de werkwijze is efficiënt, wat tijdwinst oplevert. Tenslotte wordt het MDO-traject ook als contactmogelijkheid met de ouders gezien.

Hoe lovend sommige leerkrachten ook erover zijn, MDO-trajecten leveren ook wel eens teleurstellingen op. Zo ervaren leerkrachten soms niet dat er een echte oplossing is gekomen of dat de handelingsbekwaamheid is vergroot.

De ervaren handelingsbekwaamheid van leerkrachten is volgens henzelf door het MDO-traject behoorlijk toegenomen. Was dit vóór het MDO-traject gemiddeld 6.23, nadien is dat gemiddelde gestegen tot 7.35, meer dan een heel punt hoger. Het aandeel van degenen die al nauwelijks handelingsverlegenheid ervoeren blijft – los van het MDO – ongeveer gelijk en is door het MDO-traject vooral groter geworden bij hen die onzekerder waren in hun begeleiding van de leerling.

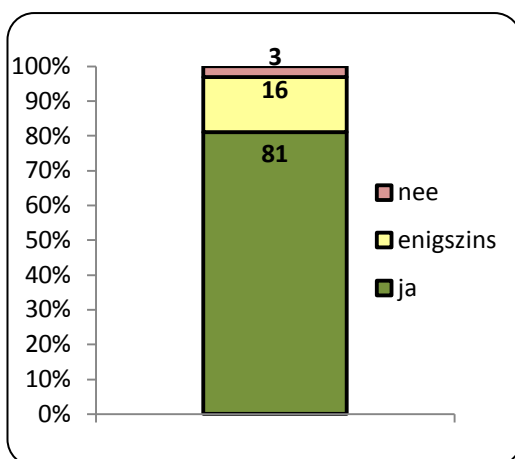
Ervaren handelingsbekwaamheid

Tweederde (68%) van de leerkrachten geeft aan dat men na het MDO-traject weer verder kan met de bewuste leerling. Acht procent lijkt niets ermee opgeschoten te zijn en 25% is gematigd positief en kan 'enigszins' verder met hun pupil.

Het ervaren rendement van het MDO-traject is voor 15% te weinig om alle tijd te rechtvaardigen. Vijf procent is zeer positief en voor de overgrote meerderheid van de leerkrachten (80%) zijn de kosten en baten qua tijdsinvestering in evenwicht.

ouders

Van de ouders huldigt tweederde (65%) de opvatting dat het MDO-traject hen inzicht gegeven heeft in de situatie rondom hun kind. In ongeveer de helft (52%) van de gevallen heeft het hun tools aangereikt hoe met hun kind om te gaan; in geen (0%) van de gevallen blijven ouders (alsnog) met lege handen achter.

Deelname MDO zinvol

Tweederde (65%) van de ouders heeft het MDO-traject als ondersteunend ervaren voor hun rol als ouder. Nog vaker (81%) vindt men dat het zinvol geweest is om als ouder aan het MDO deel te nemen. Het maakt de ouderbetrokkenheid praktisch en de aanpak integraal.

Ouders hebben bij het MDO met name als prettig ervaren dat er steun gevoeld wordt door de gezamenlijke inzet van zoveel functionarissen. Sommige voelen dat de school door het MDO tot actie aanzet wordt, anderen waarderen de expertise van de deelnemers aan het MDO. Tevens wordt het inzicht in de problematiek van het kind bij ouders groter. Eén ouder verwoordt een wat verongelijkt gevoel: als ouders wisten ze allang wat er moest gebeuren en dus vonden zij het MDO-traject langdurend en omslachtig. Andere ouders vragen zich wel eens af: het onderzoek is gedaan en nu?

5.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

Het Groeidocument wordt in 2013 volgens ib-ers een stuk vaker samen met de ouders ingevuld dan in 2012 het geval was.

De eindversie van het Groeidocument geeft leerkrachten tegenwoordig veel meer inzicht in de situatie van de leerling, maar ouders hebben juist minder inzicht vergeleken met 2012. Het document geeft pooldeskundigen en vooral ib-ers minder handvatten voor school in de aanpak van de leerling en die sluiten volgens beide respondentengroepen ook nog eens minder goed aan bij het groepsplan. Bij leerkrachten is ten aanzien van deze zaken nauwelijks een verandering van mening te constateren. Ouders ervaren minder vaak dat er géén handvatten aan henzelf worden geboden door het MDO-traject.

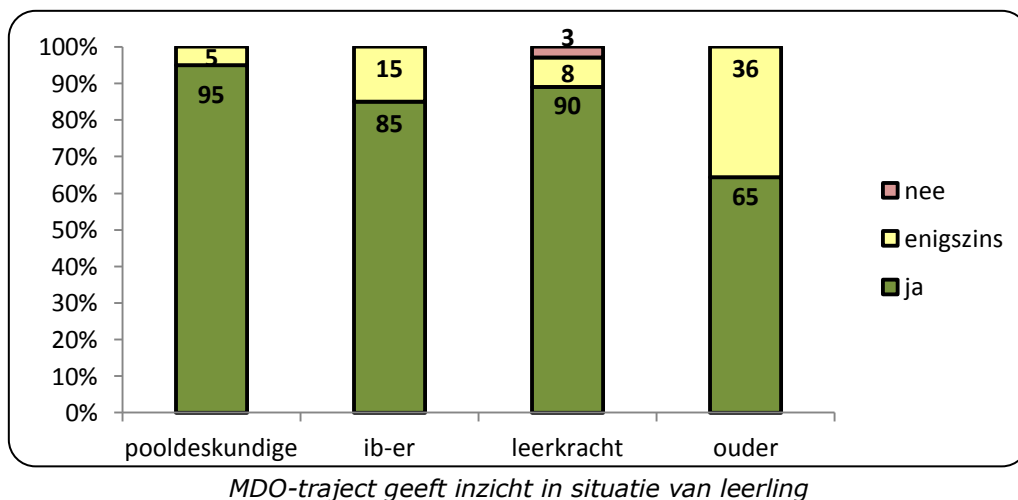
Ib-ers ervaren het MDO-traject in 2013 als minder ondersteunend in hun rol, terwijl leerkrachten juist wat meer steun zijn gaan beleven.

Hoewel antwoorden op open vragen zich wat moeilijker laten vergelijken, lijkt het erop dat de positieve zaken behouden zijn en enkele van de als negatief beleefde dingen minder voorkomen. Zo maakt geen enkele respondent meer melding van planningsproblemen om iedereen op hetzelfde moment aan tafel te krijgen en lijkt het niet nakomen van afspraken niet meer voor te komen.

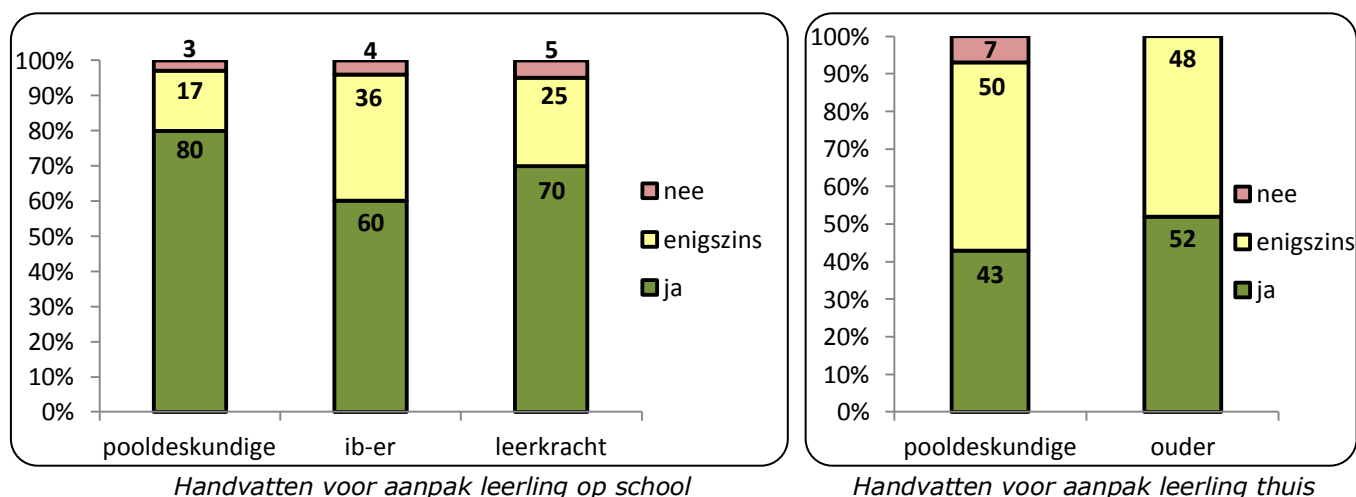
Leerkrachten zijn gunstiger over de balans aangaande de tijdsinvestering voor MDO-trajecten gaan denken dan ze eerder deden: kosten en baten zijn volgens hen in 2013 vaker in evenwicht. Ib-ers lijken de mogelijkheid om vooraf aan te geven wiens aanwezigheid bij een bepaald MDO wenselijk zou zijn, minder te waarderen. Er is weinig verschuiving in hun mening over de mate waarin het MDO boven-schoolse deskundigheid de school inbrengt; dit is volgens hen nog steeds in ongeveer de helft van de gevallen aan de hand.

VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Pooldeskundigen en leerkrachten zijn vrijwel even positief over de mate waarin de eindversie van het Groeidocument inzicht geeft in de situatie van het kind. Ib-ers en vooral ouders zijn als groep beide wat behoudender, maar toch wel overwegend positief.

Het valt op dat pooldeskundigen beter dan leerkrachten te spreken zijn over het bieden van handvatten aan school en die zijn op hun beurt weer positiever dan ib-ers hierover. Als het gaat om de toepasbaarheid van die handvatten in de groep en de aansluiting ervan op het groepsplan, zijn alle drie groepen professionals het roerend met elkaar eens. De percentages aangaande de mate van ervaren ondersteuning in de eigen rol als ib-er, leerkracht dan wel ouder, lopen niet ver uiteen. Wel hebben MDO-trajecten voor leerkrachten wat vaker bijgedragen aan hun gevoel competent te zijn dan voor ib-ers. De mening van de twee laatstgenoemde groepen over de balans tussen tijdsinvestering en het rendement van MDO's liggen goeddeels op één lijn.

Alle vier respondentengroepen hebben zich in hun vragenlijst kunnen uitspreken over de door hen ervaren (on)prettigheden in het MDO-traject. Hun beweringen komen goeddeels overeen. Als prettig wordt betiteld het slagvaardig en samen bezig zijn voor het beste voor deze specifieke leerling en het inzicht dat het MDO-traject oplevert. Het praktische rendement na afloop van een MDO-traject is nog wel eens nog een punt van aandacht.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

De eindversie van het Groeidocument lijkt de professional wat vaker inzicht te geven in de situatie rond het kind dan dat het geval is bij de 'bijbehorende' ouders. Pooldeskundigen geven wat vaker aan dat er handvatten aan leerkrachten geboden worden dan ib-ers en leerkrachten dat zelf doen. De toepasbaarheid van die handvatten wordt verschillend ervaren, waarbij ib-ers wat minder tevreden lijken dan andere professionals. Het al dan niet geven van handreikingen aan ouders worden door ouders en pooldeskundigen verschillend gepercipieerd.

Als er verschil is, dan beoordelen ib-ers per casus de verhouding tussen kosten (tijd) en baten (resultaat) van het MDO-traject doorgaans wat positiever dan leerkrachten dat doen.

6 Formuleren van onderwijs/jeugdhulparrangementen

6.1 Resultaten respondentengroepen

POOLDESKUNDIGEN

Een doel van het MDO is het op maat formuleren van een onderwijs/jeugdhulparrangement (OJA). Pooldeskundigen geven dan ook in driekwart (77%) van de gevallen aan dat dit ook daadwerkelijk gebeurd is. Als reden waarom dit niet gebeurd is, wordt opgevoerd dat de pooldeskundige rubriek H (Doelen) van het Groeidocument al heeft ingevuld en dan niet weet wat nog als OJA in te vullen. Ook de verwijzing naar SBO levert in dit opzicht onduidelijkheid op.

Als er wel een OJA geformuleerd wordt, dan wordt het meest frequent (43%) een diagnostisch arrangement gekozen, waarin vanuit een handelingsgerichte diagnose overzicht, inzicht en uitzicht centraal staan. In mate van belangrijkheid wordt dit OJA gevolgd door begeleidingsarrangementen en wel onderwijsondersteunings- (24%) of opvoedings-/jeugdhulparrangementen (15%). Eén op de negen (11%) leerlingen wordt verwezen naar het SBO (als OJA). Het Leesambulatorium wordt in 5% van de gevallen als OJA aangemerkt; eenzelfde percentage krijgt een verwijzing naar het SO cluster 4. De Rekengroep wordt zelden (2%) aanbevolen. Bij de overige OJA's worden zaken rond dyslexie af en toe vermeld. Sociale Vaardigheidstrainingen, Taalgroep en SO cluster 3 worden in de onderzochte cases in het geheel niet als OJA genoemd.

De aangereikte OJA's worden veelal (40%) door de schoolpsycholoog of orthopedagoog uitgevoerd. Ambulant begeleiders worden ook vaak ingezet, vooral zij die gedragsspecialist zijn of zich gespecialiseerd hebben in taal of rekenen (respectievelijk 12%, 8% en 7%). Ook jeugdhulpprofessionals komen bij de uitvoering van OJA's regelmatig (9%) in beeld. Als overige uitvoerders van OJA's worden soms leerkrachten genoemd.

De meeste pooldeskundigen zijn van mening dat het aangekruiste OJA past bij de onderwijsbehoeften van het kind (92%) dan wel bij de ondersteuningsbehoeften van school (91%). In plusminus tweederde van de cases sluit het OJA volgens pooldeskundigen aan bij de opvoedingsbehoeften van het kind (61%) dan wel bij de ondersteuningsbehoeften van de ouders (65%). In andere gevallen is er doorgaans sprake van dat het OJA 'enigszins' past bij de beschreven behoeften; een ervaren mismatch komt in niet meer dan twee procent van de gevallen voor. Bijna alle (92%) pooldeskundigen vinden dat men op transparante wijze tot het OJA gekomen is.

Overige opmerkingen van pooldeskundigen over het OJA van de bewuste leerling betreffen vooral dat er een rugzak voor hem of haar is aangevraagd.

INTERNE BEGELEIDERS

In circa de helft (51%) van de cases is er géén OJA geformuleerd, aldus ib-ers. Ib-ers geven als verklaring dat er een verwijzing voor het SBO afgegeven is of dat het MDO-traject nog niet is afgerond voor de betreffende leerling.

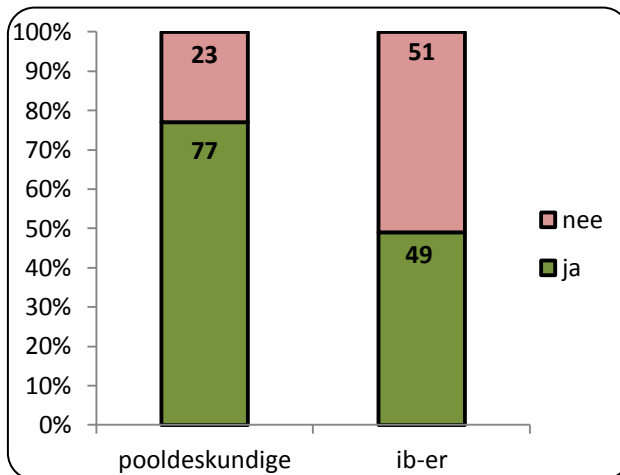
Voor zover er een OJA geformuleerd is, vindt bijna elke (88%) ib-er dat deze past bij de onderwijsbehoeften van het kind en veelal ook bij de ondersteuningsbehoeften van school (71%), dan wel bij de eigen ondersteuningsbehoeften van de ib-er (67%). Verder is er doorgaans een match tussen het OJA en de ondersteuningsbehoeften van de ouders (92%). In bijna alle (96%) gevallen wordt het OJA op transparante wijze geformuleerd, vinden ib-ers. Uit de overige opmerkingen over de OJA's door ib-ers blijken er allerlei aanvragen gedaan te worden: rugzak, REC-4, Taalspurt, dyslexieverklaring.

6.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

Getuige de antwoorden van pooldeskundigen worden er in 2013 vaker OJA's geformuleerd dan in 2012. Omdat de omschrijvingen van de OJA's na de evaluatie van 2012 van karakter veranderd zijn, is het lastig vergelijken tussen de metingen. OJA's passen wel beduidend vaker bij de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en), aldus pooldeskundigen, maar ib-ers vinden juist dat dat een stuk minder (-24%) het geval is in 2013 ten opzichte van 2012. Wat betreft de overige items van deze rubriek ontlopen de percentages in beide metingen elkaar niet veel.

VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Formuleren van OJA's

Met betrekking tot dit hoofdstuk is er slechts een vergelijking mogelijk tussen pooldeskundigen en ib-ers. Hieruit blijkt dat er lang niet altijd een OJA geformuleerd wordt volgens deze professionals, maar pooldeskundigen vinden vaker van wel dan ib-ers, die het hiermee in meerderheid niet eens zijn.

Plaatsing op het sbo lijkt voor beide respondentengroepen een belangrijke verklaring van het ontbreken van een OJA.

Hoewel geen van beide respondentengroepen negatief is over de passendheid van het OJA bij de verschillende behoeften van betrokkenen, zijn pooldeskundigen en ib-ers wisselend in hun oordeel ter zake. Zo wordt de match van het OJA met de ondersteuningsbehoeften van leerkrachten en van de ouders nogal verschillend bekeken. Ib-ers zijn veel negatiever over de aansluiting van het OJA op de behoeften van leerkrachten dan pooldeskundigen, maar juist veel positiever ten aanzien van de match met ouderbehoeften. De transparantie van het MDO-traject wordt door beide respondentengroepen even positief beoordeeld.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

In een relatief flink aantal gevallen zijn pooldeskundigen en ib-ers het met elkaar oneens of er al dan niet een OJA geformuleerd is – gekeken is bij dezelfde casus. Bij deze meningsverschillen maakt de pooldeskundige doorgaans wel melding van een OJA in tegenstelling tot de ib-er. De overeenkomsten tussen de oordelen over de mate van adequatie van de geformuleerde OJA's zijn wat betreft de onderwijsbehoeften groter dan aangaande de ondersteuningsbehoeften van school (ib-er en leerkracht), waarbij in het laatste geval de pooldeskundige wat positiever gestemd lijkt dan de ib-er.

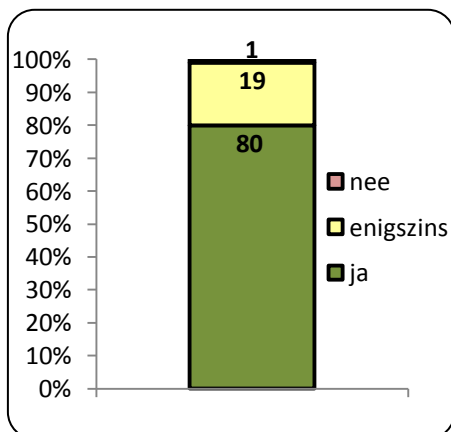
Voor zover aangeven, zijn pooldeskundigen en ib-ers het wel redelijk met elkaar eens over de mate van transparantie bij het vaststellen van een OJA.

7 Werkwijze pilot: transparantie en korte lijnen

7.1 Resultaten respondentengroepen

POOLDESKUNDIGEN

In een kwart (25%) van de cases is er volgens pooldeskundigen sprake van een verwijzing naar een speciale onderwijssetting (sbo of so). In het (geringe) aantal gevallen waarin dit speelt, zijn gedurende dit traject de criteria voor verwijzing doorgaans (79%) transparant geweest. Allen (100%) beoordelen de lijnen als kort.

Organisatie MDO praktisch haalbaar

In een beperkt aantal gevallen (15%) is de leerling verwezen naar een instelling voor hulpverlening of naar Jeugdzorg. Ook dan worden de verwijzingscriteria in dit traject in overgrote meerderheid transparant genoemd en de lijnen als kort beschouwd (beide 91%).

Volgens vier op de vijf (80%) pooldeskundigen is de organisatie van de MDO's praktisch haalbaar gebleken wat betreft de beschikbaarheid van de deelnemers.

INTERNE BEGELEIDERS

Ongeveer even vaak (rond de 20%) wordt de leerling volgens de ib-er doorverwezen naar speciale onderwijssetting (sbo of so) dan wel naar een instelling voor hulpverlening of naar Jeugdzorg. Als daarvan sprake is, dan worden de verwijzingscriteria in een dergelijk traject door hen als transparant beoordeeld (in beide gevallen 70%). De lijnen voor een verwijzing naar een andere onderwijssetting lijken vaker (100%) kort dan voor een verwijzing naar een hulpverleningsinstantie (70%).

OUDERS

Ook ouders is gevraagd of hun kind al dan niet doorverwezen is naar een andere instantie. Ongeveer elk zesde kind (17%) zou beter op zijn of haar plek zijn in een speciale onderwijssetting (sbo of so) en één op de acht (13%) kinderen krijgt een verwijzing naar andere hulpverlening, waaronder Jeugdzorg. Omdat doorverwijzing volgens deze ouders eigenlijk sporadisch plaats vindt, zijn de antwoorden op de vragen over de transparantie van de verwijzingscriteria en de snelheid waarmee de verwijzing rond kwam, onbetrouwbaar. Voor wat het waard is: de verwijzingscriteria voor onderwijs worden als minder transparant gezien als die voor hulpverlening. De snelheid van het verwijzingstraject is in beide gevallen ongeveer gelijk.

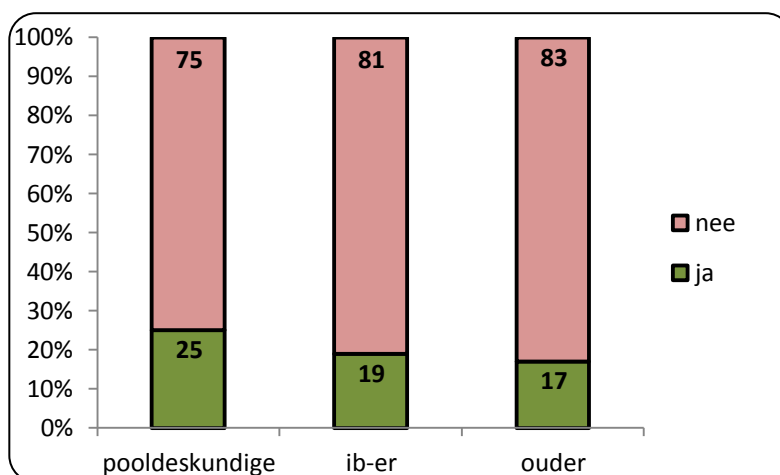
7.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

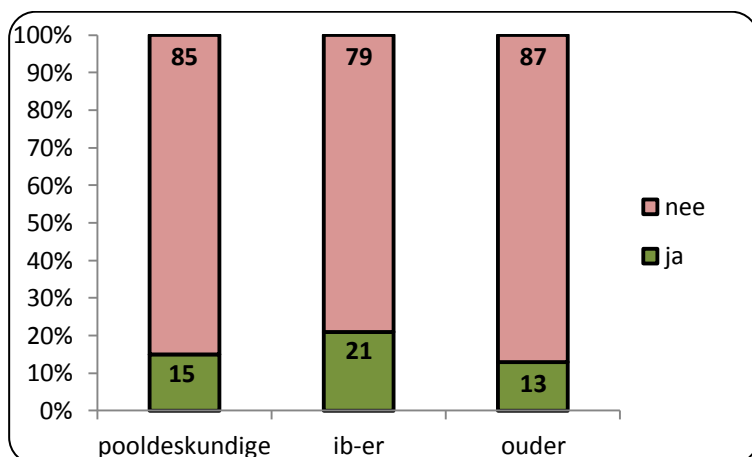
Volgens ib-ers zijn er wat minder verwijzingen naar sbo- of so-settingen in 2013; pooldeskundigen en ouders variëren minder in hun percentages dienaangaande. Er lijken minder schommelingen in het aantal verwijzingen naar een hulpverleningsinstantie over beide jaren heen. Uit de antwoorden blijkt dat pooldeskundigen de verwijzingscriteria voor zorg helderder vinden dan vorig jaar, dit in tegenstelling tot ib-ers. Ib-ers vinden ook de regels voor verwijzing naar ander onderwijs minder inzichtelijk. Vanwege het kleine aantal ouders (zeker in 2012) wordt op deze plaats geen aandacht besteed aan tussenmetingvergelijkingen.

VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Ib-ers en ouders zijn het behoorlijk eens over hoe vaak een verwijzing naar een speciale onderwijssetting (sbo of so) voorkomt. Pooldeskundigen scoren hierop wat hoger. Met betrekking tot verwijzing naar andere hulpverlening zijn pooldeskundigen en ouders het vaker met elkaar eens en steken ib-ers daar licht boven uit.

Verwijzingen naar speciale onderwijssetting (sbo/so)

Verwijzingen naar hulpverleningsinstantie of Jeugdzorg

De meningen over de inzichtelijkheid van de verwijzingscriteria als ook de oordelen over de snelheid van de verwijzing (al dan niet korte lijnen) moeten met de nodige voorzichtigheid betracht worden, omdat de itemrespons bij pooldeskundigen, ib-ers en ouders in procentuele zin te wensen over laat en bij de groep ouders ook nog eens in absolute zin. Met de nodige slagen om de arm kan wellicht gesteld worden dat ouders negatiever staan tegenover de transparantie en snelheid van een

verwijzing naar ander onderwijs dan pooldeskundigen en ib-ers dat doen. Dezelfde items aangaande verwijzing naar hulpverlening laten zich wat minder eenduidig vergelijken tussen respondentengroepen.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

Over iets concreets als of er al dan niet sprake is van een verwijzing naar een speciale onderwijssetting (bijvoorbeeld sbo) zijn pooldeskundigen, ib-ers en ouders per casus het meestentijds wel eens. Toch komt het nog zes keer voor dat dat niet het geval is. Dat is nog iets vaker (9 keer) aan de hand bij een verwijzing naar een instelling voor hulpverlening of Jeugdzorg. Vanwege veel ontbrekende waarden is een vergelijking van de ervaren transparantie en snelheid van dergelijke verwijzingen moeilijk te maken.

8 Samenwerking betrokkenen

8.1 Resultaten respondentengroepen

POOLDESKUNDIGEN

Aan pooldeskundigen is gevraagd een aantal rapportcijfers – variërend van 1 (heel slecht) tot 10 (uitstekend) – te geven aan de samenwerking met andere bij het MDO betrokkenen. Zij geven aan de samenwerking met de leerkracht cijfers uiteenlopend van een 6 tot een 10, waarbij een 8 het meest frequent toegekend wordt. Gemiddeld komt hun oordeel hierover uit op 8.25. De samenwerking met de ib-er beoordelen pooldeskundigen zelfs nog iets beter: gemiddeld 8.43, met cijfers variërend van 2 tot 10, met opnieuw een 8 als meest gegeven cijfer. De samenwerking met de ouders komt gemiddeld iets lager uit. De modus is een 8, de range loopt van een 5 tot een 10 en het gemiddelde bedraagt 8.11.

Naar de mening van pooldeskundigen nemen de ouders over het algemeen (85%) actief deel aan het MDO-overleg. Dit betekent dat ze zelf vragen stellen of zelf informatie geven over hun kind en/of de opvoeding. Verder hebben ouders veelal (87%) meegedacht over tips voor school hoe om te gaan met hun kind. Bij de opmerkingen over dit item geven pooldeskundigen verscheidene malen aan dat ouders weerstand tegen het MDO vertoonden en dat echtscheidingsperikelen het contact met ouders moeilijk maakten.

Volgens de pooldeskundigen is de leerling zelf doorgaans (40%) niet betrokken geweest bij het MDO-traject. In 37% van de cases is dat wel zo geweest; in de resterende 23% enigszins. Als daarvan al sprake is, dan gebeurt dat meestal (84%) tijdens onderzoek. De waarde van het in het MDO-traject betrekken van de leerling ligt volgens pooldeskundigen in een beter inzicht in diens schoolfunctioneren voor de leerling zelf en dat hij of zij meer grip krijgt op het te volgen traject. Het beeld dat de MDO-ers van hem of haar krijgen wordt er ook (nog) integraler door.

In het geval de responderende pooldeskundige niet ook de trajectbegeleider is, wordt hem of haar om een oordeel over de deskundigheid van en samenwerking met die trajectbegeleider gevraagd. 89% Vindt de trajectbegeleider zowel deskundig en een constructieve samenwerker. Met name de professionaliteit en de toegankelijkheid van de trajectbegeleider wordt door pooldeskundigen gewaardeerd.

Naast de trajectbegeleider is er volgens de respondenten meestal (61%) geen andere pooldeskundige in het MDO-traject betrokken. Als er al sprake is van een (tweede) pooldeskundige, dan wordt diens deskundigheid door de collega-pooldeskundige altijd (100%) herkend. De samenwerking tussen beiden bereikt iets minder hoge scores: 86% beoordeelt deze als constructief. Dit zit 'm hoofdzakelijk in (het meedenken vanuit) diens deskundigheid, diens positieve attitude en de mogelijkheid tot professioneel overleg, ook buiten het MDO om. Soms gedraagt een collega zich niet conform de MDO-werkwijze.

INTERNE BEGELEIDERS

Aan deze respondentengroep is gevraagd een oordeel te geven aangaande hun samenwerking met de ouders, zowel voorafgaand aan het MDO-traject als nadien, en dit uit te drukken in een rapportcijfer. Een enkeling geeft aan de samenwerking voorafgaand aan de MDO's een 3 en handhaaft deze zware onvoldoende nadien. Verder wordt er ook af en toe een 10 uitgedeeld. De modus blijft tijdens het MDO-traject op een 8 liggen, maar nadien wel overtuigender (34% versus 53%). Het gemiddelde komt uit op 7.21 voor de samenwerking voorafgaand respectievelijk 7.66 voor na het MDO-traject.

Ouders nemen in de meeste (77%) gevallen actief deel aan het MDO-overleg, vinden ib-ers. Over deze deelname wordt aanvullend opgemerkt dat sommige ouders zich nogal argwanend opstelden, zeker als er een SBO-verwijzing 'dreigde'. Ook de beheersing van het Nederlands maakte dat ouders minder goed konden participeren in het MDO. In bijna tweederde (62%) van de gevallen vinden ib-ers dat ouders hebben meegedacht over tips voor de school hoe om te gaan met hun kind.

Leerlingen zelf zijn in bijna de helft (45%) van de cases betrokken bij het MDO-traject in een mate die als 'enigszins' te bestempelen is; een derde (32%) van de betreffende leerlingen is dat volgens leerkrachten niet, maar een kwart (23%) wel. Als leerlingen betrokken worden in het MDO-traject waarin zij centraal staan, dan is dat meestentijds (72%) voorafgaand aan het MDO-traject, maar ook tijdens onderzoek en observatie komt geregeld (68%) voor.

Ib-ers werkten met een trajectbegeleider samen die in afnemende mate van frequentie in dienst was van samenwerkingsverband Het Gooi e.o. (45%), samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt (30%) en Eduniek/CED-Groep (23%). Volgens 94% van de ib-ers is de trajectbegeleider deskundig en verloopt de samenwerking met deze persoon constructief (87%). Dit wordt vooral in de hand gewerkt doordat de trajectbegeleider iedere partij tot z'n recht laat komen en door diens deskundigheid en doortastendheid. Soms wordt er wel erg veel door de trajectbegeleider gedelegeerd naar de ib-er die daardoor de werkdruk ziet stijgen. Een enkele ib-er voelt zich nadien nog niet erg geholpen; het praktijkgerichte ontbreekt dan.

Naast de trajectbegeleider is er volgens de ib-er in een kwart (27%) van de gevallen nog een tweede pooldeskundige betrokken. Deze komt verhoudingsgewijs vaak bij samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt vandaan of is ook wel werkzaam bij REC-4. Deskundig is deze pooldeskundige zeker, terwijl ook de samenwerking met deze persoon constructief verloopt (beide 94%). Vooral diens deskundigheid en slagvaardigheid worden geroemd evenals diens inzet tijdens het MDO-traject. Een enkele ib-er is gefrustreerd dat na mooie afspraken voor diagnostisch onderzoek er een wachtlijst blijkt te bestaan.

LEERKRACHTEN

Leerkrachten beschouwen de samenwerking met ouders na afloop van het MDO-traject positiever dan daaraan voorafgaand. Is het gemiddelde eerst 7.23, nadien scoort de samenwerking tussen leerkracht en ouders volgens eerstgenoemde 7.43

op de tienpuntsschaal. Op beide momenten blijft de modus een 8 en loopt de range van een 2 tot een 10.

Volgens tweederde (70%) van de leerkrachten nemen ouders op actieve wijze deel aan het MDO-overleg. Weerstand, een taalbarrière en gebrek aan inzicht in de situatie van hun kind spelen hierbij parten. Bijna de helft (45%) van de leerkrachten is van mening dat ouders hebben meegedacht over tips voor de school hoe om te gaan met hun kind; volgens één op de drie gebeurt dat enigszins.

In ongeveer de helft (48%) van de cases is de leerling volgens de leerkracht enigszins zelf betrokken geweest in het MDO-traject. Bij 23% is dat in het geheel niet het geval geweest, maar voor 30% van de bewuste leerlingen was dat juist voluit zo. Deze betrokkenheid komt meestal (90%) tot stand tijdens het onderzoek of de observatie.

De trajectbegeleider is volgens de leerkrachten vaker een medewerker van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt dan van samenwerkingsverband Het Gooi e.o..

De trajectbegeleider is volgens bijna alle (97%) leerkrachten deskundig. De samenwerking met deze functionaris verloopt constructief (ook 97%), hetgeen voornamelijk toegeschreven wordt aan diens gespreksvaardigheden, persoonlijkheid en de snelheid van resultaten 'afdwingen'. Een enkele keer hanteerde een trajectbegeleider volgens de leerkracht teveel een botte bijl en sloot deze het MDO-traject voortijdig af, met vervelende gevolgen.

Volgens leerkrachten komt het in een kwart (26%) van de gevallen voor dat er naast de trajectbegeleider nog een tweede pooldeskundige betrokken is in het MDO-traject. Deze persoon, bijna altijd afkomstig van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt of REC-4, is deskundig (85%) en de samenwerking wordt als constructief gezien (92%). Dit komt naar voren in de inhoudsdeskundigheid van de trajectbegeleider, maar ook in diens hulp en tips en overtuigingskracht jegens ouders.

ouders

Ouders is gevraagd de samenwerking met school te beoordelen en of die sinds het MDO-traject is veranderd. Voorafgaand aan het MDO-traject geven ouders soms een 2 of een 4 aan de samenwerking met school. Aan de andere kant staat echter ook een enkele 10; een 8 wordt het meest frequent toegekend. Gemiddeld komen ouders uit op een 6.84. Hoewel het scorebeeld na het MDO-traject in grote lijnen gelijk blijft, scoren ouders de samenwerking met school toch hoger: gemiddeld 7.13.

Naar eigen zeggen denkt ruim de helft (57%) van de ouders mee over tips voor de school hoe om te gaan met hun kind. De overige (43%) ouders zeggen van niet. In de situaties waarin men wel meedacht, heeft het merendeel (56%) gemerkt dat er iets met hun inbreng gedaan is.

Volgens bijna een derde (29%) van de ouders is hun kind zelf betrokken geweest bij het MDO-traject. Andere ouders (39%) vinden dat dat enigszins het geval is geweest. Als sprake is van betrokkenheid van de leerling zelf, dan is dat volgens ouders verreweg in de meeste (89%) situaties tijdens onderzoek en observatie geweest, niet vóór of na MDO's.

De trajectbegeleider is volgens ouders meestal (60%) iemand van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt geweest. Zesentwintig procent zegt het niet meer te weten. Alle (100%) ouders vinden de trajectbegeleider deskundig en meestal (93%) ook de samenwerking met deze persoon constructief. Met name diens kordate optreden en empathie worden gewaardeerd. Een enkele ouder verwijt de trajectbegeleider hem of haar wat aan het lot overgelaten te hebben en had graag wat meer nazorg ondervonden.

In één op de drie (30%) gevallen is er volgens ouders – naast de trajectbegeleider – nog een tweede pooldeskundige in het spel. Dit is voornamelijk iemand van samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt. Voor wat de antwoorden bij zo'n klein aantal respondenten waard zijn: de andere pooldeskundige wordt door ouders als deskundig gezien en de samenwerking met hem of haar als constructief. Eigenlijk laten de (positieve) opmerkingen over de samenwerking zich het beste samenvatten als 'de juiste persoon op de juiste plaats'.

In de ouderlijst zijn tenslotte nog drie items voor de leerling zelf opgenomen. Zeventien leerlingen vulden die in. De vragen borduurden voort op het item dat informeerde naar de betrokkenheid van de leerling zelf bij het MDO-traject. De vervolgvraag werd als volgt ingeleid: "Er is iemand op school geweest, die met jou gepraat heeft over hoe het op school gaat en wat er beter kan". Op de vraag hoe de leerling dat gevonden heeft, antwoordt 77% dat hij of zij dat leuk vond; de andere 24% maakt het niet zoveel uit. Geen van de leerlingen is er boos of verdrietig door geworden. Leerlingen antwoorden hoofdzakelijk (47%) met 'nee' op de vraag of ze er vervolgens nog wat van gemerkt hebben, een kwart (24%) van hen merkte er een beetje wat van en bijna een derde (29%) blijkbaar wat meer. Op de vervolgvraag "Wat dan?" komen een paar antwoorden van leerlingen. Het is fijn dat de juf de leerling nu beter begrijpt en het contact met de pooldeskundige werd interessant of leuk gevonden. Tips voor de professional lopen nogal uiteen: van nog meer Cars-stickers tot de wens dat de pooldeskundige "aan mijn meester vertelt wat er met mij is en dan kan hij mij beter helpen".

8.2 Synthese

VERGELIJKINGEN TUSSEN METINGEN

De samenwerking met ouders zowel voorafgaand aan als na afloop van het MDO-traject wordt door ib-ers en leerkrachten in 2013 positiever beoordeeld dan in 2012. Ouders zelf zijn er in 2013 minder tevreden over; hun rapportcijfer daalde in beide gevallen met ongeveer een heel punt. Bij de ouderbeoordelingen valt op dat ten opzichte van 2012 er nu meer onvoldoenden (een 4 of een 5) worden uitgedeeld en een stuk minder tienens. Voor alle drie respondentengroepen maakt het MDO-traject in gunstige zin verschil: de gemiddelde rapportcijfers over de samenwerking met ouders gaan gedurende het MDO-traject met 0.2 tot 0.4 punten omhoog. In grote lijnen werd die groei ook in 2012 gerealiseerd.

Wat betreft de samenwerking met de leerkracht daalt het gemiddelde rapportcijfer dat pooldeskundigen geven licht: van 8.41 in 2012 naar 8.25 nu. Dit komt vooral door het minder vaak toekennen van een 10. Ook de samenwerking met de ib-er wordt door pooldeskundigen iets minder gunstig beoordeeld (-0.4) evenals die met ouders (-0.2), maar beide rapportcijfers blijven toch ruim boven de 8 uitsteken.

Het aandeel van ouders die actief deelnemen aan het MDO is volgens leerkrachten licht gestegen sinds de eerste meting; de beide andere respondentengroepen laten vrijwel dezelfde scores zien in beide jaren.

Over het meedenken van ouders verschillen de respondentengroepen nogal van mening in beide jaren. Pooldeskundige en leerkrachten geven te kennen dat dit nu meer het geval is dan eerder, terwijl ib-ers en ouders een vrij sterk gedaalde (circa -16%) score te zien geven. Ouders hebben in 2013 iets minder het gevoel dat er iets met hun inbreng gedaan wordt.

87	voorafgaand aan een MDO	0%	31%	17%	72%	11%	39%	0%	11%
.	tijdens onderzoek/observatie	88%	84%	58%	63%	68%	90%	100%	89%
	na een MDO	13%	31%	25%	38%	53%	19%	0%	5%

De leerling zelf wordt volgens alle vier groepen ondervraagd duidelijk frequenter betrokken bij het MDO-traject. Het percentage 'nee' neemt flink af, bij ib-ers zelfs zeer fors (minus 41%), soms ten gunste van de antwoordcategorie 'enigszins', dan weer wordt de optie 'ja' vaker aangekruist. De scores op het item op welk moment in het MDO-traject de leerling dan betrokken werd, laten zich over de beide jaren lastig vergelijken, omdat in 2013 elke optie gekozen kon worden (meerdere antwoorden mogelijk, wat logischer is, omdat een leerling natuurlijk in principe zowel vóór, tijdens als na het MDO-traject actief kan zijn), terwijl de vragenlijst in 2012 nog niet voor alle respondentengroepen zo ingericht was. Als de percentages over 2013 herberekend worden (de noemer wordt het totaal aantal gegeven antwoorden 'ja' en 'enigszins' bij de vraag of de leerling überhaupt zelf betrokken was), dan is vergelijking beter mogelijk. Dan blijkt dat de leerling in 2013 een stuk vaker 'ingezet' wordt voorafgaand aan een MDO.

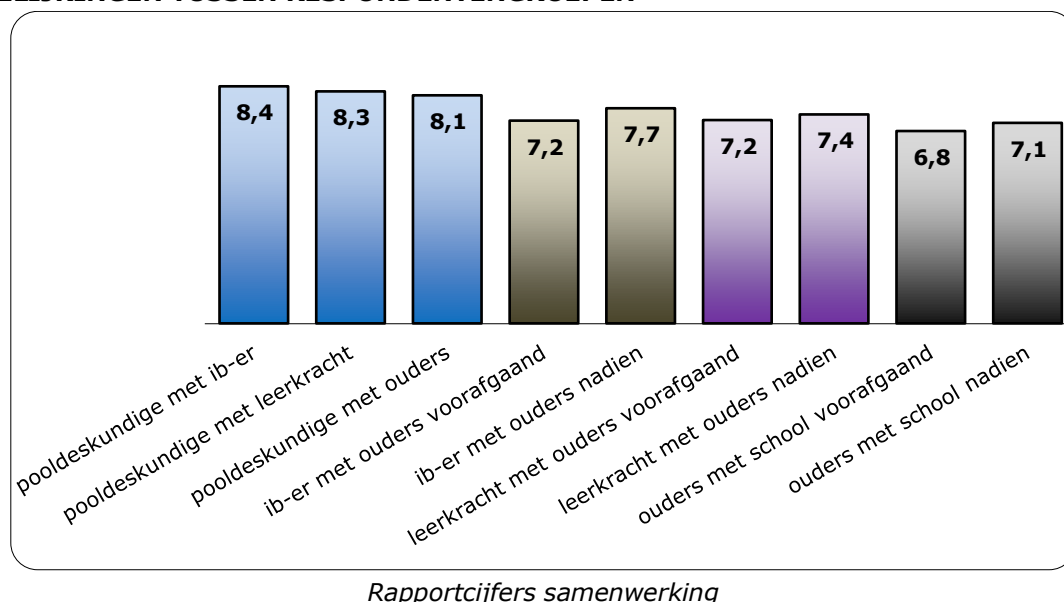
De deskundigheid van de trajectbegeleider wordt door de respondenten onverminderd gunstig beoordeeld. Dat geldt ook voor de constructieve samenwerking met deze persoon, waarbij opvalt dat leerkrachten hierover nog weer meer tevreden zijn in 2013 dan ze al in 2012 waren.

Volgens leerkrachten en ouders wordt er in 2013 – naast de trajectbegeleider – vaker een tweede pooldeskundige ingeschakeld; volgens pooldeskundigen en ib-ers is hierin weinig veranderd. Het lijkt erop dat er in 2013 meer wordt samengewerkt met iemand van REC-4 dan eerder het geval was. Vrijwel alle pooldeskundigen worden in beide jaren als deskundig ervaren, waarbij het samenwerken met hen er alleen maar op vooruit gegaan is, getuige de flink hogere percentages die ib-ers, leerkrachten en ouders tonen.

In beide jaren waarderen respondenten de deskundigheid, doortastendheid en attitude van zowel de trajectbegeleider als de pooldeskundige ten zeerste. Ook de mogelijkheid voor (tussentijds) overleg wordt geprezen.

Het aantal leerlingen dat hun vragensectie invulde, is gering. Vergelijkingen tussen beide meetmomenten zijn daarom wat hachelijk. Het lijkt erop dat leerlingen iets onverschilliger tegenover het MDO-traject zijn gaan staan, maar dat ze er wel vaker wat van gemerkt hebben.

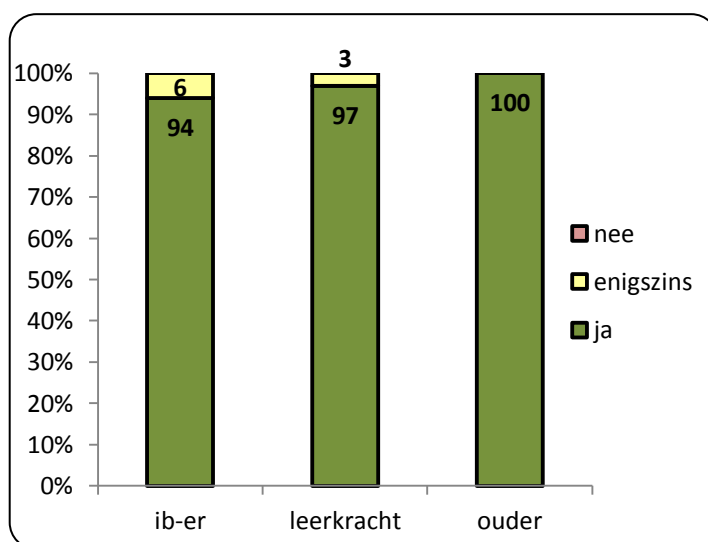
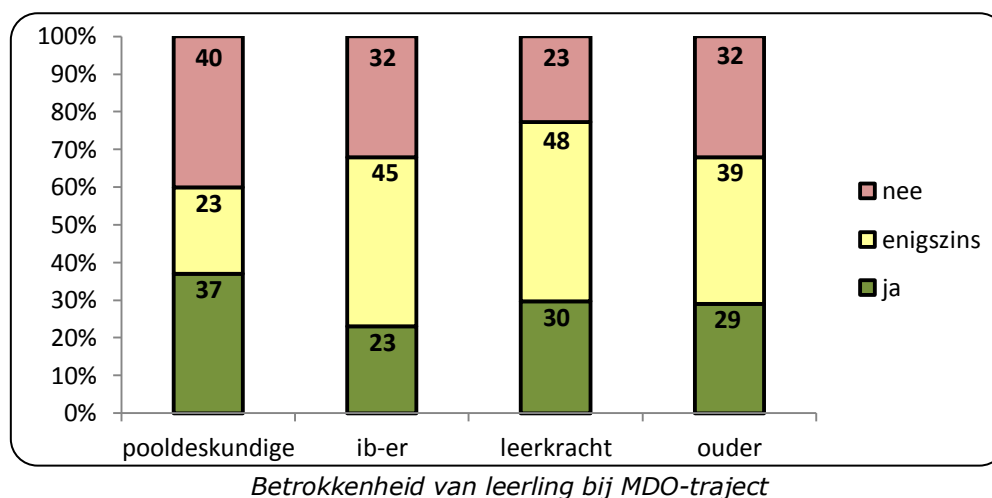
VERGELIJKINGEN TUSSEN RESPONDENTENGROEPEN

Rapportcijfers laten zich gemakkelijk met elkaar vergelijken. Daaruit blijkt dat ib-ers en leerkrachten voorafgaand aan het MDO-traject positiever zijn over hun samenwerking met ouders dan andersom volgens ouders het geval is. Ná het MDO-traject zijn de verhoudingen vergelijkbaar, alleen zijn alle drie respondentengroepen nog weer profijtelijker gaan denken over de onderlinge samenwerking: alle drie laten ze een iets hoger gemiddeld rapportcijfer zien. Pooldeskundigen zijn ronduit het meest positief over hun samenwerking met anderen, of het nu ib-ers, leerkrachten of ouders betreft.

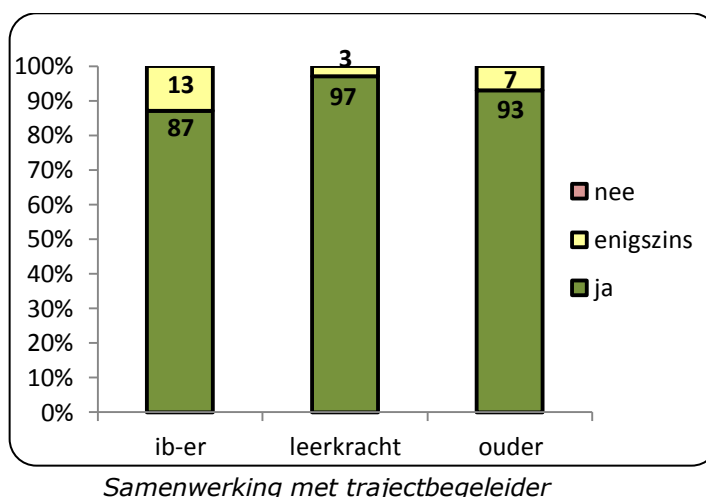
Pooldeskundigen vinden vaker dat ouders actief deelnemen aan MDO's dan leerkrachten; ib-ers bekleden met hun mening een tussenpositie. Ouders ervaren duidelijk dat ze minder vaak (kunnen) meedenken over tips voor school hoe men daar met hun kind kan omgaan dan wat professionals aangeven (optie 'nee'). Wederom zijn pooldeskundigen hierover optimistischer dan leerkrachten en nemen ib-ers een tussenpositie in.

De vier respondentengroepen zitten redelijk op één lijn als hun gevraagd wordt naar de betrokkenheid van de leerling zelf in het MDO-traject. Deze betrokkenheid vindt volgens ib-ers veel vaker voorafgaand aan het MDO-traject plaats dan volgens anderen (ouders herkennen dit nauwelijks), terwijl leerkrachten frequenter inzet van de leerling zien tijdens het MDO-traject.

Deskundigheid trajectbegeleider

Over de deskundigheid van de trajectbegeleider zijn ib-ers, leerkrachten en ouders onverdeeld positief; pooldeskundigen zijn iets gereserveerder over hun collega. De samenwerking met de trajectbegeleider wordt positief beoordeeld, hoewel pooldeskundigen en ib-ers daarbij soms kanttekeningen plaatsen. De trajectbegeleider krijgt veelal dezelfde lof toegezwaaid: toegankelijk, betrokken en communicatief vaardig.

Volgens allen is er in circa één op de drie of vier gevallen – naast de traject-begeleider – nog een tweede pooldeskundige actief binnen het specifieke MDO-traject.

Zo'n tweede pooldeskundige is ook deskundig volgens de vier respondentengroepen, hoewel leerkrachten iets achterblijven bij de rest. Over het constructieve verloop van de samenwerking met hem of haar zijn ze het vaker eens met elkaar.

Er zijn bij alle vier respondentengroepen aanzienlijk meer en ook veelal dezelfde complimenten voor de (tweede) pooldeskundige dan dat er kritiek op diens functioneren is.

VERGELIJKINGEN BINNEN CASES

Bij dit onderwerp komt het meest eenduidig naar voren of de beleving van één en dezelfde situatie voor betrokkenen gelijk is. Immers: rapportcijfers laten zich gemakkelijk vergelijken. Als de rapportcijfers over de samenwerking tussen ouders en school (ib-ers en leerkracht) voorafgaand aan het MDO-traject met elkaar worden vergeleken, dan vallen regelmatig verschillen op, maar die belopen hooguit twee punten (op een tienpuntsschaal), in een enkel geval vier punten. In de situatie waarin een zware onvoldoende uitgereikt werkt, deden zowel de ib-er als de ouders dat. *Na* het MDO-traject lijken ib-ers vaak positiever gestemd over de onderlinge samenwerking, terwijl ouders en leerkrachten zich vaker bij hun eerder gegeven cijfer houden.

Als de verschillen tussen de respondentengroepen per casus opgeteld en afgetrokken worden, dan blijkt het verschil tussen ib-ers en leerkrachten over de samenwerking met de ouders voorafgaand aan het MDO-traject gemiddeld 0.3 punt te zijn in het 'voordeel' van ib-ers (zij beoordelen de samenwerking met ouders dus iets gunstiger), variërend van drie punten lager tot vier punten hoger. Gemiddeld genomen scoren ib-ers 0.8 punt lager dan ouders (range: -4 tot +4 punten) en geven leerkrachten 0.4 punt hoger aan hun samenwerking (range: -3 tot +7 punten).

Voor de situatie ná het MDO-traject geldt eenzelfde patroon:

1. samenwerking met ouders wordt door ib-ers 0.2 punt hoger beoordeeld dan door leerkrachten (range: -6 tot +4 punten);
2. samenwerking tussen school en ouders wordt door ouders 0.5 punt gunstiger beoordeeld dan door ib-ers (range: -2 tot +4 punten);
3. samenwerking tussen school en ouders wordt door leerkrachten 0.5 punt gunstiger beoordeeld dan door ouders (range: -2 tot 4 punten).

Deze resultaten moeten als indicatief beschouwd worden, omdat er veel ontbrekende waarden zijn (vragenlijst niet ingevuld of item-nonrespons).

Omdat pooldeskundigen en ib-ers maar weinig meemaakten dat ouders op passieve wijze deelnamen aan het MDO-overleg, is de mate van overeenkomst tussen deze beide groepen op casusniveau groter. Zodra het aantal 'passievelingen' stijgt, zoals volgens de leerkrachten een beetje het geval is, nemen uiteraard meteen ook de discrepanties tussen de respondentengroepen toe.

De professionals lijken wat vaker van mening te zijn dat ouders hebben meegedacht over tips hoe school kan omgaan met hun kind dan ouders zelf die gelegenheid ervaren hebben.

Vreemd genoeg wordt er zelfs over iets feitelijks als het al dan niet bij het MDO-traject betrokken geweest zijn van de leerling zelf, al verschillend gedacht. Alle combinaties van 'ja', 'enigszins' en 'nee' worden hierbij zichtbaar. Over in welke fase de leerling dan zelf in het MDO-traject betrokken is, is men het vaker eens als het tijdens onderzoek en observatie is. Item-nonrespons maakt de onderbouwing van deze constatering zwakker.

Bij de items die over de deskundigheid van en de samenwerking met de trajectbegeleider gaan, is de scheefheid in de antwoordtendens goed merkbaar (bijna altijd 'ja'). Dat geldt ook over dezelfde oordelen, maar dan aangaande de andere ingezette pooldeskundigen. Hierbij speelt nog de grote item-nonrespons een goede vergelijking in dit kader parten. Hierdoor lijken er minder verschillen in antwoorden per casus te zijn; immers als er veel ontbrekende waarden zijn, kunnen er geen vergelijkingen gemaakt worden.

De meningen zijn ook redelijk eensluidend betreffende of er naast de trajectbegeleider nog (een) andere pooldeskundige(n) bij het MDO-traject betrokken was (waren). Zeker ib-ers en leerkrachten zitten vaak op één lijn. Pooldeskundigen zeggen wat vaker van niet.

9 Afrondende opmerkingen

9.1 Resultaten respondentengroepen

Allereerst worden in deze paragraaf per respondentengroep de suggesties gepresenteerd die gedaan zijn ter verbetering van het Groeidocument. Vervolgens wordt overige feedback van respondenten verwerkt. Bijlage II bevat een compleet overzicht van alle opmerkingen die geplaatst zijn door de respondenten, voor zover het pilot-inhoudelijk commentaar is. Veel punten worden slechts één of een paar keer vermeld; het geeft qualitate qua geen representatief beeld.

In dit hoofdstuk worden verder de resultaten voor zes COBO-leerlingen besproken (§ 9.2).

POOLDESKUNDIGEN

Volgens pooldeskundigen kan het Groeidocument op de volgende punten nog verder verbeterd worden (eerst inhoudelijk, dan qua vormgeving):

- afstemming op jonge leerlingen;
- het moment waarop doelen geformuleerd moeten worden (vooraf of na MDO-1);
- dubbeling met onderzoeksverslag;
- duidelijkheid over waar welke informatie geplaatst moet worden;
- specificeren bepaalde opties bij items (zie bijlage II);
- de gebruikersvriendelijkheid bij het doorbladeren van het dossier;
- de mogelijkheid voor een vijfde MDO;
- een sectie voor de (samenvatting van) verslagen van de ambulant begeleider;

Verscheidene pooldeskundigen maken slotopmerkingen. Deze gaan onder andere over de rol- en taakverdeling van deelnemers aan MDO's; als dit duidelijker zou zijn en men zich ook altijd aan de eigen rol houdt, zou dat de efficiëntie ten goede komen. Ook opmerkingen van evaluatieve aard worden gemaakt, zoals dat het doorlopen MDO-traject een mooi voorbeeld is van hoe het ook kan (en zou moeten). De werkwijze met MDO's lijkt problematische situaties meer dan eens vlot te kunnen trekken.

INTERNE BEGELEIDERS

Ib-ers doen enkele concrete suggesties ter verbetering van het Groeidocument. Het betreft vooral extra opties of invulvakken of de volgorde waarin de pagina's gepresenteerd worden. Wellicht is een verkorte versie voor specifieke (aan)vragen mogelijk.

Net als vorig jaar geven ib-ers als leerpunt mee dat zij niet altijd genoeg tijd beschikbaar hebben om het maximale uit het MDO-traject te kunnen halen. Ook parttime werken maakt het wel eens lastiger om afspraken voor MDO's te maken. Meermaals wordt geopperd dat MDO-1 soms een herhaling van zetten is als er al wat meer contact met ouders over hun kind is geweest. Een helderder taakomschrijving van deelnemers aan de MDO's is ook door ib-ers gewenst. Positief is

wel dat de samenwerkingsverbanden zich als lerende organisaties gedroegen: er werd de ruimte geboden te leren werken via MDO's. Wachtlijsten bij hulpverleningsinstanties (Jeugdzorg, RCKJP) fnuiken het MDO-traject.

LEERKRACHTEN

Leerkrachten zijn, getuige het kleine aantal suggesties ter verbetering van het Groeidocument, blijkbaar tevreden met dat document. Hooguit dat het allemaal wat beknopter kan, maar op welke manier, wordt niet voorgesteld.

Leerkrachten gebruiken de ruimte bij de afronding van de vragenlijst vooral om hun waardering voor het MDO-traject nog eens te onderstrepen. Hoewel het nogal wat van de leerkracht vraagt, is het rendement van MDO-trajecten die moeite dubbel en dwars waard.

Het wordt gewaardeerd dat, in afwachting van een sbo-plaatsing, de sbo-instelling alvast in de klas gaat helpen. Het MDO-traject geeft de leerkrachten duidelijkheid en de samenwerking met bepaalde professionals wordt als erg plezierig ervaren. Eén leerkracht maakt er melding van dat hij of zij het hele verdere schooljaar baat heeft gehad bij de MDO's aan het begin ervan. Iemand vindt het een zeer geslaagde pilot.

Sommige leerkrachten zouden wel wat meer feedback wensen over hoe het met de leerling verder gegaan is.

OUDERS

Ouders maken maar weinig opmerkingen bestemd voor de loketgroep van de pilot. Eén ouder suggereert dat de trajectbegeleider ook na het MDO-traject de vinger aan de pols blijft houden. Een ander ouderstel heeft het MDO-traject in positieve zin als een dwingend middel ervaren: het zette aan tot actie door de inzet van externe deskundigen. Weer andere ouders lijken geroerd te zijn door de gedrevenheid en warmte van de trajectbegeleider om het beste voor hun kind te realiseren en die zich als een soort beschermheilige inzet.

9.2 COBO-leerlingen

Eén ambulant begeleider, die tevens de trajectbegeleider was, heeft een vragenlijst op papier ingevuld en de antwoorden gegeven met het oog op zes COBO-leerlingen van De Dubbeldekker. Het doel voor deze kinderen was een passende onderwijsplek elders te vinden na hun jaar binnen de COBO-groep. Deze lijst is niet meegeteld in de responsbepaling.

Dé hulpvraag van school bij de aanmelding voor een MDO-traject is bij deze leerlingen een goede onderwijssetting te vinden die passend is voor de leerling, waar hij/zij zich op zijn/haar plek kan voelen en zich na het instroomjaar op de COBO-groep naar vermogen verder kan gaan ontwikkelen. De hulpvraag van de ouders komt erop neer dat zij hopen dat er een goede school gevonden wordt voor hun kind. Bij deze MDO's zijn veelal aanwezig: één van de ouders, een tolk, de leerkracht, de ib-er, een ab-er (trajectbegeleider) en een pooldeskundige (pedagoog voor IQ-onderzoek). De ib-er zat de bespreking voor, terwijl de trajectbegeleider notuleerde en het Groeidocument bijwerkte. De MDO's van de zes COBO-leerlingen waren achter elkaar gepland, zodat de trajectbegeleider, de ib-er en de pooldeskundige konden blijven zitten en er na drie kwartier andere ouders en leerkrachten binnen kwamen.

Tijdens de MDO's kwamen de onderwijsbehoeften van de COBO-leerlingen aan bod. Er is binnen het MDO zeer goed overwogen wat deze kinderen nodig hebben en daarmee samenhangend welk schooltype en welke school dan voor het kind het beste is. Alle voors en tegens van scholen zijn besproken, voor zover er iets te kiezen was.

Er was ruim aandacht voor de positieve en sterke kenmerken van de leerling, waarbij leerkrachten veel inbrachten. Voor zover dat voor ouders mogelijk was, hadden zij de ruimte om in te brengen hoe zij tegen hun kind aankijken en waarop zij hoopten wat betreft de schoolkeuze.

Het bleek slechts beperkt mogelijk ouders als ervaringsdeskundigen bij het MDO te betrekken, met name door de taalbarrière. Ouders gaven wel aan erg blij te zijn dat er zo serieus naar een goede school voor hun kind werd gezocht.

Leerkrachten zijn zeker als onderwijsprofessionals betrokken bij de MDO's door een heel grote inbreng met het vertellen hoe zij de kinderen ervaren en de (toets)gegevens die zij hadden verzameld. Zij streden echt voor 'hun' kinderen.

Het is gelukt om doelen te formuleren voor het kind: hoe te bereiken dat het kind in het passende type onderwijs en de bepaalde school zijn leerontwikkeling kan vervolgen. Ook doelen voor het onderwijs konden geformuleerd worden. In het MDO is er gewerkt met lijstjes voor en tegen een bepaald schooltype voor dat bepaalde kind. Vervolgens is er een afweging gemaakt en een gezamenlijke keuze waarop de actiepunten volgden.

Voor de MDO's zijn werkdoelen opgesteld en die zijn vervolgens ook geëvalueerd door samen te vatten en af te spreken wat moest volgen. De kinderen zitten nu op de door iedereen gewenste school en daarmee is men content. Hoewel het hele MDO-traject niet officieel achteraf is geëvalueerd, is er wel onderling contact geweest toen alles goed was afgerond met de afgegeven beschikking van de PCL en de daadwerkelijke plaatsing van de kinderen.

De trajectbegeleider is van mening dat dit verkorte MDO-traject (tot en met MDO-1) ervoor zorgt dat je voor een groep kinderen binnen afzienbare tijd wat kunt bereiken.

Door het werken langs deze lijnen was het voor iedereen duidelijk wat je van elkaar kon verwachten. Deze werkwijze zorgde voor korte, snelle lijntjes. Dat het zo positief uitpakt bij de trajecten van deze kinderen komt enerzijds omdat de samenwerking tussen ib-er en ab-er naar de mening van de trajectbegeleider zeer effectief was, met snelle acties en anderzijds een gedrevenheid van twee kanten om vlot voor deze kinderen te bereiken wat men wilde realiseren; hierbij is er zorg om de ouders in het proces mee te nemen. De stappen van deze MDO-werkwijze, inclusief de weerslag in de Groeidocumenten, hadden een positieve uitwerking. Bij deze MDO-trajecten is het volgens de respondent bijna een must om vooraf aan te geven welke pool-deskundige(n) zouden moeten deelnemen. Die moeten dan vanaf MDO-1 meteen al erbij zitten en zeer bewust gekozen zijn op basis van hun expertise en wat zij kunnen inbrengen om een goede schoolkeuze mogelijk te maken. Vooraf moet je weten dat ze ook zicht hebben (naast hun specifieke expertise) op de typen scholen die er zijn en ook, binnen een bepaald type scholen, welke scholen mogelijkheden hebben om het kind op te vangen.

Dergelijke MDO-trajecten kosten de trajectbegeleider (en anderen) in een korte periode wel veel tijd, maar de opbrengst is naar tevredenheid. Cruciaal is dat de deelnemers flexibel omgaan met hun agenda om zoveel mensen snel op hetzelfde tijdstip bij elkaar te krijgen. Goede coördinatie is essentieel hierbij.

Het centrale OJA voor deze kinderen is het vinden van de goede, nieuwe onderwijssetting waar juist op hun specifieke behoeften zoveel mogelijk wordt afgestemd, bijvoorbeeld doordat binnen de schoolsituatie logopedie geboden kan worden, NT2 onderwijs of ondersteuning voor de ouders door een maatschappelijk werker. De kinderen zitten inmiddels allemaal op de gewenste plek op verschillende SBO-scholen.

10 Beschouwing en aanbevelingen

10.1 Beschouwing

In dit afsluitende hoofdstuk worden de beschreven onderzoeksresultaten nog eens beschouwd. Bij sommige bevindingen worden methodologische kanttekeningen geplaatst, terwijl ook enkele resultaten inhoudelijk becommentarieerd worden. In het derde deel van deze paragraaf komt aan de orde in hoeverre er progressie geboekt is sinds de meting van 2012.

OPMERKINGEN VAN METHODOLOGISCHE AARD

De nonrespons is op sommige items aanzienlijk. Dit doet zich vooral voor bij vervolgvragen. Omdat dit niet te voorkomen is, is het enige wat gedaan kan worden, bij zulke bevindingen de nodige voorzichtigheid te betrachten in concluderende zin. Overigens is de lijst-nonrespons (dus nu niet het niet beantwoorden van een bepaald item, maar het helemaal niet meedoen aan het onderzoek) nogal verschillend onder de diverse respondentengroepen. De groep ouders heeft een responspercentage van 33, reden waarom hun antwoorden niet zonder meer geëxtrapoleerd mogen worden naar de hele oudergroep. Antwoorden van pooldeskundigen en ook die van ib-ers kunnen op grond van hun responspercentage wel als representatief gelden voor al hun collega's.

De gemiddelde scores van 2012 worden in bijlage I naast die van 2013 gezet. Soms is daarvoor een herberekening gemaakt, om antwoordopties gelijk te trekken (met name bij 'nvt'). De items die over een eventuele tweede en derde ingezette pooldeskundige – naast de trajectbegeleider – gaan, zijn op een iets andere manier samengenomen, waardoor de 2012-scores herberekend moesten worden.

Mogelijke vertekening heeft kunnen optreden bij items die informeerden naar de deelnemers aan de MDO's. De groep professionals die aan MDO-2, MDO-3 of MDO-4 deelneemt zou in (veel) minder dan de helft van de gevallen dezelfde zijn als bij het vorige MDO. Wellicht zijn deze items door pooldeskundigen opgevat als de vraag of dezelfde *personen* bij zowel MDO-1 als MDO-2, MDO-3 of MDO-4 aanwezig waren, terwijl door agendaproblemen mogelijk een ander persoon aanschoof maar wel als vertegenwoordiger van dezelfde discipline of hulpverleningsinstantie.

In een derde van de gevallen is er een derde MDO, soms zelfs een vierde of meer. Mogelijk heeft dit te maken met de complexiteit van de casus; dit is onbekend. Hoewel het een inclusie criterium was bij dit evaluatieonderzoek dat het MDO-traject afgerond moest zijn vooraleer een uitnodiging tot het invullen van een vragenlijst verstuurd werd, is dit in een onbekend (vermoedelijk gering) aantal gevallen toch niet zo geweest. Mogelijk zou het gepresenteerde aandeel MDO-3's of MDO-4's dus een onderschatting kunnen zijn.

Zoiets gaat ook op voor de hulpvragen. Hoewel ze in het onderzoek toch af en toe voorkomen, was het de bedoeling dat het aanvragen van dyslexie- of dyscalculieverklaringen uit te sluiten. De enquête was namelijk lastig in te vullen als het OJA slechts zo'n verklaring betrof, zo bleek uit de eerste meting. Door dit soort

hulpvragen te excluseren, is wat er in bijlage II opgesomd staat aan hulpvragen niet helemaal representatief voor het hele scala aan hulpvragen.

De items over of er al dan niet sprake is van een verwijzing naar een speciale onderwijssetting (SBO of SO) of naar een instelling voor hulpverlening of Jeugdzorg lijken concreet. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld of de leerling zelf bij het MDO-traject betrokken is; het gaat hier immers niet over beleving, maar over feitelijkheden. Toch komen de percentages 'ja' en 'nee' van de verschillende respondentengroepen niet perfect overeen. Dit kan deels toegeschreven worden aan verschillende responsverhoudingen, waarbij bijvoorbeeld ouders die te maken hadden met een verwijzing van hun kind naar het SBO relatief vaker geen vragenlijst invulden. Daarom is het nuttig om in de syntheseparagrafen binnen-casus-vergelijkingen te treffen. Dan gaat het over dezelfde casus. Er is dan inderdaad meer overeenstemming te bespeuren, hoewel nog steeds niet perfect.

Over die binnen-casus-vergelijkingen kan nog iets anders opgemerkt worden. De waarde die eraan toegekend mag worden, is beperkt. In dit rapport wordt in dit kader iets als een discrepantie aangemerkt als meningen haaks op elkaar staan ('ja' versus 'nee'). De kans dat dit het geval is, is groter als er meer respondenten per casus een vragenlijst invulden. Verder bemoeilijken ontbrekende waarden gedegen vergelijkingen en is er sprake van onderrapportage, omdat verschillen tussen 'ja' en 'enigszins' en tussen 'enigszins' en 'nee' (dus slechts één categorie verschil) meestal niet als echte verschillen beschouwd werden. Dit is natuurlijk arbitrair. Tenslotte kan het ook nog logisch zijn dat er verschillen optreden, omdat bijvoorbeeld ouders minder zicht hebben op de betrokkenheid van hun kind bij het MDO-traject, als dat tijdens schooltijd gebeurt (observatie) en het kind er thuis niets over vertelt. De waarde van deze analyses zit 'm dan ook vooral in de constatering dat, ook al betreft het dezelfde casus, de beleving van zelfs ogenschijnlijk objectieve aspecten per actor verschillend kan zijn. Het is goed om zich daarvan bewust te zijn, omdat zulke zaken de communicatie licht kunnen vertroebelen.

De conclusie op basis van de vergelijking van rapportcijfers tussen diverse respondentengroepen moet luiden dat er tamelijk veel verschillen tussen actoren geconstateerd worden, zelfs binnen één en dezelfde casus. Blijkbaar is de wederzijdse beleving van de samenwerking met elkaar (ouders met ib-er of leerkracht) verschillend. Het zou interessant zijn om daarin meer inzicht te krijgen. Dat zowel ib-ers en leerkrachten als ook ouders aangeven dat hun rapportcijfer voor de onderlinge samenwerking ná het MDO-traject gemiddeld iets hoger is dan vóór die tijd, is een gunstige bevinding, maar deze mag niet zonder meer als een succes voor de werkwijze van het handelingsgericht arrangeren en de MDO's worden aangetekend. Hierop kunnen namelijk ook andere, niet gemeten factoren van invloed zijn. De onderzoekszet laat niet toe dat er bewijs voor causaliteit gevonden wordt. Het zich *samen* inzetten door ouders en diverse op het kind betrokken professionals voor het belang van het kind, het zich serieus genomen voelen en het intensievere contact (overlegmomenten) kunnen als middelen beschouwd worden om de optimale situatie voor een leerling te creëren. Maar zowel deze weg naar doelbereiking als het doel zelf (passend onderwijs) zouden wel eens gelijk kunnen opgaan wat betreft tevredenheidsbeleving van zowel ouders als professionals.

OPMERKINGEN VAN INHOUDELIJKE AARD

Er is gevraagd welke hulpvragen ouders stelden (zie item 3 in bijlage II). De indruk bestaat bij de onderzoeker dat de formulering ervan veelal niet zo gebezigd is door de ouders zelf, maar dat dit de verwoording is van een professional. Afhankelijk van het doel van het noteren van de oudervraag in het Groeidocument zou dit al vanaf de start van het MDO-traject een soort kokervisie kunnen impliceren.

In 91% van de gevallen is een trajectbegeleider betrokken bij MDO-1. Omdat de trajectbegeleider als spil in het MDO-traject geldt, is het opmerkelijk dat dit niet 100% is. Samen met de hoge mate waarin de samenstelling van de MDO's per bijeenkomst verschilt (er is slechts een overlap in bezetting van de MDO's in een kwart tot een derde van de gevallen) lijkt dit een potentieel gevaar voor de continuïteit van het MDO-traject. De kans is dan groter dat er ruis ontstaat of dat er herhaling van zetten plaatsvindt. Overigens kan vanwege het verloop van het MDO-traject blijken dat bepaalde deskundigheid wel of niet meer nodig is. Zo bezien geeft de wisselende samenstelling blijk van flexibiliteit en zorg op maat.

Het is de vraag of dubbelrollen (trajectbegeleider als pooldeskundige en voorzitter en soms ook nog als notulist) en ib-er (als onderwijsprofessional en notulist) recht doen aan de inhoudelijke inbreng van een ieder. Uiteraard moeten voorzitter en notulist wel inhoudelijk ingevoerd zijn (geen secretariële taak); daarnaast zijn de dubbelrollen vanuit het oogpunt van kosteneffectiviteit natuurlijk een voordeel.

Sinds de vorige meting in 2012 zijn de OJA's (toen nog 'onderwijszorg-arrangementen' geheten) nog eens tegen het licht gehouden. Een verwijzing naar en plaatsing op het SBO is nu expliciet als OJA opgenomen, ook al zien sommige respondenten zo'n verwijzing of plaatsing als verklaring voor het ontbreken van een OJA. Verder lijkt het aantal OJA's wat ingedikt te zijn, waarbij een clustering heeft plaatsgevonden van diagnostiek en begeleidingsaspecten, waarbij de laatste dan nog weer opgesplitst is in onderwijs- en opvoedingsondersteuning. Het voordeel van een clustering is de overzichtelijkheid; een nadeel kan zijn dat men denkt het over hetzelfde te hebben (bijvoorbeeld namelijk OJA 'diagnostisch arrangement'), maar de één aan testen denkt en de ander observatie in het hoofd heeft. Classificaties kunnen de communicatie zowel bevorderen als diffuus maken.

Speciale aandacht verdienen wellicht de pooldeskundigen die maar weinig worden ingezet in de uitvoering van OJA's. Te denken valt bijvoorbeeld aan de kinderpsychiater en zelfs het schoolmaatschappelijk werk (beiden in 1% van cases betrokken). Het is de vraag of zij zich voldoende kunnen committeren aan het wezen van handelingsgericht werken.

VERSCHILLEN TUSSEN 2012 EN 2013

Het doel van een herhalingsmeting is het aantonen van verschillen tussen de meetmomenten. In onderstaande opsomming worden de belangrijkste verschillen vermeld. Niet elk verschil zal door de loketgroep pilot even zwaar gewogen worden. Een verschil van tien procent of meer wordt hieronder genoteerd.

In 2013 zijn de volgende *gunstiger (dan wel meer-)scores* ten opzichte van 2012 te zien:

- a. vaker een MDO-3;
- b. ouders zijn beter geïnformeerd over het doel van de MDO-bijeenkomst;

- c. meer aandacht voor de ondersteuningsbehoeften van ouders (volgens pooldeskundigen);
- d. ouders worden vaker als ervaringsdeskundigen van hun kind bij het MDO betrokken (volgens leerkrachten en henzelf);
- e. het formuleren van doelen voor de opvoeding is vaker het geval (minder vaak 'niet van toepassing');
- f. het lukt (volgens pooldeskundigen) aanmerkelijk vaker een MDO-bijeenkomst volgens de gewenste werkwijze te laten verlopen;
- g. MDO-trajecten worden duidelijk vaker achteraf geëvalueerd (volgens ib-ers en ouders; zie ook hieronder bij de minpunten);
- h. het lukt ib-ers vaker om samen met ouders het Groeidocument in te vullen;
- i. het Groeidocument (eindversie) geeft leerkrachten meer inzicht in de situatie van de leerling (zie ook hieronder bij de minpunten);
- j. leerkrachten ervaren de werkwijze van het MDO vaker als ondersteunend;
- k. de balans tussen tijdsinvestering en rendement is voor leerkrachten gunstiger komen te liggen;
- l. er worden vaker OJA's opgesteld (volgens pooldeskundigen);
- m. OJA's passen vaker bij de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht en van de ouders (volgens pooldeskundigen; zie ook hieronder bij de minpunten);
- n. de tevredenheid van ib-ers en leerkrachten over de samenwerking met ouders is zowel voorafgaand aan als na het MDO-traject verbeterd;
- o. ouders namen actiever deel aan de MDO's (volgens leerkrachten);
- p. ouders hebben vaker meegedacht over tips voor school hoe met hun kind om te gaan (volgens pooldeskundigen en leerkrachten; zie ook hieronder bij de minpunten);
- q. er wordt minder vaak verwezen naar een andere onderwijssetting (volgens ib-ers);
- r. leerlingen zijn vaker zelf betrokken geweest in het MDO-traject.

Minderscores of relatieve achteruitgang is bij het volgende te bespeuren:

- a. het aantal wisselingen in bezetting tussen MDO-1 en MDO-2;
- b. minder aandacht voor de sterke kanten van leerkracht (volgens ib-ers en ouders) en ouders (volgens henzelf);
- c. leerkrachten worden minder vaak als onderwijsprofessional bij het MDO betrokken (volgens ib-ers);
- d. aan het begin van elke MDO-bijeenkomst worden minder vaak de doelen geconcretiseerd (volgens ib-ers);
- e. de duidelijkheid van de antwoorden op door ouders gestelde vragen is afgenomen (volgens ouders);
- f. MDO-trajecten worden duidelijk minder vaak achteraf geëvalueerd (volgens ib-ers en ouders; zie ook hierboven bij de pluspunten);
- g. het Groeidocument (eindversie) geeft ouders minder inzicht in de situatie van hun kind (zie ook hierboven bij de pluspunten);
- h. het MDO-traject heeft voor ib-ers minder bijgedragen aan hun gevoel van competentie;

- i. het MDO-traject heeft ib-ers minder vaak handvatten voor de aanpak van de leerling gegeven;
- j. handreikingen vanuit de MDO's zijn minder goed toepasbaar in de groep (volgens pooldeskundigen en ib-ers);
- k. ib-ers lijken de mogelijkheid voorstellen te doen over de bezetting aan de MDO-tafel minder belangrijk te zijn gaan vinden;
- l. OJA's passen minder vaak bij de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht en ib-ers (volgens ib-ers; zie ook hierboven bij de pluspunten);
- m. OJA's passen minder vaak bij de opvoedingsbehoeften van het kind (volgens pooldeskundigen);
- n. de tevredenheid van ouders over de samenwerking met de school is zowel voorafgaand aan als na het MDO-traject achteruitgegaan; hoewel het voor/na-verschil wel positief is, is de winst ten gevolge van het MDO-traject kleiner;
- o. de samenwerking met de leerkracht, de ib-er en de ouders wordt iets minder gunstig beoordeeld door pooldeskundigen;
- p. ouders hebben minder vaak meegedacht over tips voor de school hoe met hun kind om te gaan (volgens ib-ers en ouders zelf; zie ook hierboven bij de pluspunten).

'Minpunten' moeten opgevat worden als een relatieve verslechtering van de scores. Meestal gaat het dan om een verschuiving van volmondig 'ja' naar een wat aarzelend 'enigszins' en sporadisch naar een pertinent 'nee'.

Voor het overige zijn de scores tussen beide jaren min of meer gelijk gebleven, veelal met gunstige percentages. Dat er niet méér pluspunten aantoonbaar zijn, kan ermee te maken hebben dat er een soort plafondeffect bereikt wordt. Dit wordt vaak gezien in tevredenheidsonderzoek: nòg meer tevreden kan dan haast niet meer.

Een aantal verklaringen kan gegeven worden voor de geconstateerde (relatieve) plus- en minpunten. Ten eerste kan het natuurlijk zo zijn dat de beleving van een bepaald aspect gewoon anders is komen te liggen. Verder kan het zo zijn dat er enige gewenning optreedt, zeker voor de professionals van wie de school al voor het tweede jaar meedoet aan de pilot. Mogelijk komen hooggespannen verwachtingen toch minder uit of is de nieuwigheid er wat van af en doet de grote tijdsinvestering zich meer gelden. Soms kan het ook nodig zijn de uitgangspunten van het handelingsgericht werken weer op te frissen en te evalueren of er niet geleidelijk allerlei andere dingetjes ingeslopen zijn. Een voorbeeld zou kunnen zijn bureaucratie of starre software. Wat dat betreft zou het interessant zijn een vervolganalyse te maken naar (statistische) verschillen tussen respondentengroepen al naar gelang of men één of twee jaar meedraait in de pilot.

Soms is een gevonden verschil ook heel praktisch van aard: de constatering dat het verloop van MDO's volgens pooldeskundigen nu veel vaker *helemaal* conform de in het Projectplan beschreven werkwijze gaat, hangt waarschijnlijk samen met het gegeven dat de beschrijving van de werkwijze voor MDO's pas laat in het schooljaar 2011-2012 gereed was. Verder zal de grotere betrokkenheid van leerlingen zelf samenhangen met het verschijnen van het leerlingenformulier "Dit zeg ik ervan!" in schooljaar 2012-2013.

REALISERING VAN DOELEN VAN PROJECTPLAN

Hieronder wordt steeds een projectdoel uit het Projectplan aangehaald en aangegeven in hoeverre daarover iets gezegd kan worden vanuit dit evaluatieonderzoek.

Eén van de projectdoelen is te achterhalen of het mogelijk is om een OJA te formuleren op basis van behoeften, dat rekening houdt met enerzijds de belangen van het kind en wensen van diens school en ouders en anderzijds als basis kan dienen voor een mogelijk toekomstige transparante toekenning van een OWZ-budget.

Allereerst blijkt dat er hoge percentages gescoord worden bij alle vier respondentengroepen als het gaat om of in de MDO's behoeften geïnventariseerd zijn. Deze behoeften kunnen liggen op het gebied van onderwijs voor de leerling, op het vlak van ondersteuning van leerkracht(en) en ouders dan wel op het terrein van de opvoeding van het kind thuis. Met name bij het bespreken of er opvoedingsbehoeften en/of ouderlijke ondersteuningsbehoeften blijven de percentages achter bij 100%. Dit laatste zou geïnterpreteerd kunnen worden als dat het niet aan de orde geweest is, maar ook kan het wel besproken en niet van toepassing verklaard zijn (overigens bood de vragenlijst de nvt-optie wel).

Wat betreft de op basis van geïnventariseerde behoeften geformuleerde OJA's kan het volgende opgemerkt worden. Volgens pooldeskundigen wordt in driekwart van de gevallen en volgens ib-ers in de helft van de cases een OJA geformuleerd. Zeker wat betreft de pooldeskundigen is hiermee in 2013 een belangrijke stap voorwaarts gezet (was in 2012 tweederde). Daarmee lijkt een doel van de pilot wat meer gerealiseerd te zijn. Mogelijk is de andere classificatie van OJA's hieraan debet.

Voor wat betreft de mate van adequatie van de OJA's met het oog op de behoeften van de opvoedingsbehoeften van het kind en de ondersteuningsbehoeften van de ouders kan volgens pooldeskundigen nog wel winst behaald worden.

Een ander projectdoel is dat de zeven uitgangspunten (zie § 1.2) van handelingsgericht werken daadwerkelijk tot hun recht komen in de gehanteerde werkwijze. Het is maar ten dele mogelijk om hierover op basis van dit evaluatieonderzoek gefundeerde uitspraken te doen. Andere methoden (bijvoorbeeld loketgroepsvergaderingen en casusgebonden MDO-evaluaties) zijn hiervoor wellicht meer geëigend.

Vanuit de onderzoeksresultaten kan wel worden aangedragen dat de onderwijsbehoeften van de leerling en in iets mindere mate de opvoedingsbehoeften centraal staan, zoals hiervoor ook al even werd aangestipt.

Het feit dat zowel schoolprofessionals als ouders aanwezig (kunnen) zijn bij de MDO's geeft al aan dat er een zekere mate van afstemming nagestreefd wordt. Uit de gunstige rapportcijfers over de samenwerking tussen ouders en leerkrachten en ib-ers en ook uit de hoge scores op deskundigheid en constructieve samenwerking met de trajectbegeleider en eventueel andere pooldeskundigen, blijkt al wel dat zeer zeker sprake is van opbouwende wisselwerking tussen de actoren. Klein aandachtspunt is de beleving van de ouders van de samenwerking tussen de school en hen. Ib-ers en leerkrachten ervaren in hoge mate dat er met hen in hun rol als onderwijsprofessional is samengewerkt en het draagt veelal bij aan hun gevoel van competentie. De ouderbetrokkenheid als ervaringsdeskundigen is ook dik in orde.

Alle ouders geven te kennen dat zij al hun vragen konden stellen, hoewel die vervolgens niet altijd duidelijk beantwoord werden. Het met elkaar invullen van het Groeidocument lukt tegenwoordig bijna altijd en dat bevalt ib-ers uitstekend, met name vanwege het intensieve contact met de ouders.

Hoewel het uiteindelijk allemaal om de leerling draait, lijkt diens rol toch wat ondergeschikt: er wordt meer *over* dan *met* hem of haar gepraat, zo lijkt het, al is dat sinds de vorige meting van 2012 al behoorlijk verbeterd. De leeftijd van een kind zal hierbij vast ook een rol spelen. Overigens leveren de leerlingvragen in dit evaluatieonderzoek (n=17) maar weinig informatie op.

Er is volgens alle vier respondentengroepen vooral aandacht voor de sterke punten van de leerling, iets minder voor die van de leerkracht en de ouders. Hiermee lijkt tegemoet gekomen te worden aan dat positieve aspecten van kind, onderwijs en opvoeding als cruciaal gelden binnen handelingsgericht werken.

Over het uitgangspunt van doelgerichtheid en systematische evaluatie kan het volgende opgemerkt worden. In tweederde van de cases is het volgens pooldeskundigen gelukt om doelen voor het kind en voor het onderwijs te formuleren gedurende het MDO-traject. Opvoedingsdoelen komen minder aan de orde of zijn niet van toepassing. Een MDO-traject lijkt echter lang niet altijd achteraf geëvalueerd te worden; pooldeskundigen en leerkrachten geven aan dat dit in ongeveer de helft van de cases gebeurt. Dit is opvallend, omdat evalueren onderdeel is van de 'werkwijze MDO' en het de verantwoordelijkheid van trajectbegeleiders is aan het einde van het traject om feedback te vragen aan de ib-er, de leerkracht(en) en aan ouders. Het lijkt erop dat er met ingang van schooljaar 2012-2013 zelfs minder vaak met de leerkracht wordt geëvalueerd. Ib-ers en ouders zijn overigens hierover iets positiever (twee op de drie keer wel een evaluatie, die overigens ook telefonisch kan plaatsvinden). Mogelijk ervaren actoren (zeker ouders) een dergelijk telefoontje niet als een officiële evaluatie, maar eerder als een belangstellend gesprekje.

Ook per MDO-overleg worden volgens de vier respondentengroepen bijna altijd doelen voor de betreffende bijeenkomst opgesteld, maar ook die worden aan het einde van zo'n bespreking niet altijd geëvalueerd, zij het wel een stuk vaker dan ingeval van het hele MDO-traject en ook iets vaker in 2013 dan in 2012.

Als transparantie wordt gelijkgesteld met hoe MDO's verlopen, dan zit dat wat betreft ib-ers, leerkrachten en ouders wel goed: zij vinden dat die overleggen ordelijk verlopen. Ook pooldeskundigen geven dit jaar aan dat de in het Projectplan beschreven werkwijze voor de MDO-bijeenkomsten vaak goed gevolgd wordt. Dat trajectbegeleiders toch wat minder positief zijn over het verloop van MDO's dan andere respondentengroepen, komt wellicht doordat trajectbegeleiders de lat eerder hoger leggen, omdat ze het verloop expliciet relateren aan de beschreven 'werkwijze MDO'.

Het Groeidocument lijkt ook een goed instrument om systematisch te werken, ook al wordt er een flink aantal met name vormtechnische tips gegeven door de professionals. Verder geeft het Groeidocument actoren inzicht in de situatie rondom het kind. Vanuit het MDO-traject komen handvatten voor de professionals naar voren, die echter niet altijd aansluiten bij het groepsplan.

Het onderzoek biedt enige aanknopingspunten voor de beschouwing van het projectdoel of handelingsgericht arrangeren duidelijke criteria, richtlijnen en afspraken voor verwijzing naar een speciale onderwijssetting biedt en volgens een transparante procedure verloopt. In ongeveer een vijfde van de gevallen (volgens pooldeskundigen en ib-ers) is er sprake van een doorverwijzing. Hierdoor is het aandeel respondenten dat de vervolgvragen over transparantie en korte lijnen klein, hetgeen de betrouwbaarheid van de resultaten negatief beïnvloedt. Voor wat het waard is, komt hieruit een positief beeld naar voren. Verwijzingstrajecten naar een speciale onderwijssetting of naar een hulpverleningsinstantie of Jeugdzorg verlopen doorgaans helder wat betreft de criteria voor verwijzing en de lijnen worden veelal als kort ervaren.

In dit herhalingsonderzoek zijn bijna geen vragen meer opgenomen over het Groeidocument, waardoor over dit projectdoel niets aanvullends gezegd kan worden.

Er is vanuit het onderzoek geen concrete informatie voorhanden om te kunnen constateren of het lukt om een OJA te formuleren met behulp van het schema handelingsgericht arrangeren of dat alle kolommen in te vullen zijn tijdens een MDO-bijeenkomst. Wel is duidelijk dat een aantal rubrieken uit het Groeidocument als onduidelijk wordt beleefd, met name rubriek H (doelen kind, onderwijs, opvoeding).

Wel is men doorgaans de mening toegedaan dat het OJA (voor zover van toepassing) bij de geïnventariseerde behoefte past, hoewel hierop nog wel progressie mogelijk blijft, net als vorig jaar.

De mate van tevredenheid van scholen met de gehanteerde manier van werken, laat zich op verschillende wijzen uitdrukken.

In overgrote meerderheid denken scholen mee in de analysefase om te achterhalen wat er aan de hand zou kunnen zijn met deze leerling en verder bij het formuleren van doelen en interventies (aanpak). Zoals eerder al aangegeven, ervaren over het algemeen ib-ers en leerkrachten de werkwijze als ondersteunend. De handelingsbekwaamheid van leerkrachten neemt tijdens het MDO-traject met ruim een hele punt op een tienpuntsschaal toe. Gevraagd naar wat men prettig of onprettig vond in de betreffende casus, worden veel meer positieve zaken genoemd dan punten van kritiek. Tweederde van de leerkrachten geeft aan weer verder met de bewuste leerling te kunnen.

De samenwerking met ouders wordt door professionals (ib-ers en leerkrachten) met gemiddeld circa een dikke 7 gewaardeerd, waarbij enkele lage cijfers de gegeven tien wat naar beneden halen. Pooldeskundigen geven op hun beurt aan zeer prettig (gemiddeld rapportcijfer een dikke 8) met ib-ers en met leerkrachten te hebben samengewerkt.

Hoewel in meerderheid gematigd of heel positief, geeft toch ruim een kwart van de ib-ers te kennen dat er volgens hen de gehanteerde manier van werken niet ertoe leidt dat bovenschoolse deskundigheid de school inkomt.

De tevredenheid van ouders komt op verschillende manieren tot uiting in dit onderzoek. De informatievoorziening wat betreft het doel van de MDO-bijeenkomst is sterk verbeterd. Over de gunstige rapportcijfers van ouders over hun samenwerking met de school en hoe zij de trajectbegeleider en pooldeskundige beoordelen, is in vorige alinea's al het één en ander geschreven.

Al vaker zijn in deze paragraaf opmerkingen geplaatst over de wat achterblijvende aandacht voor de ondersteuningsbehoeften van een ouders en hun sterke kanten, met name volgens ouders zelf. Toch worden ouders in bijna alle gevallen als ervaringsdeskundigen van hun kind in het MDO-traject betrokken. Volgens pooldeskundigen denkt een flink deel van de ouders mee over de aanpak van hun kind zowel thuis als op school. Ruim de helft van de ouders zelf zegt meegedacht te hebben over tips voor de school hoe om te gaan met hun kind (hetgeen ten opzichte van 2012 een verslechtering is), waarvan een groot deel gemerkt heeft dat er iets met hun inbreng gedaan is.

De meeste ouders zijn van mening dat het MDO-traject hen inzicht gegeven heeft in de situatie rondom hun kind, maar slechts de helft vindt dat men concrete handvatten aangereikt kreeg voor de aanpak van hun kind thuis. Toch voelt tweederde van deze groep zich door het MDO-traject ondersteund als ouder. De overgrote meerderheid van de ouders geeft dan ook aan het zinvol gevonden te hebben aan de MDO-bijeenkomst(en) deel te nemen.

In de eerste subparagraaf van dit hoofdstuk is al wat gezegd over het leggen van causale verbanden tussen het MDO-traject en tevredenheid van actoren. Daarom kan er niet heel stellig beweerd worden of het projectdoel, dat zich richt op bevordering van de samenwerking tussen school en ouders en het door de school als winst betitelen van de ouderbetrokkenheid en -inbreng, al dan niet gerealiseerd is. Wel zijn er vanuit het onderzoek indicaties aan te duiden dat hiervan mogelijk wel sprake is. Hierboven werden al de rapportcijfers voor de onderlinge samenwerking aangehaald, het samen met ouders invullen van het Groeidocument en het betrekken van de ervaringsdeskundigheid van de ouders.

Over het tiende projectdoel ('De werkwijze leidt tot een zinvol traject richting speciale onderwijssetting als de grenzen van het regulier onderwijs in zicht komen') is eerder al wat opgemerkt (transparantie en snelheid van verwijzingstrajecten).

In het Projectplan wordt gesproken over het bevorderen van de samenwerking tussen onderwijs en zorg. Er wordt gekoerst op kortere lijnen dan voorheen. De onderzoeksresultaten laten zien dat bij verwijzingstrajecten de lijnen doorgaans als kort ervaren worden. In de open antwoorden op bepaalde vragen (meestal naar wat men als prettig ervaren heeft) wordt veelvuldig de slagvaardigheid van de gevolgde manier van werken geroemd. Iedereen zit bij elkaar, waardeert elkaars inbreng vanuit ieders deskundigheid en heeft hetzelfde doel voor ogen: de optimale situatie voor dit specifieke kind. Er wordt meer gecommuniceerd en de kans om langs elkaar heen te werken, lijkt kleiner. Omdat de 'lengte' van de communicatielijnen vóór handelingsgericht werken werd ingevoerd onbekend zijn (geen nulmeting), is een methodologisch verantwoorde vergelijking niet mogelijk, maar

de lijnen lijken zeker niet langer geworden te zijn. Mogelijk dat de eerder geconstateerde wisselende samenstelling tijdens de MDO's een aandachtspunt is.

Het twaalfde doel zoals dat in het Projectplan beschreven staat ('Inzicht in hoe de trajecten in de pilotscholen (10% van het totaal aantal scholen) zich qua kosten (uren van de school en deskundigen uit de pool) verhouden ten opzichte van de andere scholen (90%)') valt buiten het bestek van de opdracht aan de CED-Groep.

Men streeft er in de pilot naar om op basis van de OJA's zicht te krijgen op het wenselijk aanbod vanuit het samenwerkingsverband. Men denkt hierbij aan een dekkend netwerk van scholen en de behoefte aan bepaalde bovenschoolse ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband en Jeugdzorg. Mogelijk moet daartoe het percentage cases waarin een OJA wordt opgesteld nog verder toenemen, evenals de ervaren mate van passendheid bij allerlei behoeften.

In het eerdere van deze paragraaf en zeker ook in het hele rapport is al wel duidelijk geworden dat veel aspecten van handelingsgericht arrangeren mede in de MDO's tot uiting komen. De aanbevelingen in de volgende paragraaf geven een (beknopt) overzicht van wat er mogelijk verder nog verbeterd kan worden, in een poging daarmee ook het veertiende doel van de pilot te bewerkstelligen.

OVERALDOEL PILOT

Naast de beschouwing van de uitgangspunten van 'handelingsgericht werken' en de projectdoelen van het Projectplan, moet er in dit hoofdstuk ook nog iets gezegd worden over de mate waarin het overalldoel van de pilot is bereikt. Het globale doel van de pilot is dat scholen en leerkrachten door de werkwijze van het handelingsgericht arrangeren verder geprofessionaliseerd raken en met leerlingen met een toenemende complexiteit minder handelingsverlegenheid ervaren. Omdat dit rapport een verslag is van de tweede meting, kan hierover in vergelijkende zin met 2012 wel het één en ander gesteld worden.

Mede met het oog hierop zijn twee nieuwe items in het onderzoek opgenomen. Het betreft de door de leerkracht ervaren handelingsbekwaamheid. Deze is gedurende het MDO-traject flink toegenomen. Hoewel hier het gevaar van sociaal wenselijke beantwoording speelt, lijken ook andere items in die richting te wijzen. Zo is er een item dat informeert naar of het MDO-traject heeft bijgedragen aan het gevoel van competentie van de leerkracht. Voor leerkrachten is dit licht toegenomen. Een grote sprong voorwaarts is bij leerkrachten te vinden op het gebied van de mate van ondervonden ondersteuning in hun eigen rol. Verder kan tweederde van de leerkrachten na het MDO-traject weer verder met de betreffende leerling; dit is over de beide jaren heen onveranderd. De pilot lijkt in dit opzicht minder voor ib-ers te doen: hun gevoel van competentie blijkt namelijk in het afgelopen schooljaar verminderd te zijn en ze ervaren ook minder ondersteuning. Ib-ers zijn, tenslotte, ook wat gereserveerder geworden in hun oordeel over de mate waarin bovenschoolse deskundigheid de school in gekomen is vanwege het MDO-traject.

TENSLOTTE

Hoe objectief kwantitatieve onderzoeksresultaten ook mogen lijken, de interpretatie daarvan is toch een subjectieve zaak. Wil men aantonen hoe goed de pilot verlopen is, dan beschrijft men dat het glas halfvol is en haalt alleen aan dat het aandeel van een bepaalde groep actoren dat stelt dat iets wel gerealiseerd is, maar liefst driekwart is. Zoekt men met zelfkritiek echter naar aangrijpingspunten voor verbetering van de afstemming tussen onderwijs en zorg, dan stelt men dat het glas halfleeg is en appelleert aan het feit dat het aandeel actoren dat aangeeft dat iets in de praktijk *niet* gebeurt, toch nog altijd een kwart van de respondenten betreft. Het is dan ook aan de loketgroep om de waarde en het gewicht aan de in dit rapport gepresenteerde onderzoeksresultaten toe te kennen.

10.2 Aanbevelingen voor de loketgroep pilot

Door het gros van de vier respondentengroepen worden overwegend positieve antwoorden gegeven op de hun voorgelegde items. Als al niet de meest gunstige optie ('ja') werd gekozen, dan veelal toch de tussencategorie ('enigszins'); relatief maar weinig werd de optie 'nee' aangekruist.

Ook al is de teneur dan een positieve, toch kan – zeker met in het achterhoofd de nuancerende opmerking aan het einde van de vorige paragraaf – wel een aantal aanbevelingen gedaan worden aan loketgroep van de pilot.

De aanbevelingen laten zich onderverdelen naar respondentengroep. De aanbevelingen zijn vooral bedoeld voor de loketgroep, die ten aanzien van een bepaalde respondentengroep een actie zou kunnen ondernemen; soms wordt de respondentengroep zelf aangesproken.

De veelheid van aanbevelingen lijkt er wellicht op te duiden, dat men nog een zeer lange weg te gaan heeft als loketgroep, wil de pilot geslaagd genoemd kunnen worden; de onderzoeker heeft ze echter hoofdzakelijk bedoeld als puntjes op de i. Het valt op dat het veelal dezelfde aanbevelingen betreft. Blijkbaar is daaraan sinds de vorige meting nog niet voldoende aandacht besteed of betalen ondernomen interventies zich (nog) niet uit in hogere scores.

TRAJECTBEGELEIDER / VOORZITTER MDO'S / POOLDESKUNDIGEN

1. Schenk tijdens de MDO's voldoende aandacht aan de sterke kanten van de betreffende leerkracht en ouders;
2. Nodig ouders er meer toe uit mee te denken over de aanpak van hun kind zowel thuis als op school en vraag aan hen ook tips voor school hoe met hun kind om te gaan;
3. Streef bij elk MDO-traject ernaar concrete doelen te formuleren voor het kind, voor het onderwijs en – indien van toepassing – voor de opvoeding;
4. Ga na waarom het vaak niet helemaal lukt om de MDO-bijeenkomst(en) te laten verlopen volgens de in het Projectplan opgenomen werkwijze, ook al is er al een flinke slag gemaakt;
5. Draag er zorg voor dat achteraf de voor het hele MDO-traject opgestelde doelen met alle betrokkenen geëvalueerd wordt, eventueel telefonisch;
6. Bewerkstellig dat MDO's handvatten opleveren voor de aanpak van de leerling op zo'n wijze dat ze voor leerkrachten en ib-ers aansluiten bij het groepsplan en daarmee toepasbaar zijn in de groep; vergeet hierbij ook niet concrete handvatten voor ouders te formuleren;
7. Formuleer voor elke besproken leerling een concreet onderwijs/jeugdhulparrangement op maat (ook hier is al veel winst geboekt) en zorg ervoor dat deze OJA's goed aansluiten bij de behoeften van betrokkenen (met name rond de thuissituatie);
8. Betrek leerlingen zelf nog meer bij het MDO-traject, voor zover nuttig en mogelijk.

INTERNE BEGELEIDERS

9. Overdenk mogelijkheden waardoor MDO-trajecten sterker bijdragen aan de competentiebeleving en ondersteuningsbehoefte van ib-ers;
10. Probeer voor elkaar te krijgen dat MDO's aan ib-ers toch voldoende handvatten voor de aanpak van de leerling bieden, die bovendien ook goed toepasbaar zijn in het groepsplan;
11. Zorg ervoor dat ook ib-ers de OJA's van leerlingen duidelijk voor ogen hebben en dat die beter aansluiten op de ondersteuningsbehoeften van zowel henzelf als van de leerkracht;
12. Heb oog voor de balans tussen tijdsinvestering voor en rendement van MDO-trajecten zoals ib-ers die ervaren;
13. Ga na hoe MDO-trajecten (wel) ervoor kunnen zorgen dat er meer boven-schoolse deskundigheid de school in komt;
14. Laat ib-ers ouders aansporen tips te geven aan de school hoe met hun kind om te gaan;
15. Stimuleer de betrokkenheid van de leerling in diens eigen MDO-traject.

LEERKRACHTEN

16. Instrueer leerkrachten ervoor op te komen dat er tijdens MDO's aan hun sterke kanten aandacht wordt besteed (en aan die van ouders);
17. Betrek leerkrachten vaker in (telefonische) evaluatie van het MDO-traject;
18. Werk eraan zodat het MDO-traject bijdraagt aan het competentiegevoel van leerkrachten en zij dergelijke trajecten als ondersteunend ervaren;
19. Verhoog het rendement dat leerkrachten ervaren van het Groeidocument met het oog op het door het MDO-traject inzicht krijgen in de situatie van de leerling;
20. Train leerkrachten zodat zij handvatten vanuit de MDO's beter herkennen, kunnen toepassen of zelf bewerken dat de bespreking leidt tot voor hen concrete aangrijpingspunten in het contact met of de begeleiding van de leerling;
21. Complimenteer leerkrachten met hun toegenomen handelingsbekwaamheid;
22. Inventariseer bij leerkrachten wat er nog aan schort om weer verder met de betreffende leerling te kunnen;
23. Laat leerkrachten ouders en leerlingen zelf stimuleren actief deel te nemen aan hun eigen MDO-traject.

OUDERS

24. Betrek ouders meer als ervaringsdeskundigen van hun kind in het MDO-traject en stimuleer hun actieve inbreng (meedenken over aanpak thuis en op school);
25. Schenk (ook in hun bijzijn) tijdens MDO's voldoende aandacht aan de positieve kanten van de ouders en benoem deze expliciet als compliment;
26. Kijk naar mogelijkheden MDO's te verrijken zodat die ouders meer inzicht in de situatie van hun kind opleveren;
27. Werk eraan zodat het MDO-traject bijdraagt aan het zich gesteund voelen van ouders en dat zij ook handreikingen ontvangen voor de aanpak van hun kind;

28. Evalueer expliciet met ouders het hele MDO-traject en benoem dit ook als evaluatie-moment;
29. Communiceer duidelijk met ouders wat er met hun inbreng (bijvoorbeeld tips voor school hoe met hun kind om te gaan) gebeurd is.

ALGEMEEN

30. Streef ernaar zo nauwkeurig mogelijk te formuleren en te communiceren en check regelmatig of iedereen nog 'op dezelfde pagina' zit. Immers: de beleving van één en hetzelfde aspect kan voor de ene respondent(engroep) heel anders zijn dan voor de andere;
31. Creëer voor pooldeskundigen, ib-ers en leerkrachten duidelijkheid over rubriek H (doelen kind, onderwijs, opvoeding) en J (OJA's) van het Groeidocument;
32. Overweeg het Groeidocument qua vormgeving aan te passen en wellicht ook een shortcut te creëren voor bepaalde (aan)vragen;
33. Overweeg vaker de leerling, om wie het uiteindelijk allemaal gaat, te betrekken in het MDO-traject; inventariseer daartoe wat de mogelijkheden zijn (hoe te betrekken) en maak een afweging van de kosten (minder 'vrij' praten, storend gedrag van het kind) en de baten (meer begrip voor beide 'partijen');
34. Ga groepsgesprekken per respondentengroep aan om met hen de diepte in te gaan en achtergronden bij belangwekkende cijfers te achterhalen;
35. Overweeg een vervolganalyse onder de respondentengroepen op basis van reeds verzamelde data naar de verschillen in beleving van de pilot al naar gelang men voor het eerste of tweede jaar participeert;
36. Ga na waarom sommige scores relatief achteruit gegaan zijn, ken hieraan een waardeoordeel toe en onderneem eventueel actie;
37. 'Vier een feestje' vanwege alle dingen die volgens de respondentengroepen al erg goed gaan en ook de aspecten waarop sinds de meting van 2012 nog weer verder winst behaald is.

Bijlagen

Bijlage I: Kwantitatieve onderzoeksresultaten

Op de volgende pagina's worden per item de bevindingen voor elke respondentengroep gepresenteerd. Waar geen percentages vermeld staan, is het betreffende item niet aan die respondentengroep voorgelegd.

Soms staat er meer dan één item in een cel. De strekking van de vermelde items is dan vrijwel gelijklopend, hoewel de formulering iets moest worden aangepast voor de betrokken actor. Als slechts de aanspreekvorm (je/jou(w) voor professionals en u(w) voor ouders) verschilde, dan is dat verder genegeerd.

Bij item waarbij de optie 'niet van toepassing' geboden werd, zijn de resultaten uit 2012 herberekend op valide waarden. Zo tellen de opties 'ja' en 'nee' op tot 100%, waardoor de vergelijking met 2013 eerlijker wordt.

Wanneer de itemrespons onder de 50% zakte, is een dergelijk resultaat rood gekleurd, een respons tussen 25% en 50% levert een gele cel op. Zulke bevindingen moeten met de nodige voorzichtigheid betracht worden. Daar waar er geen %-teken staat (bijvoorbeeld bij item 13: 'enigszins'), impliceert dit dat een bepaalde antwoordcategorie aan die respondentengroep niet is aangeboden.

Afrondingsverschillen laten de sommatie van percentages soms niet precies op 100 uitkomen.

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders
Achtergrondvragen			2012 2013	2012 2013	2012 2013	2012 2013
1.	Ben je als trajectbegeleider bij deze casus betrokken?	ja nee	87% 88% 13% 12%			
2.	Hulpvragen bij aanmelding MDO van school (neem over uit vraag 1 Groeidocument)?		Zie bijlage II			
3.	Hulpvragen bij aanmelding MDO van ouders (neem over uit vraag 2 Groeidocument)?		Zie bijlage II			
4.	Deelnemers aan MDO-1? (verscheidene antwoorden mogelijk)	leerkracht twee leerkrachten ib-er (stief)moeder (stief)vader verzorger trajectbegeleider bovenschoolse pool pooldesk. AMGS pooldesk. Het Gooi Eduniek/CED-Groep REC 1 REC 2 REC 3 REC 4 MEE / VTO Sherpa Versa Bureau Jeugdzorg Centrum Jeugd & Gezin Jeugd GGZ / RCKJP Jeugd GGD Vangnet Jeugd Leger des Heils O.C. Trompendaal Zandbergen maatschap. werk RBL, leerplicht overig	81% 81% 2% 9% 89% 89% 83% 89% 51% 49% 2% 1% 87% 91% 16% 13% 4% 5% 5% 0% 0% 0% 0% 0% 2% 0% 3% 8% 0% 0% 0% 0% 2% 0% 2% 1% 2% 0% 0% 1% 2% 0% 2% 0% 0% 3% 2% 3% 2% 0% 0% 0% 2% 0% 8% 19%			
5.	Heeft er een MDO-2 plaatsgevonden?	ja nee	89% 11%			

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders
Achtergrondvragen			2012 2013	2012 2013	2012 2013	2012 2013
6.	[vervolg op item 5] Waren de deelnemers aan MDO-2 dezelfde als aan MDO-1?	ja nee	47% 53%	34% 66%		
7.	Heeft er een MDO-3 plaatsgevonden?	ja nee	24% 76%	37% 63%		
8.	[vervolg op item 7] Waren de deelnemers aan MDO-3 dezelfde als aan MDO-2?	ja nee	27% 73%	25% 75%		
9.	Heeft er een MDO-4 plaatsgevonden?	ja nee		17% 83%		
10.	[vervolg op item 9] Waren de deelnemers aan MDO-4 dezelfde als aan MDO-3?	ja nee		23% 77%		
11.	Wie zat de bespreking voor (functie en instelling)?	MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4	swv AMGS swv Het Gooi e.o. Eduniek/CED-Groep overig	38% 39% 20% 54% 32% 32% 33% 15% 23% 28% 25% 0% 30% 29% 47% 31%	31% 34% 39% 54% 35% 33% 18% 15% 23% 28% 18% 0% 12% 5% 18% 31%	

Nr.	Item		Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
Achtergrondvragen				2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
12.	Wie notuleerde de bespreking, werkte het Groeidocument bij (functie en instelling)?	MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4 MDO-1 MDO-2 MDO-3 MDO-4	swv AMGS swv Het Gooi e.o. Eduniek/CED-Groep overig	38% 32% 27% 46% 32% 29% 27% 19% 14% 15% 23% 18% 30% 39% 47% 28%	25% 28% 43% 46% 36% 15% 16% 19% 14% 15% 23% 18% 18% 23% 25% 28%						
Voorafgaand aan de eerste MDO-bijeenkomst											
13.	Wist u wat het doel van de MDO-bijeenkomst was?		ja enigszins nee							63% 38% 0%	81% 16% 3%
14.	Wist u hoe lang de MDO-bijeenkomst ongeveer zou duren?		ja enigszins nee							50% 25% 25%	48% 32% 19%
15.	Wist u wie erbij aanwezig zouden zijn?		ja nee							88% 13%	90% 10%
Uitgangspunten van HandelingsGericht Werken tijdens het MDO-traject											
16.	Is er gesproken over wat de leerling nodig heeft op school (diens onderwijsbehoeften)? Is er gesproken over wat uw kind op school nodig heeft?		ja enigszins nee	98% 2%	99% 1%	98% 2%	98% 2%	100% 0%	98% 2%	88% 12% 0%	84% 16% 0%
17.	Is er gevraagd wat de leerkracht zelf nodig heeft om deze leerling te kunnen bieden wat hij/zij nodig heeft (diens ondersteuningsbehoeften)? [vervolg op item 16] Is besproken of het de school lukt om uw kind te bieden wat het nodig heeft?		ja nee	93% 7%	95% 5%	93% 7%	92% 9%	87% 13%	93% 7%	93% 7%	93% 7%
18.	Is er gesproken over wat het kind thuis nodig heeft (diens opvoedingsbehoeften)?		ja nee nvt	81% 19%	85% 15%					86% 14% 13%	87% 13% 3%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
Uitgangspunten van HandelingsGericht Werken tijdens het MDO-traject			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
19.	Is er gevraagd wat de ouders nodig hebben om hun kind te kunnen bieden wat hij/zij nodig heeft (hun ondersteuningsbehoeften)? [vervolg op item 18] Is u als ouders gevraagd wat u nodig heeft om uw kind te ondersteunen?	ja nee	71% 29%	86% 14%					83% 17%	85% 15%
20.	Was er aandacht voor de positieve en sterke kenmerken van de leerling?	ja enigszins nee	92% 9% 0%	96% 4% 0%	98% 2% 0%	100% 0% 0%	97% 3% 0%	100% 0% 0%	94% 6% 0%	87% 13% 0%
21.	Was er aandacht voor de positieve en sterke kenmerken van de leerkracht?	ja enigszins nee	68% 27% 5%	72% 21% 7%	93% 7% 0%	83% 17% 0%	79% 16% 5%	73% 21% 7%	69% 31% 0%	48% 42% 10%
22.	Was er aandacht voor de positieve en sterke kenmerken van de ouders?	ja enigszins nee	63% 34% 3%	55% 39% 7%	84% 16% 0%	83% 17% 0%	66% 26% 8%	73% 21% 7%	50% 50% 0%	50% 40% 10%
23.	Is er met de ib-er – in de rol van onderwijsprofessional – samengewerkt? Heb je ervaren dat er met jou als ib-er – in de rol van onderwijsprofessional – is samengewerkt?	ja enigszins nee	93% 5% 2%	88% 11% 1%	91% 7% 2%	92% 9% 0%				
24.	Is er met de leerkracht(en) – in de rol van onderwijsprofessional – samengewerkt? Is/zijn de leerkracht(en) als onderwijsprofessional(s) betrokken bij het MDO? Heb je ervaren dat er met jou als leerkracht – in de rol van onderwijsprofessional – is samengewerkt?	ja enigszins nee	85% 12% 3%	89% 8% 3%	98% 2% 0%	85% 15% 0%	90% 11% 0%	86% 11% 2%		
25.	Heeft school meegedacht bij de analyse (wat zou er aan de hand kunnen zijn)?	ja enigszins nee	93% 7% 0%	92% 8% 0%						
26.	Heeft school meegedacht bij het formuleren van doelen?	ja enigszins nee	86% 14% 0%	79% 20% 1%						
27.	Heeft school meegedacht over de aanpak op school?	ja enigszins nee	90% 9% 2%	91% 8% 1%						
28.	Zijn de ouders als ervaringsdeskundigen van hun kind betrokken bij het MDO?	ja enigszins nee	80% 20% 0%	88% 12% 0%	93% 7% 0%	94% 6% 0%	66% 32% 3%	93% 7% 0%	75% 25% 7%	94% 7% 7%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
Uitgangspunten van HandelingsGericht Werken tijdens het MDO-traject			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
29.	Hebben ouders meegedacht over de aanpak thuis?	ja enigszins nee nvt	69% 29% 2% 11%	69% 25% 5% 13%						
30.	Is het gelukt om doelen te formuleren voor het kind?	ja enigszins nee	76% 24% 0%	67% 32% 1%						
31.	Is het gelukt om doelen te formuleren voor het onderwijs?	ja enigszins nee	76% 22% 2%	71% 28% 1%						
32.	Is het gelukt om doelen te formuleren voor de opvoeding?	ja enigszins nee nvt	40% 48% 13% 45%	32% 61% 7% 28%						
33.	Zijn er in het begin van de MDO-bijeenkomst(en) doelen voor de bespreking(en) geformuleerd?	ja nee	95% 5%	96% 4%	100% 0%	87% 13%	92% 8%	98% 2%	94% 6%	93% 7%
34.	[vervolg op item 33] Zijn deze doelen aan het einde van de bespreking(en) geëvalueerd?	ja nee	75% 26%	83% 17%	80% 20%	87% 13%	91% 9%	93% 8%	100% 0%	100% 0%
35.	Kon u uw vragen stellen?	ja nee							100% 0%	97% 3%
36.	[vervolg op item 35] Kreeg u duidelijke antwoorden?	ja enigszins nee							100% 0% 0%	83% 13% 3%
37.	Is het gelukt de besprekingen te laten verlopen volgens de gewenste werkwijze (beschreven in Bijlage 5 van het Projectplan)? Verliep(en) de bespreking(en) ordelijk?	ja enigszins nee nvt *	35% 62% 2% 2%	61% 37% 1% 2%	93% 7% 0%	85% 11% 4%	94% 3% 3%	98% 2% 0%	94% 6% 0%	94% 7% 0%
38.	Is het MDO-traject achteraf geëvalueerd (kan ook telefonisch)?	ja nee	47% 53%	44% 56%	49% 51%	64% 36%	79% 22%	57% 43%	56% 44%	67% 33%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
<i>Effect van en tevredenheid met de werkwijze van de pilot MDO</i>			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
39.	Is het gelukt om het Groeidocument samen met ouders in te vullen?	ja nee			82% 18%	96% 4%				
40.	[vervolg op item 39] Hoe beviel dit?				Zie bijlage II					
41.	[vervolg op item 39] Waarom is dit niet gelukt?				Zie bijlage II					
42.	Geef de eindversie van het Groeidocument (met bijlage(n) van onderzoek of observatie) inzicht in de situatie van het kind? Heeft het MDO-traject je inzicht in de situatie van de leerling gegeven? Biedt het MDO-traject u als ouders inzicht in de situatie rondom uw kind?	ja enigszins nee	95% 2% 3%	95% 5% 0%	91% 9% 0%	85% 15% 0%	74% 26% 0%	90% 8% 3%	80% 20% 0%	65% 36% 0%
43.	Heeft het MDO-traject bijgedragen aan je gevoel van competentie als ib-er / leerkracht van deze leerling?	ja enigszins nee			78% 22% 0%	57% 32% 11%	63% 34% 3%	68% 25% 8%		
44.	Geef de eindversie van het Groeidocument (met bijlage(n) van onderzoek of observatie) handvatten voor school, in de aanpak van de leerling? Heeft het MDO-traject je handvatten voor de aanpak van de leerling gegeven?	ja enigszins nee	88% 7% 5%	80% 17% 3%	78% 13% 9%	60% 36% 4%	63% 31% 6%	70% 25% 5%		
45.	[vervolg op item 44] Wat had de trajectbegeleider moeten doen om wel die handvatten te bieden?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II			
46.	[vervolg op item 44] Zijn deze handvatten in de groep toe te passen, aansluitend bij het groepsplan (HGW-cyclus op groepsniveau)?	ja enigszins nee nvt	72% 24% 4% 2%	59% 38% 3% 0%	68% 27% 5%	58% 29% 13%	55% 42% 3%	58% 40% 3%		
47.	Geef de eindversie van het Groeidocument (met bijlage(n) van onderzoek of observatie) handvatten voor ouders in de aanpak van hun kind? Biedt het MDO-traject u als ouders handvatten voor de aanpak van uw kind?	ja enigszins nee nvt	43% 43% 14%	43% 50% 7%					47% 33% 20%	52% 48% 0% 6%
48.	Heb je de werkwijze van het MDO als ondersteunend ervaren voor je rol als ib-er / leerkracht / ouder van deze leerling?	ja enigszins nee			82% 18% 0%	72% 23% 4%	60% 40% 0%	75% 23% 3%	67% 27% 7%	65% 26% 10%
49.	Wat heb je als deskundige als prettig ervaren bij deze casus? [vervolg op item 48] Wat heb je met name als prettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	
50.	Waarover ben je niet tevreden wat betreft deze casus? [vervolg op item 48] Wat heb je met name als onprettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders		
Effect van en tevredenheid met de werkwijze van de pilot MDO			2012	2013	2012	2013	2012	2013
51.	Vond u het zinvol om als ouder aan het MDO deel te nemen?	ja enigszins nee					73% 27% 0%	81% 16% 3%
52.	[vervolg op item 51] Waarom?						Zie bijlage II	
53.	[vervolg op item 51] Waarom niet?						Zie bijlage II	
54.	Hoe was je handelingsbekwaamheid met betrekking tot deze leerling voorafgaand aan het MDO-traject? <i>1 = heel klein; 10 = heel groot</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld				0% 5% 5% 8% 10% 18% 33% 18% 5% 0% 6.23		
55.	Hoe was je handelingsbekwaamheid met betrekking tot deze leerling na het MDO-traject? <i>1 = heel klein; 10 = heel groot</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld				3% 0% 0% 0% 10% 5% 28% 35% 20% 0% 7.35		
56.	Kun je weer verder met deze leerling?	ja enigszins nee				66% 23% 11%	68% 25% 8%	
57.	Hoe is de verhouding tussen je tijdsinvestering en het rendement voor jou als ib-er / leerkracht?	kosten en baten zijn in verhouding kostte me meer tijd dan dat het me wat opleverde leverde me meer op dan dat het me tijd kostte			76% 18% 7%	75% 23% 2%	63% 31% 6%	80% 15% 5%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders
Effect van en tevredenheid met de werkwijze van de pilot MDO			2012 2013	2012 2013	2012 2013	2012 2013
58.	Waardeerde je de mogelijkheid om vooraf aan te geven welke pooldeskundige(n) zouden moeten deelnemen aan het MDO van deze leerling?	ja enigszins nee		91% 79% 7% 19% 2% 2%		
59.	Leidt het MDO ertoe dat bovenschoolse deskundigheid – wat betreft deze leerling – de school in komt?	ja enigszins nee		56% 49% 18% 28% 27% 23%		
Formuleren van een onderwijs/jeugdhulparrangement (OJA)						
60.	Een doel van de pilot (het MDO) is het (op maat) formuleren van een OJA (rubriek J eindversie Groeidocument). Is dit bij deze leerling gebeurd?	ja nee	66% 77% 35% 23%	44% 49% 56% 51%		
61.	[vervolg op item 60] Waarom niet?		Zie bijlage II	Zie bijlage II		
62.	[vervolg op item 60] Welk OJA is geformuleerd? * Meerdere antwoorden mogelijk	diagnostisch arrangement onderwijsondersteuningsarrangement opvoedings/jeugdhulparrangement Leesambulatorium SoVa-training Taalgroep Rekengroep SBO SO cluster 3 SO cluster 4 anders, namelijk ... (zie bijlage II)	60% 43% 35% 24% 13% 15% 5% 0% 0% 3% 11% 0% 5% 12%			
63.	Door wie is dit OJA uitgevoerd?	reken/dyscalculie-specialist (ab-er) taal/lees/dyslexie-specialist (ab-er) gedragsspecialist (ab-er) onderwijs-assistent schoolpsycholoog/orthopedagoog schoolmaatschappelijk werk jeugdhulpprofessional kinderpsychiater logopedist overig (zie bijlage II)	7% 8% 12% 0% 40% 1% 9% 1% 3% 13%			
64.	Past dit OJA bij de onderwijsbehoeften van het kind?	ja enigszins nee	87% 92% 11% 9% 3% 0%	95% 88% 5% 13% 0% 0%		

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
Formuleren van een onderwijs/jeugdhulparrangement (OJA)			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
65.	Past dit OJA bij de ondersteuningsbehoeften van school / de leerkracht?	ja enigszins nee nvt	81% 17% 3% 5%	91% 9% 0%	95% 5% 0%	71% 29% 0%				
66.	Past dit OJA bij jouw ondersteuningsbehoeften als ib-er?	ja enigszins nee			95% 5% 0%	67% 33% 0%				
67.	Past dit OJA bij de opvoedingsbehoeften van het kind?	ja enigszins nee nvt	75% 19% 6% 10%	61% 39% 0%						
68.	Past dit OJA bij de ondersteuningsbehoeften van ouders?	ja enigszins nee nvt	53% 44% 3% 6%	65% 33% 2% 7%	85% 10% 5% 0%	92% 8% 0%				
69.	Was de manier waarop dit OJA is geformuleerd transparant?	ja enigszins nee	97% 3% 0%	92% 9% 0%	100% 0% 0%	96% 4% 0%				
70.	Opmerkingen met betrekking tot het OJA van deze leerling		Zie bijlage II		Zie bijlage II					
Werkwijze pilot: transparantie en korte lijnen										
71.	Was er sprake van verwijzing naar een speciale onderwijssetting (sbo of so)?	ja nee	29% 71%	25% 75%	30% 70%	19% 81%			13% 87%	17% 83%
72.	[vervolg op item 71] Was dit traject transparant wat betreft de criteria voor verwijzing?	ja enigszins nee	78% 22% 0%	79% 21% 0%	100% 0% 0%	70% 30% 0%			50% 50% 0%	40% 60% 0%
73.	[vervolg op item 71] Ging de verwijzing snel genoeg; waren de lijnen kort?	ja nee	78% 22%	100% 0%	83% 17%	100% 0%			50% 50%	60% 40%
74.	Was er sprake van verwijzing naar een instelling voor hulpverlening of jeugdzorg?	ja nee	21% 79%	15% 85%	29% 71%	21% 79%			7% 93%	13% 87%
75.	[vervolg op item 74] Was dit traject transparant wat betreft de criteria voor verwijzing?	ja enigszins nee	67% 33% 0%	91% 9% 0%	92% 8% 0%	70% 20% 10%			0% 100% 0%	100% 0% 0%
76.	[vervolg op item 74] Ging de verwijzing snel genoeg; waren de lijnen kort?	ja nee	67% 33%	91% 9%	92% 8%	70% 30%			100% 0%	67% 33%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
Werkwijze pilot: transparantie en korte lijnen			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
77.	Was de organisatie van de MDO's praktisch haalbaar wat betreft de beschikbaarheid van deelnemers?	ja enigszins nee	79% 16% 5%	80% 19% 1%						
Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling										
78.	Hoe was de samenwerking met de ouders voorafgaand aan het MDO-traject? <i>Oudervraag: Hoe was de samenwerking met school voorafgaand aan het MDO-traject?</i> <i>1 = heel slecht; 10 = uitstekend</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld			0% 4% 0% 2% 7% 13% 40% 20% 11% 2% 6.93	0% 0% 2% 2% 9% 11% 30% 34% 9% 4% 7.21	0% 3% 3% 6% 23% 0% 23% 29% 3% 11% 6.80	0% 3% 5% 0% 5% 10% 28% 33% 10% 8% 7.23	0% 7% 7% 0% 0% 7% 13% 27% 13% 27% 7.67	0% 3% 0% 10% 13% 10% 19% 29% 13% 3% 6.84
79.	Hoe was de samenwerking met de ouders na het MDO-traject? <i>Oudervraag: Hoe was de samenwerking met school na het MDO-traject?</i> <i>1 = heel slecht; 10 = uitstekend</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld			2% 0% 2% 7% 4% 2% 22% 42% 16% 2% 7.27	0% 0% 2% 0% 0% 9% 23% 53% 9% 4% 7.66	0% 3% 3% 6% 11% 3% 23% 34% 6% 11% 7.11	0% 3% 3% 3% 3% 10% 23% 35% 15% 8% 7.43	0% 0% 3% 7% 0% 7% 7% 40% 13% 27% 8.20	0% 3% 3% 3% 7% 10% 23% 32% 16% 3% 7.13
80.	Hoe was de samenwerking met de leerkracht? <i>1 = heel slecht; 10 = uitstekend</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld	0% 0% 0% 3% 0% 9% 9% 28% 22% 29% 8.41	0% 0% 0% 0% 0% 11% 13% 32% 28% 16% 8.25						

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders
Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling			2012 2013	2012 2013	2012 2013	2012 2013
81.	Hoe was de samenwerking met de ib-er? <i>1 = heel slecht; 10 = uitstekend</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld	0% 0% 0% 1% 0% 0% 2% 0% 0% 0% 2% 1% 3% 15% 31% 36% 29% 25% 33% 21% 8.81 8.43			
82.	Hoe was de samenwerking met ouders? <i>1 = heel slecht; 10 = uitstekend</i>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 gemiddeld	0% 0% 0% 0% 0% 0% 3% 3% 10% 8% 12% 19% 26% 33% 24% 21% 24% 16% 8.29 8.11			
83.	Hoe namen ouders aan het MDO deel? **	actief *** passief **** anders namelijk: ...	88% 85% 9% 5% <i>Zie bijlage II</i>	78% 77% 9% 9% <i>Zie bijlage II</i>	60% 70% 31% 10% <i>Zie bijlage II</i>	
84.	Hebben ouders ook meegedacht over tips voor de school hoe om te gaan met hun kind?	ja enigszins nee	64% 87% 29% 0% 7% 13%	76% 62% 18% 32% 7% 6%	34% 45% 37% 35% 29% 20%	75% 57% 25% 43%
85.	[vervolg op item 84] Heeft u gemerkt dat er iets met uw inbreng gedaan is?	ja enigszins nee				67% 56% 33% 38% 0% 6%
86.	Is de leerling zelf bij het MDO-traject betrokken geweest?	ja enigszins nee	26% 37% 16% 23% 59% 40%	11% 23% 16% 45% 73% 32%	17% 30% 37% 48% 46% 23%	27% 29% 33% 39% 40% 32%
87.	[vervolg op item 86] Wanneer is de leerling zelf bij het MDO-traject betrokken geweest? <i>Meerdere antwoorden mogelijk</i>	voorafgaand aan een MDO tijdens onderzoek/observatie na een MDO	0% 31% 88% 84% 13% 31%	17% 72% 58% 63% 25% 38%	11% 39% 68% 90% 53% 19%	0% 11% 100% 89% 0% 5%

Nr.	Item	Antwoord-categorieën	Pool-deskundige		Interne begeleider		Leerkracht		Ouders	
Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
88.	[vervolg op item 86] Wat heeft de betrokkenheid van de leerling opgeleverd?		Zie bijlage II							
89.	Bij een MDO zijn ook één of meer deskundigen van buiten de school betrokken (zie het verslag van de besprekingen in Groeidocument). Wie was bij jouw leerling / uw kind betrokken? (Wat was de discipline van de trajectbegeleider?)	swv AMGS swv Het Gooi e.o. Eduniek/CED-Groep overig weet niet meer			30% 45% 23% 2%		24% 35% 13% 41% 25%	38% 25% 13% 25%	64% 0% 21% 14%	60% 5% 20% 15% 26%
90.	Was de trajectbegeleider naar jouw mening deskundig?	ja enigszins nee		89% 11% 0%	91% 9% 0%	94% 6% 0%	97% 3% 0%	97% 3% 0%	100% 0% 0%	100% 0% 0%
91.	Was de samenwerking met de trajectbegeleider constructief?	ja enigszins nee		89% 11% 0%	87% 13% 0%	87% 13% 0%	85% 15% 0%	97% 3% 0%	100% 0% 0%	93% 7% 0%
92.	[vervolg op item 91] Wat heb je met name als prettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	
93.	[vervolg op item 91] Wat heb je met name als onprettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	
94.	Is er in dit MDO-traject – naast de trajectbegeleider – samengewerkt met een (andere) pooldeskundige?	ja nee	37% 63%	39% 61%	30% 70%	27% 73%	15% 85%	26% 74%	19% 81%	30% 70%

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige		Interne begeleider		Leer- kracht		Ouders	
<i>Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling</i>			2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
95.	[vervolg op item 94] Discipline van pooldeskundige(n)? (vermeld hier de discipline van de deskundige(n) die – naast de trajectbegeleider – het meest betrokken was/waren)	pooldesk. AMGS pooldesk. Het Gooi REC 1 REC 2 REC 3 REC 4 MEE / VTO Sherpa Versa Bureau Jeugdzorg Centr.Jeugd&Gezin Jeugd GGZ / RCKJP Jeugd GGD Vangnet Jeugd Leger des Heils O.C. Trompendaal Zandbergen maatschap. werk RBL, leerplicht overig	29% 17% 0% 0% 4% 8% 0% 4% 4% 0% 0% 0% 0% 0% 8% 0% 0% 0% 0%	 	2% 9% 0% 0% 0% 4% 0% 2% 2% 0% 0% 0% 0% 0% 4% 0% 0% 0% 2%	9% 4% 0% 0% 0% 13% 0% 0% 0% 2% 0% 0% 0% 0% 2% 0% 0% 0% 0%	5% 3% 0% 0% 0% 0% 9% 0% 0% 3% 0% 0% 0% 0% 0% 2% 0% 0% 7%	9% 0% 0% 0% 0% 9% 0% 0% 0% 2% 0% 0% 0% 0% 0% 2% 0% 0% 0%	0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 6% 0% 0% 6% 0% 0% 0% 0% 0% 19%	16% 0% 0% 0% 0% 6% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 0% 6%
96.	Was deze pooldeskundige naar jouw mening deskundig?	ja enigszins nee	97% 3% 0%	100% 0% 0%	83% 17% 0%	94% 6% 0%	55% 18% 28%	85% 15% 0%	100% 0% 0%	100% 0% 0%
97.	Was de samenwerking met deze pooldeskundige constructief?	ja enigszins nee	83% 17% 0%	86% 11% 3%	78% 12% 0%	94% 6% 0%	53% 23% 25%	92% 8% 0%	50% 50% 0%	90% 10% 0%
98.	[vervolg op item 97] Wat heb je met name als prettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	
99.	[vervolg op item 97] Wat heb je met name als onprettig ervaren?		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II		Zie bijlage II	

Nr.	Item	Antwoord- categorieën	Pool- deskundige	Interne begeleider	Leer- kracht	Ouders		
Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling			2012	2013	2012	2013	2012	2013
							Leerling	
100.	[vervolg op item 86] Er is iemand op school geweest, die met jou heeft gepraat over hoe het op school gaat en wat beter kan. Hoe vond je dat?	ik vond dat leuk het maakt mij niet uit ik werd er verdrietig van ik werd er boos van					89% 11% 0% 0%	77% 24% 0% 0%
101.	Heb je er daarna nog iets van gemerkt?	ja beetje nee					0% 56% 44%	29% 24% 47%
102.	[vervolg op item 101] Wat dan?						Zie bijlage II	
103.	Heb je nog een tip voor deze mevrouw of meneer: wat kan hij/zij een volgende keer beter doen?						Zie bijlage II	
104.	Heeft u tips ter verbetering van het Groeidocument?			Zie bijlage II	Zie bijlage II	Zie bijlage II	Zie bijlage II	
105.	Afronding: opmerkingen, tips en feedback voor de loketgroep pilot			Zie bijlage II	Zie bijlage II	Zie bijlage II		

* De OJA's zijn sinds schooljaar 2012-2013 anders samengesteld. De percentages van handelingsgerichte diagnostiek (hgd), observatie en dyslexie- en dyscalculieverklaring op basis van dossieranalyse of onderzoek zijn samengenomen als 'diagnostisch arrangement'; die van begeleiding/coaching van de leerkracht(en) en de ib-er zijn samengevoegd tot 'onderwijsondersteuningsarrangement' en de scores rond het OJA voor begeleiding/coaching van de ouders en/of het kind zijn vervat in 'opvoedings/jeugdhulparrangement'. Opmerking: wat betreft de begeleiding/coaching hangt het van de aard van de begeleider/coach af (al dan niet in dienst van een samenwerkingsverband dan wel van een hulpverleningsinstantie) of iets een onder een onderwijsondersteunings- dan wel opvoedings/jeugdhulparrangement ressorteert.

** Het percentage 'anders, namelijk...' bedraagt het verschil tussen de sommatie van de gegeven percentages en 100%

*** Volledige antwoordtekst: actief (ze stelden vragen en/of gaven informatie over hun kind en/of opvoeding)

**** Volledige antwoordtekst: passief (ze antwoordden alleen op vragen die aan hen gesteld werden, geen eigen inbreng)

Bijlage II: Kwalitatieve onderzoeksresultaten

Op de volgende pagina's wordt per open vraag de door elk van de respondentengroepen ingetypte tekst weergegeven. De cijfers in de eerste kolom corresponderen met die van de items in bijlage I. De lettertoevoeging geeft aan welke respondentengroep aan het woord is, waarbij 'pd' voor pooldeskundige staat, 'ib' voor interne begeleider, 'lk' voor leerkracht en 'ov' voor ouders/verzorgers. De opmerkingen zijn integraal overgenomen, hooguit geanonimiseerd en taaltechnisch verbeterd. Namen van leerlingen en professionals zijn vervangen door een @ respectievelijk een #.

Nr.	Item
Achtergrondvragen	
2.	Hulpvragen bij aanmelding MDO van school?
pd	<ul style="list-style-type: none"> @ heeft een hoger IQ dan gemiddeld (TIQ: 122; VIQ: 118; PIQ: 120), waarbij de onderlinge subscores sterk verschillen van elkaar. Met dit profiel mogen bovengemiddelde schoolprestaties worden verwacht maar @ kan dit niet laten zien in zijn spellingvaardigheid. @ heeft veel moeite met spelling. Ook met lezen heeft hij een lage score. We hebben het vermoeden dat er sprake is van dyslexie bij @ en zouden dit graag willen laten bekijken/onderzoeken. @ heeft vanuit de peuterspeelzaal in overleg met stichting MEE het advies gekregen om mogelijk onderwijs te volgen op een SBO-school. We ervaren in de eerste weken dat @ bij ons school zit dat wij hem niet de zorg kunnen geven die hij nodig heeft wat betreft gedrag (grensoverschrijdend gedrag) en cognitieve ontwikkeling. @ is dit schooljaar op KinderRijk gestart en doubleert groep 2. Hij is een jongetje dat veel aandacht nodig heeft. Hij lost problemen vaak fysiek op, liegt regelmatig tegen de leerkracht, is nog erg op zichzelf gericht, kan zich moeilijk in anderen inleven, heeft moeite met meervoudige opdrachten en lijkt veel schoolse opdrachten niet te snappen. Hij is meestal vrolijk, heeft een leeftijdsadequaat postuur, fijne motoriek is nog onvoldoende ontwikkeld (moeite met prikken, knippen, schrijven), is behulpzaam. Sociale codes en interacties overziet @ nog niet. @ houdt erg van doe-activiteiten en bouwt graag. @ kent enkele letters, heeft moeite met zijn naam te schrijven, is nog niet geïnteresseerd in letters/lezen (aanvulling: is thuis inmiddels wat met letters aan het oefenen), eenvoudige rekenopdrachten vindt hij moeilijk. @ is een leerling in groep 6 met goede capaciteiten. Ondanks dat hij al jaren extra begeleiding krijgt op het gebied van lezen en spellen, blijft de achterstand hardnekkig. @ is al meerdere keren uitgebreid onderzocht op een breed gebied. Ook zijn er handvatten gegeven vanuit het laatste onderzoek voor de begeleiding van @. Wat wij vragen, is met ons mee te denken over de juiste aanpak van @. Hoe kunnen we hem het beste begeleiden? @ is op deze school ingestroomd in groep 4 (doublure). Er was vanaf het begin duidelijkheid over het feit dat er een achterstand was op het gebied van lezen en spellen. Graag inzet vanuit het Leesambulatorium om eventueel daarna dyslexie vast te kunnen stellen. @ scoort op bijna al zijn Cito-toetsen onvoldoende. Hij is erg afwezig met zijn gedachten en kan zijn concentratie er maar moeilijk bij houden. Bij één-op-één begeleiding lijkt hij de stof wel te snappen en kan hij de opdrachten goed afmaken. Alleen bij zelfstandig werken of het maken van toetsen gaat hij de mist in. Ook is er een groot verschil tussen zijn Cito-toetsen en de methodegebonden toetsen. Dit komt wellicht doordat methodegebonden toetsen vaak maar één onderdeel toetsen en de Cito-toetsen alles door elkaar heen halen. @ vindt rekenen erg moeilijk; ze loopt hierop vast. Haar gedrag valt ook op sinds begin 2012; wordt ze recalcitrant uit onmacht? @ vraagt veel aandacht van de leerkracht. Hij is zeer bewerkelijk en werken lijkt hem moeite te kosten. Wat zijn de specifieke onderwijsbehoeften van @? We willen graag een observatie in de groep en handvatten van de leerkracht. Dyslexieverklaring op basis van dossieronderzoek. Graag wil de school een intelligentieonderzoek en een woordenschattoets. Heeft @ dyscalculie? Hoe kunnen we haar zo goed mogelijk helpen bij het rekenen? Kan ze naar het Lwoo? Heeft de stagnatie van zijn ontwikkeling te maken met het feit dat hij het Nederlands nog onvoldoende beheerst of is er ook een ander probleem? Als duidelijk is dat er geen andere problemen zijn, weet de leerkracht beter wat zij van @ mag verwachten en eisen. Heeft doubleren zin? Moet er een ontwikkelingsperspectief komen? Heeft hij wellicht dyslexie? Het gedrag van @: hij vraagt in de klas veel aandacht, komt altijd naar de juffen toe en houdt zich niet aan de regels. Het leren stagneert. Ze heeft lage scores. School wil weten hoe haar het beste te helpen.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Hij heeft forse problemen met spelling. Heeft hij dyslexie? • Hoe gaan we in de klas om met de resultaten van de onderzoeken die zijn gedaan? Is er sprake van dyslexie? • Hoe helpen wij haar zich verder te ontwikkelen en hoe helpen we haar om zich beter te voelen en meer aansluiting te krijgen met de groep? • Hoe is het concentratievermogen van @? Is er mogelijk sprake van een concentratiestoornis met of zonder hyperactiviteit (AD(H)D)? • Hoe komt het dat @ onvoldoende presteert ondanks de intensieve begeleiding door school? • Hoe komt het dat @ op het gebied van lezen minimale vorderingen maakt ondanks het oefenen? • Hoe komt het dat @ zich zo slecht kan concentreren? Is de leerstof uitdagend genoeg? • Hoe kunnen de leerkrachten @ het beste begeleiden bij het leren inleven in een ander en het leren inzien van de consequenties van zijn gedrag? • Hoe kunnen we @ aan het werk krijgen zonder continue discussies te voeren? Wat is de juiste aanpak? • Hoe kunnen we @ beter begrijpen, vertelt hij fantasieverhalen of is het zijn waarheid? • Hoe kunnen we @ dan het beste helpen? • Hoe kunnen we @ helpen in haar ontwikkeling zowel op cognitief gebied als sociaal emotioneel? • Hoe kunnen we @ helpen om mee te draaien in de groep en zich te houden aan de groepsregels? • Hoe kunnen we @ helpen om positief in contact te treden met zijn klasgenoten? • Hoe kunnen we @ helpen zijn emoties te reguleren? • Hoe kunnen we @ het beste begeleiden op school, gezien zijn moeilijke gedrag? • Hoe kunnen we @ het beste helpen? Waar komt zijn vluchtgedrag vandaan? • Hoe kunnen we @ laten inzien wat zijn eigen rol is in de sociale omgang? • Hoe kunnen we @ motiveren om met plezier naar school te laten gaan? • Hoe kunnen we de focus en concentratie van @ verbeteren? Hij heeft bij het maken van taken heel veel sturing nodig en vraagt dan één-op-één begeleiding. Welke onderwijsbehoeften heeft @? Wat is nodig om een goede doorstroom naar groep 3 te creëren? • Hoe kunnen we ervoor zorgen dat @ bereid is om hulp te accepteren? • Hoe kunnen we ervoor zorgen dat @ met andere kinderen in de klas kan samenwerken? • Hoe kunnen we ervoor zorgen dat @ toch met de instructie meedoet als hij het nodig heeft? • Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de wisselingen op een dag soepeler gaan? • Hoe kunnen we ervoor zorgen dat hij minder (of niet meer) gefrustreerd is ten aanzien van zijn werk maar ook ten aanzien van zijn contacten met anderen? • Hoe kunnen we haar helpen om aan het werk te gaan? • Hoe kunnen we haar het beste begeleiden? (2x) • Hoe kunnen we haar zo goed mogelijk begeleiden? • Hoe kunnen we hem zo goed mogelijk begeleiden zonder hem te overvragen en te frustreren? • Hoe kunnen we hulp bieden die ze nodig heeft? • Hoe kunnen we sterke kanten benutten? • Hoe kunnen we zorgen dat @ luistert naar de leerkracht en doet wat zij vraagt? • Hoe kunnen wij haar het beste begeleiden? Heeft zitten blijven zin? • Hoe leert @? Zijn er aanknopingspunten voor betere begeleiding in zijn intelligentieprofiel te vinden? • Hoe leert ze het beste? • Hoe moeten we @ begeleiden? Wat heeft hij nodig en volgend jaar ook? • Hoe ziet het intelligentieprofiel er uit? Is er sprake van een balans? • Hoe zorgen we ervoor dat @ aan het einde van het schooljaar de doelen van groep 3 heeft behaald en een goede basis heeft voor groep 4? • Is @ dyslectisch? • Is de rekenklas van de Annie M.G. Schmidt een optie voor @? • Is er bij @ sprake van dyscalculie of is er mogelijk iets anders aan de hand, wat de discrepantie tussen de resultaten zou kunnen verklaren? • Is er sprake van (kenmerken van) dyscalculie en hoe moeten we daar mee omgaan? • Is er sprake van AD(H)D? • Is er sprake van dyslexie en/of dyscalculie? • Is er sprake van dyslexie? • Is er sprake van een gedragsbelemmering en wat zijn de capaciteiten van @? Op welke manier kunnen wij @ goed voorbereiden op het VO? Welk vervolgonderwijs sluit aan bij de onderwijsbehoeften van @? • Is het mogelijk dat hij hulp krijgt van de leeskliniek? • Is het Montessori-onderwijs wel geschikt voor @? • Is het regulier onderwijs geschikt voor @? Heeft hij niet meer baat bij een ander soort onderwijs waar de kennis aanwezig is om hem goed te kunnen begeleiden? • Is verder onderzoek naar concentratie en geheugen wenselijk? • Kan @ zich op deze basisschool zich optimaal ontwikkelen? • Kan het zijn dat er naast alle andere problemen ook sprake is van dyslexie? Wij vragen het MDO hiernaar te kijken. • Kan hij op het regulier onderwijs blijven (eventueel met aangepast lesprogramma) of moet hij naar het SBO? • Komt @ gezien haar resultaten de afgelopen jaren en de uitslag van de DST in aanmerking voor een dyslexieverklaring? • Komt @ in aanmerking voor het Leesambulatorium?

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Komt het gedrag van @ voort uit de discrepantie in zijn intelligentieprofiel of is er mogelijk nog iets anders wat een rol kan spelen? • Krijgt @ binnen het regulier onderwijs voldoende begeleiding en ontwikkelingsmogelijkheden? We verwachten van het MDO hulp bij het zoeken naar de juiste vorm van onderwijs voor @ en hulp bij het aanbrengen van de nodige aanpassingen. Vooralsnog binnen de mogelijkheden van KinderRijk, zolang die toereikend zijn. • Kunnen wij @ op school bieden wat hij nodig heeft? Hoe is de competentiebeleving en het zelfbeeld van @? • Leren organiseren van het werk en overzicht krijgen (met een RT-er). • Ondanks doubleren van groep 3 heeft @ moeite met de leerstof van groep 4. Ook zijn er problemen op sociaal-emotioneel gebied. • Ondersteuning bij het lezen. • Onderzoek naar werkgeheugen en mogelijk dyscalculie. Waar komt de grote achterstand met betrekking tot rekenen bij @ vandaan? Hoe kunnen we @ met betrekking tot rekenen zo goed mogelijk begeleiden? Is het werkgeheugen mogelijk van negatieve invloed op het presteren van @? Zo ja: hoe kunnen we haar hierin zo goed mogelijk begeleiden? Is het opstellen van een OPP (en daarbij dus het aanpassen van de einddoelen groep 8) voor rekenen zinvol voor @? • Onze zorg zit in het sociaal- emotionele stuk. Wat heeft @ nodig om hierin te groeien? Is SOVA-training een optie of heeft hij een andere aanpak/onderzoek nodig? • Ook vragen we ons af wat we het beste kunnen doen wat betreft de Entree-toets eind groep 7 (afname en interpretatie). We verwachten van het MDO dat bovenstaande zaken duidelijker worden, zodat wij de komende anderhalf jaar een adequate begeleiding voor haar kunnen realiseren. • Op welke manier kan @ leren zich beter te concentreren en wat is de exacte oorzaak van zijn gebrekkige concentratie en taakgerichtheid. Alle externe prikkels worden al zo veel mogelijk uitgeschakeld (koptelefoon, schermen, dicht bij de leerkracht, aan de zijkant, duidelijke opdracht) en toch lukt het niet. Klopt onze veronderstelling dat er meer in @ zit dan hij nu laat zien? • Op welke manier kan school voldoen aan de onderwijsbehoeften van @? • Op welke manier kunnen wij hem het beste uitdagen zodat hij intrinsiek gemotiveerd raakt en ook voor een langere tijd zelfstandig of in een groepje met uitdagend werk aan de gang kan waarbij hij behalve gemotiveerd te zijn, ook leert leren en leert zich vast te bijten in een onderwerp of vraagstuk? • Presteert @ onder zijn cognitieve mogelijkheden? Graag IQ-onderzoek in verband met uitstroom VO (we denken dat er meer in zit dan uit de Cito-Entree bleek, zeer lage score). • Rekenen beklijft niet. Ze zakt ook bij Cito van een C naar een E. Wat is de reden van het laag scoren van Rekenen? Op de andere vakken komt @ voldoende mee. Is haar gedrag een voortkomen uit onmacht? • Sinds september 2012 zit hij op deze school. Hij heeft gediagnosticeerde PDD-NOS. Hoe kunnen we met moeder op één lijn komen in de zorg en aanpak van @? • Tijdens de aanmelding zat @ in groep 2. Bij het invullen van de evaluatielijst zit hij in groep 3. @ heeft PDD-NOS. Hoe kunnen wij hem voldoende begeleiden zodat hij zich optimaal ontwikkelt en met plezier naar school gaat en minder moe thuis komt? • Valt er bij @ te denken aan een mogelijk rekenprobleem? • Voorbereiden op het VO (verschillende leerkrachten enz). • Waar komt haar faalangst vandaan en hoe kunnen we haar wat dat betreft het best begeleiden? • Waar komt het gedrag van @ vandaan, zijn het interne en/of externe factoren? • Wat heeft @ nodig om zich binnen zijn mogelijkheden te ontwikkelen? • Wat heeft @ nodig om zo goed mogelijk te presteren? • Wat heeft de leerkracht/school nodig om @ hierbij te begeleiden? Kunnen wij dat zelf of is er specialistischer hulp nodig in de vorm van bijvoorbeeld een rugzak? • Wat is de beste hulp voor @ op dit moment? • Wat is haar intelligentie? • Wat is haar IQ en kan zij op de huidige school blijven? • Wat is het IQ? • Wat is het leervermogen van @? Is haar profiel evenwichtig van opbouw? • Wat kunnen we doen op het moment dat ze deze doelen niet heeft behaald aan het einde van het schooljaar? • Wat kunnen we het beste doen als @ achterblijft in de leerstof? • Wat kunnen wij van @ verwachten? Presteert ze mogelijk onder? • Wat maakt dat @ zo ongeconcentreerd is en wat betekent dit voor het VO-advies? • Wat mogen we van haar verwachten? Overvragen we haar? Of zijn we te voorzichtig? • Wat veroorzaakt de concentratieproblemen bij @? • Wat zijn @'s sociale emotionele onderwijsbehoeften en wat betekenen deze voor het VO? • Wat zijn de mogelijkheden en onmogelijkheden? • Wat zijn de mogelijkheden van @ en waar heeft ze extra begeleiding of ondersteuning bij nodig? • Wat zijn de mogelijkheden van @? • Wat zijn de mogelijkheden van het meisje? • Wat zijn de onderwijsbehoeften van @ ? • Wat zijn de vragen van school? Wat verwacht de school van het MDO? De organisatie dat @ de begeleiding krijgt om zich sociaal-emotioneel en cognitief te ontwikkelen om de achterstand met leeftijdgenoten tot een minimum te beperken en afstemming tussen alle betrokkenen. • Wat zijn haar mogelijkheden op leergebied? Wordt ze overvraagd? Heeft een extra jaar in groep 6

Nr.	Item
	<p>zin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • We maken ons zorgen over de algehele ontwikkeling van @. Sociaal-emotioneel en cognitief. Alle gebieden vereisen individuele aandacht. • We willen graag een onderzoek naar zijn intelligentie en hulp bij het zoeken naar de beste plaats voor @, zodat hij een optimale begeleiding krijgt en daardoor zich zo goed mogelijk kan ontwikkelen. • We willen graag haar intelligentie onderzocht hebben en daarnaast ook praktische handvatten (voornamelijk op taalgebied) wat betreft begeleiding binnen de groep. • We willen graag weten hoe we haar het beste kunnen helpen. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de instructie bij @ binnenkomt en beklijft? Hoe leert @? Heeft ze bijvoorbeeld meer behoefte aan auditief aangeboden instructie of werkt een visueel aanbod beter bij haar? Hoe kunnen we er voor zorgen dat @ haar aandacht beter bij de instructie en de verwerking kan houden? Is dit de beste plek voor @? Daarom vragen we het zorgteam om ons te helpen meer zicht te krijgen op de capaciteiten van @ en om een antwoord te geven of er bij @ sprake is van een concentratieprobleem. • We willen graag weten wat de reden/oorzaak is van zijn problemen met spelling en lezen. • Welke begeleiding kunnen we hem de laatste maanden geven? • Welke informatieverwerking sluit het beste aan bij @? Kunnen we de instructie het beste auditief en/of visueel aan bieden? Hoe leert @? • Welke invloed heeft het woordenschatniveau en de belemmering met betrekking tot haar oren op haar presteren? Op welke manier kan school het afhankelijk gedrag en de manier van aandacht vragen van @ begeleiden? • Welke leerkrachtvaardigheden moet ik (leerkracht) laten zien om op de goede manier met @ om te gaan • Welke ondersteuning heeft @ nodig in verband met zijn dysfasie? • Wie kan @ begeleiden richting voortgezet onderwijs? • Wij verwachten antwoord op de vraag of @ bij ons wel op de goede plek zit en of hij niet beter tot zijn recht komt op het SBO. • Wij verwachten ondersteuning voor de leerkracht bij de aanpak van @ in de groep. Hoe kan zij ervoor zorgen dat @ zich houdt aan de afspraken in de groep? • Wij zouden graag willen dat een schoolpsycholoog de capaciteiten van @ en @ in beeld brengt: wat kunnen we van hen verwachten en hoe kunnen we hen op de beste wijze begeleiden (instructie geven bijvoorbeeld) zodat ze aan kunnen blijven haken bij het niveau van de groep? • Zijn werkhouding is niet altijd goed, zijn motivatie is laag.
3.	Hulpvragen bij aanmelding MDO van ouders?
pd	<ul style="list-style-type: none"> • @ ervaart dom te zijn en ziet op tegen testen, kan hier rekening mee gehouden worden bij het testen? • @ is erg gevoelig en onzeker over zijn schoolprestaties. Thuis is zijn kleine zusje hem eigenlijk de baas. Zusje zoekt de confrontatie op en is niet bang voor de consequenties, terwijl @ veel liever de vrede bewaart en kiest voor meewerken en een goede sfeer. Hij vindt het dan ook heel erg als zijn zusje straf krijgt. Ouders maken zich ook zorgen over het feit dat @ niet taakgericht en geconcentreerd kan werken en herkennen dit in thuissituaties. Je moet @ niet drie opdrachten tegelijk geven en dan maar kijken of hij ze stap voor stap uitvoert. Ook kan hij vanuit het niets met een verhaal komen van tig jaar geleden over een vakantie. Dit geeft aan dat het in zijn hoofdje nooit eens stil staat en altijd maar door gaat. Om tegemoet te komen aan de onzekerheid van @, gaan ouders thuis aan de slag met pre-teaching. Het taalboek en het rekenschrift zijn mee naar huis. Ouders weten van te voren wat er aan bod gaat komen in de klas zodat ze @ kunnen voorbereiden op het schoolwerk. We hopen op deze manier te werken aan zijn onzekerheid en aan zijn taakgerichtheid. • Behoeft aan inzicht in zijn gedrag en hoe hier het beste mee om te gaan. • Concentratie is ook lastig. Helemaal als iets moeilijk wordt. • Dat er duidelijkheid komt over de intelligentie van @. Is het alleen een taalprobleem? • Dat iedereen het probleem onderkent wat eigenlijk al aan de orde is sinds groep 1, en dat hij een indicatie krijgt voor SBO-onderwijs. • Dat school @ snel op het leesniveau krijgt. • De organisatie dat @ de begeleiding krijgt om zich sociaal-emotioneel en cognitief te ontwikkelen om de achterstand met leeftijdgenoten tot een minimum te beperken en afstemming tussen alle betrokkenen. • De ouders staan achter deze aanvraag. Zij herkennen niet alles wat de leerkracht aangeeft. Wel @'s afwezige dromerigheid. • De zorgen van de school worden door de ouders van @ gedeeld. Ze vragen om mensen die met hen meedenken. • Dezelfde als de school. Dat we ook weten wat haar capaciteiten zijn en we hierop kunnen aansluiten. • Dezelfde als hier boven, maar dan gericht op de thuissituatie. • Dezelfde vragen als de school. • Dyslexieverklaring op basis van dossieronderzoek. • Er is sprake van autoriteitsproblemen. Ouders zijn bang dat zijn ontwikkeling beperkt wordt, doordat het mis gaat omdat hij sociale conventies niet snapt. De school is te stressvol voor hem, door de drukke klassen te weinig structuur voor hem. Hoe kunnen we hem meer structuur geven? • Handvatten, (meer) aandacht van de leerkrachten voor de specifieke moeilijkheden die @ heeft bij het functioneren in de klas. • Heeft het moeite hebben met rekenen en de zwakke concentratie effect op haar zelfbeeld?

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Heeft hij ADHD? (vraag van Jeugdzorg) • Het werktempo van @ ligt erg laag (bij het lezen) en met name spelling kost veel moeite. (Een leuk boek kan @ in twee dagen uit hebben.) Als we de oorzaak daarvan zouden weten, kan wellicht meer gerichte ondersteuning geboden worden. Groep 7 is met de entreetoetsen een spannend jaar. De vraag vanuit school en ouders is of de problemen met spelling liggen aan @'s focus, aan het feit dat hij veel gemist heeft door zijn ADHD en diagnose syndroom van Asperger, of aan problemen gerelateerd aan dyslexie. • Hoe is de concentratie van @, hoe kunnen we hieraan werken? Moeder herkent ADHD-kenmerken. • Hoe kan @ zelfstandiger spelen/werken en leren dat hij dingen alleen moet aanpakken? • Hoe komt het dat hij meerdere opdrachten tegelijk niet goed onthoudt? • Hoe krijgt @ voldoende begeleiding? • Hoe kunnen de ouders @ begeleiden en helpen bij haar ontwikkeling? We willen graag dat @ op niveau mee kan doen in de klas. Hoe kunnen we voorkomen dat @ zich emotioneel afsluit? • Hoe kunnen we @ helpen? • Hoe kunnen we er voor zorgen dat hij zo min mogelijk wordt overprikkeld? • Hoe kunnen we haar zoveel mogelijk structuur bieden in de dagelijkse dingen? • Hoe kunnen we hem het beste helpen met planning en organisatie? • Hoe kunnen wij @ bijsturen zonder dat hij gefrustreerd raakt? • Hoe kunnen wij @ helpen met zijn problemen? • Hoe kunnen wij @ helpen? • Hoe kunnen wij als ouders haar het beste begeleiden, zodat het niet lijkt dat ze dag in dag uit met school bezig is? • Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat @ zijn Cito-toetsen net zo maakt als zijn methodegebonden toetsen? Wat heeft deze leerling hiervoor nodig en wat kan de leerkracht extra voor hem betekenen? Wij verwachten dat na de verschillende MDO's duidelijk wordt wat de onderwijsbehoeften zijn van @ en hoe we dit op deze school, in deze klas en bij deze leerkracht in praktijk kunnen brengen. Misschien met hulp van buitenaf of met de juiste middelen om zelf mee te werken. Laat @ zien wat hij kan? @ vertoont verschillende kenmerken van mogelijke leer- en/of gedragsbelemmeringen, is hier sprake van? Welke invloed heeft het zelfvertrouwen van @ op zijn presteren? • Hoe kunnen wij haar ondersteunen bij deze zaken? • Hoe is de intelligentie van @? Kan hij meer aan dan waar wij nu naar handelen? • Hulp bij lezen. • Idem school. Met betrekking tot werkverzorging: is het zinvol om los te gaan schrijven (heeft bij broer geholpen)? • In hoeverre dragen de zaken waar @ tegenaan loopt (slapen, zelfbeeld, draad kwijt raken), bij aan haar situatie op school? • Is @ er emotioneel aan toe om naar groep 7 te gaan? • Is er een verklaring voor de lees- en spellingproblematiek? • Is er sprake van AD(H)D? • Is er sprake van een gedragsbelemmering? • Is er sprake van een rekenprobleem, mogelijk dyscalculie? • Is er sprake van faalangst? • Is er sprake van hoge sensitiviteit? • Kan er een onderzoek gedaan worden op sociaal-emotioneel gebied? (vraag van Jeugdzorg) • Licht dit aan een rekenprobleem? Of zit er nog iets anders achter? • Moeder heeft veel conflicten met @ en hij is soms niet tot rede vatbaar. Ze heeft een vermoeden van ADHD. • Moeder sluit zich bij de vragen van school aan. • Ouders delen de vragen van school en daarnaast vragen ze zich af of er nog specifiekere autisme-onderzoek nodig is. Ook zouden ze gebaat zijn bij adviezen voor thuis, zodat zijzelf maar ook het oudere broertje van @ makkelijker met hem om kunnen gaan en snappen hoe @ functioneert en wat hij nodig heeft. • Ouders hebben dezelfde vragen als de school. • Ouders hebben dezelfde vragen als school en willen ook graag weten hoe we @ nu het beste verder kunnen begeleiden in zijn algehele ontwikkeling. • Ouders hebben dezelfde vragen als school. Ook voor de thuissituatie willen ouders graag adviezen hoe ze @ beter kunnen begeleiden zonder dat er telkens discussies ontstaan. • Ouders hebben geen specifieke vragen. Ze geven aan dat @ zich bewuster wordt van zijn gedrag en dat ze groei zien in zijn handelen. • Ouders herkennen het probleem van de school • Ouders sluiten zich aan bij de vragen vanuit school. • Ouders willen graag dat @ niet naar het speciaal onderwijs hoeft, gezien de ervaringen met hun oudere zoon. • Ouders willen graag dat @ zich kan leren inleven in een ander en de consequenties leert zien van zijn gedrag. Wat is hiervoor nodig en hoe kan dit worden gerealiseerd? • Ouders willen onderzocht hebben wat er aan de hand is met @. Wat maakt dat er verschil zit in haar resultaten, wat is hiervan de diagnose? Zij willen een analyse van de resultaten en waar kan een plan van aanpak. • Ouders willen ook graag weten of @ op de goede plek zit. Ouders vinden het wel erg jammer dat @ zich niet voldoende ontwikkelt en niet tot zijn recht komt in groep 1. • Tips en handreikingen om @'s problemen zo goed mogelijk te begeleiden.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Waar komt de frustratie van @ vandaan? • Waar ligt het probleem ten aanzien van het leren en zijn gedrag? Niet alleen thuis, maar ook bijvoorbeeld bij de voetbal. • Waarom heeft @ zoveel moeite met spelling. Waarom leest hij radend? • Waarom presteert ze thuis beter dan op school, naar ons idee. Zijn er storingsfactoren op school die haar afleiden? Of is haar niveau niet hoog? • Waarom wil @ altijd thuis in discussie gaan? Waarom neemt hij geen genoegen met een antwoord? • Wat is het IQ? • Wat mogen we van@ verwachten? Zit zij hier op haar plaats? • Wat zijn zijn mogelijkheden? • We signaleren forse achterstand in @'s ontwikkeling zowel op sociaal-emotioneel gebied, als op het gebied van taal- en rekenontwikkeling. We willen graag weten hoe we hem het best richting groep 3 kunnen begeleiden. Wat zijn @ zijn echte capaciteiten, hoe is zijn intelligentieniveau en wat kunnen we van hem verwachten en vragen? Wat is de kern van zijn ontwikkelings- en gedragsprobleem? • Welk VO zou het best geschikt zijn? • Wij zouden graag zien dat het zorgteam @ helpt wat flexibeler in het leven te staan, beter met tegenslagen om te kunnen gaan en zich makkelijker te bewegen in sociale omgang. Daarvoor is het belangrijk dat @ zijn eigen rol, deelname in sociale activiteiten onderkent en hulp (gevraagd en ongevraagd) accepteert. • Willen jullie met ons meedenken in de juiste begeleiding en aanpak? • Ze loopt achter met rekenen. Heeft @ dyscalculie? • Zelfde vraag als school. • Zie hierboven + gerichte vraag welke vorm van vervolgonderwijs sociaal-emotioneel het beste bij haar past. • Zie vragen school. • Zij verwachten dat het MDO hulp kan bieden aan de school zodat hij zijn leesachterstand inhaalt.
Effect van en tevredenheid met de werkwijze van de pilot MDO	
39.	Is het gelukt om het Groeidocument samen met ouders in te vullen?
40.	[vervolg op item 39] Hoe beviel dit?
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Dat weet ik niet. Dit was al voordat ik als invaller startte (vóór augustus 2012). • Dit beviel erg goed. • Dit beviel heel goed. Omdat de moeder van de leerling geen Nederlands spreekt, was er een familielid bij die als tolk fungeerde. • Dit ging heel goed!!! • Dit is een prettige manier om met zoveel mogelijk betrokkenen het document in te vullen. • Fijn om met alle deskundigen en ouders om de tafel te zitten • Goed (6x) • Goed, hoewel in dit geval dit met ouderlijk gezag moeizaam verliep, bevat het samen invullen erg goed! • Goed, ouders zijn gescheiden en staan op gespannen voet. Maar toch iedereen om de tafel gekregen. Ook BINK (=NSO). • Goed. Het gezamenlijke invullen wordt als zeer prettig ervaren. • Goed. Het was prettig om het Groeidocument met ouders in te vullen, omdat zo ook onduidelijkheden bij ouders boven kwamen over het functioneren van hun dochter. Het was goed om daar over te praten alvorens het traject in te gaan. • Goed. In het bijzonder omdat de Poolse moeder zelf voor een tolk had gezorgd! • Heel erg goed, bij @ liepen al verschillende trajecten. • Heel goed, het geeft een gezamenlijk goed beeld en doel. • Heel goed. We konden met de ouders goed in kaart brengen wat onze vragen waren, maar ook wat wel goed ging met @. Door het beantwoorden van de vragen kwamen wij bij de start al verder dan wij waren. • Het was mooi om te zien dat de leerkracht en ouders tijdens het invullen van het Groeidocument een beter beeld kregen van de leerling! • Ik vond het veel werk voor een verwijzing naar het Leesambulatorium. • Ondanks taalprobleem (moeder spreekt Pools en beetje Engels, maar zeer betrokken en welwillend) zijn we er goed uitgekomen. • Op zich goed, al bleek het voor ouders moeilijk om goed inhoudelijk antwoord te geven op de vragen, om heel open te zijn. • Op zich prima, kost ib-er alleen veel meer tijd dan vorige werkwijze. Mijn collega's vulden die zelf in. • Ouders zijn zeer betrokken. Ik heb zelf dit niet met hen gedaan, maar de vaste ib-er (ik heb haar zwangerschapsverlof gedaan). • Positief, fijne samenwerking met ouders. • Prettig. Je zit direct in dezelfde richting • Prima samenwerking met ouders, open over alle ter zake doende punten. • Prima! (6x) • Prima! Kost alleen meer tijd! • Prima, goede inbreng van alle partijen. • Prima, in alle openheid van alle betrokken partijen. Door het praten met elkaar komt er uiteindelijk

Nr.	Item
	<p>meer boven water.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prima, we hadden al veel gesprekken gehad in de aanloop, dus we konden het gemakkelijk met elkaar invullen. • Prima. Er was al veel contact geweest met ouders en een duidelijke hulpvraag, dus dat ging heel soepel. • Prima. Vragen van zowel leerkracht en ouders komen helder op papier en de transparantie wordt duidelijk op prijs gesteld door alle partijen. • School heeft eerst zoveel mogelijk ingevuld en dat vervolgens met ouders besproken en zo nodig aangepast. Deze werkwijze gaat ietsje sneller dan het hele document samen invullen. Dit beviel goed. • Soms is het voor ouders lastig om precies te begrijpen wat de leerkracht bedoelt. Zo ook voor deze ouder. Het is daarom goed om het document met elkaar door te lopen zodat onduidelijkheden direct besproken kunnen worden. Het nadeel is dat dit proces tijdsintensief is en dat ouders een gesprek van een uur vaak als te lang ervaren. • Volgens mij heel goed. Ouders spreken wel moeizaam Nederlands. • Wij hebben het op school zo afgesproken, dat er eerst een intake-gesprek plaatsvindt met de leerkracht, ouders en ib-er, ter voorbereiding op het invullen van het formulier. Daarna vult de leerkracht samen met de ouders het formulier in. Van leerkrachten krijg ik terug dat zij dit verhelderend, duidelijk en transparant vinden werken. Vervolgens ontvang ik als ib-er de formulieren terug en zorg ik dat het gedigitaliseerd wordt en gecheckt, plus aangevuld met relevante documentatie.
41.	<p>[vervolg op item 39]</p> <p>Waarom is dit niet gelukt?</p>
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat deze aanvraag voor Leesambulatorium is gedaan op oude manier en @ in behandeling is gegaan tijdens MDO, is dat niet op de MDO-manier gegaan. • Ouders zijn in het gehele proces zeer opstandig geweest. Dit had er mede mee te maken dat ze erg bang waren voor een SBO-traject en bovendien veel weerstand tegen hulp/bemoeienis van school met de gezinssituatie. Ouders hebben een gezinsvoogd en ook dit traject liep zeer moeizaam.
45.	<p>Wat had de trajectbegeleider moeten doen om wel die handvatten te bieden?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Met de leerkracht in gesprek gaan, maar deze werkt toe naar overstap VO en heeft geen hulpvraag op dit gebied. • Trajectbegeleider heeft onderzoek verricht en de gezamenlijke conclusie was dat deze leerling beter af zou zijn in cluster 4-setting ("Op de Rails"). Dat is uiteindelijk een cluster 4-plaatsing geworden in verband met de onmogelijkheid van een "Op de rails"-plaatsing. In verband met de moeilijke thuissituatie is de begeleiding thuis langzaam op gang gekomen en op het moment van cluster 4-plaatsing nog in een beginstadium van verkenning van opvoedingsbehoeften.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen school kwamen we zelf tot handvatten, wel in overleg met de ouders en trajectbegeleider. Dit overleg was daarbij ondersteunend. Helaas bleek het niet haalbaar binnen onze school om @ de passende begeleiding structureel te kunnen bieden. • Ik vind niet dat de trajectbegeleider iets anders had moeten doen. De vraag was niet om handvatten maar meer om bepaald gedrag van de leerling te begrijpen.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • Beter naar de leerling kijken. Ze heeft nu handvatten gegeven die negatieve invloed had op het kind. • Evaluatie plannen.
48.	<p>Heb je de werkwijze van het MDO als ondersteunend ervaren voor je rol als ib-er / leerkracht / ouder van deze leerling?</p>
49.	<p>Wat heb je als deskundige als prettig ervaren bij deze casus?</p> <p>[vervolg op item 48]</p> <p>Wat heb je met name als prettig ervaren?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak voor alle leergebieden besproken en vastgelegd. • Beknopt onderzoek; ib-er dacht mee. • Betrokken moeder. • Betrokken moeder. Leerkrachten zeer bereidwillig hun handelen aan te passen aan de onderwijsbehoeften van @. Ib-er, leerkracht en moeder kijken vooruit naar wat @ nodig heeft om naar een juiste VO-setting te kunnen gaan. • Betrokkenheid school en moeder. • Betrokkenheid van vader (al kwam hij het eerste MDO-overleg niet opdagen). Hij dacht mee in het belang van zijn dochter. Er is overigens ook contact geweest met een collega van de groep 'Het Zieke Kind', om te bekijken welke mogelijkheden daar eventueel lagen voor begeleiding. • Constructieve samenwerking tussen school, ouders en trajectbegeleider op basis van vertrouwen. Reële ouders die goed de sterke en zwakkere kanten van zichzelf en hun kind zien en ook konden bijdragen met advies voor de aanpak. Duidelijk aandacht voor meerdere verklaringen voor de problematiek (niet alleen kindgebonden) en een aanpak zowel voor op school als thuis. • Contact met ouders; goede trajectbegeleider; korte lijnen. • Dat alle partijen tegelijk om tafel zitten en er open gesproken kan worden. • Dat betrokken instanties/personen ook bij het overleg aanwezig waren (fysiotherapeut, leerkracht taalklas en gezinsbegeleider), naast leerkracht, intern begeleider en beide ouders. Dat de intern begeleider en leerkracht nauw betrokken zijn geweest bij de overgang naar het speciaal basisonderwijs. • Dat er andere OJA's en tussentijdse activiteiten zijn ingezet. Zoals observaties en gesprekken met de leerkracht rond doelen: structuur en communicatie. Gesprekken met Eduniek, ib-er en leerkracht over

Nr.	Item
	<p>een uit te zetten leerlijn en bijpassende onderwijsactiviteiten. Dat de doelen die geformuleerd werden voor de verschillende onderdelen, beheerd werden door de verschillende deskundigen en dat dit in het MDO werd gerapporteerd: fysio had doelen, REC-4 had doelen en Eduniek had doelen. Doelen fysio en Eduniek behaald. Doelen REC-4 lopen nog door in volgend schooljaar. En nieuwe doelen geformuleerd voor thuis, ondersteuning van voorgaande zorginstelling wordt weer ingezet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dat moeder in eerste instantie afwerend was, maar na gesprekken met school en orthopedagoog het belang er van inzag en open kon staan voor onderzoek en adviezen die hieruit naar voren kwamen. • Dat moeder samen met halfzus (als tolk) aanwezig waren bij het gesprek. Dat de leerkracht heel duidelijk kon vertellen hoe het met @ in de klas gaat. Dat ze een heldere hulpvraag had. • Dat na het 2e MDO 'buiten de box' is gedacht en @ onderwijs gaat volgen voor een jaar op de COBO-groep van de Dubbeldekker. • Dat tijdens MDO-2 zomaar een ab-er vanuit cluster 4 kon aanschuiven die op dat moment toevallig aanwezig was op school! • De betrokkenheid van iedereen binnen het MDO. • De enorme deskundigheid en inzet van de ab-er #. Hij heeft ervoor gezorgd dat de leerling met speed op een cluster 4-school kon worden opgenomen, waardoor thuiszitten is voorkomen. • De grote betrokkenheid van alle partijen. • De korte lijnen en snelheid waarmee alles ingepland kon worden. • De leerkracht ging al tijdens mijn onderzoek zijn aanpak op goede wijze bijstellen. Ouders toonden positieve inzet (ouders waren al bekend bij trajectbegeleider aangezien het broertje van @ bij trajectbegeleider op het SBO zit). • De mogelijkheid om @ thuis te onderzoeken in de voorjaarsvakantie (de school was gesloten). De mogelijkheid om een adviesgesprek met de leerling zelf te houden, waarin ik hem van ons advies en de redenen daarvoor heb kunnen vertellen (want hij had op een ander advies gehoopt, Vmbo-t in plaats van Vmbo-gl + Lwoo). • De openheid van school en ouders. • De openheid van school om de problemen te bespreken; de open houding en toegankelijkheid van de trajectbegeleider. • De professionele opstelling van de school (ib-er), het betrekken van twee begeleiders van de NSO, de mogelijkheid om bij moeder op huisbezoek te gaan (waar ook iemand uit haar netwerk aanwezig was), de afstemming met Albertus Perk dagbehandeling via Alert4you, de korte lijnen naar die dagbehandeling (zonder indicatie), het overleg tussendoor met maatschappelijk werk van Sherpa. • De rolverdeling en zeer betrokken, meedenkende ouders. De taakverdeling, ib-er zat voor. • De samenwerking met de ab-er cluster 4 en met de hulpverlener uit Amsterdam (WEI 43). • De samenwerking met de psycholoog die trajectbegeleider was. • De samenwerking met de rekenspecialist en de behandelaar van het Lindehuis. Het RCKJP (Maidman) die binnen twee weken medicatie regelde, omdat het een 'pilotkind' betrof. Snel, korte lijnen, afgestemd. De medewerking van school en ouders. Integratie/afstemming onderwijsbegeleiding en gezins/opvoedhulp. • De samenwerking met de school en het veelvuldig contact met moeder. De besprekingen en het zoeken naar oplossingen wisselden elkaar in een snel tempo af. De trajectbegeleider was ook de ab-er en de informatie was snel voor iedereen beschikbaar. De duidelijkheid en het betrokken zijn van de school bij deze jongen. De beschikbaarheid en de bereidwilligheid van het MKD om mee te denken en informatie te verstrekken en naar oplossingen te zoeken. Het denken in oplossingen. • Dit betrof het afgeven van een dyslexieverklaring op basis van dossieronderzoek. Er is telefonisch overleg geweest met de ib-er; een MDO bleek in dit geval niet nodig/wenselijk. • Dit was mijn eerste casus en ik vond het prettig onder een ervaren deskundige te werken en zo te kunnen zien hoe het in zijn werk gaat bij een MDO. • Een duidelijk ingevuld Groeidocument met duidelijke vraagstelling. • Een goede samenwerking en goed overleg met duidelijke afspraken waar iedereen zich aan hield. • Een heel zinvol traject met plezierige samenwerking pool – school – ouders. • Een prettige casus. Ouders stelden zich zeer positief en ook wel kwetsbaar op. Goede samenwerking met goede en heldere afspraken. • Een prettige casus. Te meer omdat de moeder heel positief stond ten opzichte van de OJA's: intelligentieonderzoek en doubleur groep 6. • Een snel bijeenkomen van alle disciplines en goed overleg en acties. • Een zeer betrokken multidisciplinair team. Ieder had de ruimte om zijn mening en adviezen te uiten. Er werd goed geluisterd. • Een zeer goede en constructieve samenwerking met alle betrokkenen! • Eerlijk en open gesprek, waarbij moeder een grote rol en inbreng had. • Er is direct contact gelegd met de ouders, ab-er van REC-4 en de begeleider thuis van het RIBW. De leerkracht had een stimulerende inbreng. De samenwerking was enthousiast positief en heel betrokken. De snelheid van overleg was prima. • Fijne samenwerking met ib-er. • Fijne samenwerking met ouders en school, alles heel open. • Fijne samenwerking met zoveel partijen, sterke IB-er • Fijne samenwerking moeder en school. • Goed overleg onder andere met ouders die van de problematiek goed op de hoogte zijn (vanwege ander kind). Een ervaren en deskundige ambulante begeleider! Zeer betrokken leerkracht en ib-er. • Goede samenwerking (vooral) met de intern begeleider #. • Goede samenwerking en afstemming met de moeder van @.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Goede samenwerking met de school. (2x) • Goede samenwerking met school en # (Versa) was bereid mee te denken (maar moeder had daar geen behoefte aan). • Goede samenwerking met school en moeder. Open houding en helder communiceren. • Goede samenwerking met school en ouders. • Goede samenwerking ouders en school, betrokken leerkracht en ouders, bereid tot veranderingen. • Goede samenwerking. • Goede, open samenwerking met ouders en school, waarbij ieder zijn deel bijdroeg. • Goede, open samenwerking met school en ouders. (2x) • Het was een stroef lopend traject. De vraagstelling van de school was niet omschreven zoals die echt was, omdat ouders niet mee wilden gaan in waar de school tegenaan liep. Vraag onder de vraag. Ouders hebben in het begin veel afgezegd. Er is uiteindelijk heel veel bereikt, maar niet alles is uitgewerkt omdat ouders problematiek niet volledig onderkennen en school op dit moment wat minder handelingsverlegen is. • Ik werd ingevlogen als deskundige om intelligentieonderzoek te doen. Leuk om een keer niet tb-er te zijn, maar als 'tweede man' mee te doen. MDO-1 heb ik daardoor niet meegemaakt: de hier ingevoerde MDO-1 en 2 zijn mijn 'intake-' en 'advies'-gesprekken geweest. Daarom moeilijk deze lijst in te vullen. • Korte lijnen met moeder en school. Prettig dat moeder in eerste instantie onderzoek niet nodig vond, maar aan het eind van de cyclus toch blij was met de uitslag en haar dochter hierin herkende en handvatten kreeg voor nu en in groep 3. • Korte lijnen, doelgericht werken. • Korte lijnen. • Open contact met ouders en school. • Open gesprek met de ouders. • Open houding van iedereen, school, ouders en trajectbegeleider als gelijke partners. Laatste MDO met extra expertise vanuit REC-2 is waardevol. Constructieve houding van de leerkracht die heel veel wil oppakken voor @. • Openheid. Alle deskundigen bij elkaar geeft goede afstemming wie wat gaat doen. • Prettig dat de psychologe van het RCKJP aanwezig was. Zij kent de leerling en de ouders erg goed. • Prettige, open samenwerking met ouders en school. Ouders die heel constructief meedachten over de juiste begeleiding van hun zoon! • Prima samenwerking. • Samenwerking met school en ouders, open houding. • Samenwerking met trajectbegeleider. • Weerstand van ouders opgeheven. • Wel met het uiteindelijke resultaat. In het begin was er weerstand van ouders, omdat ze het lang vonden duren en er was weerstand over de rekenklas omdat daar niet goed over gecommuniceerd was. Ouders hebben tegelijkertijd een ander bureau erbij betrokken om IQ-onderzoek en concentratieonderzoek te doen. Op MDO-2 is alles in goed overleg en open met elkaar besproken en hebben we uiteindelijk een goed plan met elkaar voor elkaar gekregen. De samenwerking met school en deskundige van het samenwerkingsverband was prettig. • Zeer betrokken deskundigen. Twee medewerkers van de naschoolse opvang waren bij het eerste MDO ook aanwezig en hadden een goede inbreng.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Alle inbreng van mijn kant werd ook weer gebruikt in het uiteindelijke plan van werken met deze leerling. Verder is het voor ouders ook goed duidelijk dat na het MDO de verantwoordelijkheid weer ligt bij de leerkracht in samenwerking met de ib-er en de ouders zelf. • Dat alle betrokkenen samen op één lijn zitten. Dat er duidelijkheid is gekomen in de wijze hoe de school tegemoet kan komen aan de onderwijsbehoefte van @. • Dat de leerling heel snel onderzocht is en dat er snel actie ondernomen is, waardoor het gedrag op tijd bijgestuurd kon worden. • Dat er externe hulp van REC-4 bij was. Zij weten op dat gebied wat meer. • Dat ik kon sparren met de trajectbegeleider die ook de observatie deed en van daaruit al goede adviezen kon geven, waar ik ook weer van kon leren. • De handelingsgerichte werkwijze en manier van gespreksvoering van de trajectbegeleiders in vergelijking met andere trajectbegeleiders: geweldig! Ik zie het verschil terug in reactie van ouders. • De openheid van gesprek, de planmatigheid. Binnen het uur klaar. De directe acties die eruit volgen. De hele structuur van het Groeidocument. • De orthopedagoog heeft de vragen die wij als school hadden goed beantwoord. Daarnaast heeft ze aangegeven dat ze met de leerkracht wil meedenken in handelingsadviezen. Dit is erg prettig. • De samenwerking met alle betrokkenen. • De samenwerking tussen alle partijen. • De samenwerking was prima. De begeleider is zeer competent en handelingsgericht. Ook is ze heel sterk in het benoemen van positieve factoren van ouders, leerkracht en ib-er. Beweegt prima mee. • De vlotte en duidelijke werkwijze! • Deskundigheid en bevoegdheid trajectbegeleider, serieus nemen van alle betrokkenen. • Deskundigheid over dyscalculie en nadenken over Lwoo/Praktijkonderwijs. • Dossieronderzoek met later ook Preventieve Ambulante Begeleidingsverwijzing in verband met rugzakaanvraag. • Duidelijkheid over de te nemen vervolgstappen. • Duidelijkheid verkregen over de capaciteiten van de leerling.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Effectiviteit. Transparantie. Grote betrokkenheid van ouders, leerkracht en externen. Direct afspraken kunnen maken en vervolg kunnen plannen. • Er is goed contact met het Leesambulatorium. Er is op school nog extra uitleg gegeven aan de begeleider op leesgebied van deze leerlingen. • Goed contact met #. Het verliep allemaal heel soepel en ik kon ook altijd tussentijds contact opnemen voor adviezen. Ik was nog niet bekend met de pilot, omdat ik het zwangerschapsverlof van collega # (ib-er) invulde, maar ik ben er moeiteloos in meegenomen, dankzij # en #. • Goed contact, duidelijke en snel onderzoek. • Goed overleg, praktische tips en adviezen hoe we met haar verder kunnen, niet alleen naar mij maar ook richting de leerkrachten en RT. • Goede samenwerking met onderzoekster, in deze casus was er echt iemand van buitenaf nodig om dezelfde signalen nogmaals bij ouders neer te leggen. Ouders waren bedachtzaam met IQ-onderzoek, maar hebben door het traject dit toch gedaan en dit is zeer waardevol. • Het feit dat een objectieve partij ons ondersteunde in het traject dat we wilden bewandelen. Uit onderzoek kwam het advies om de leerling te verwijzen naar het SBO. In het adviesgesprek werd duidelijk dat de orthopedagoog dit ook de beste stap vond. • Het traject dat je al een tijdje loopt met de leerling op school, wordt overgenomen door een ander. Hierdoor komt er een nieuwe kijk op de situatie en dat kan voor ouders verhelderend werken. • Hoe we extra hulp kunnen creëren voor @ in samenwerking met BINK. Dat er wel een IQ-onderzoek is geweest en dat @ nu verder kan bij het RCKJP. • Ik vind het prettig dat een onafhankelijk persoon de school in komt. Ik vind het prettig dat er goed en met een deskundige blik naar de leerling wordt gekeken. • Open gesprekken, kijken naar oplossingen. • Open sfeer, inbreng gewaardeerd. • Ouders waren zeer betrokken en ook bekend met instanties/werkwijzen enz. Ze hadden meerdere kinderen met diagnoses. • Overleg was goed. • Overleg, korte lijnen. • Ruimte voor inbreng, deskundigheid trajectbegeleider, mogelijkheid om te kijken naar mogelijkheden binnen ons specifieke onderwijsconcept. • Samen met ouders zitten en een onafhankelijk persoon (#) erbij. • Samenwerking begeleider is goed. • Samenwerking ouders, leerkracht, ib-er, trajectbegeleider. • Snelle manier van overleg. • Traject verliep prima. Het meedenken van wat er voor de leerlingen nodig is, in dit geval extra onderzoek. • Voor mij als ib-er kwam er geen nieuw antwoord op de problematiek. Ouders daarentegen accepteerden nu wel dat hun kind niet die capaciteiten had, die ze verwachtten. Dit was positief. • Wat prettig is geweest, is dat er goed geluisterd werd naar iedereen. Dat alle betrokkenen er ook waren. Dat er rustig de tijd werd genomen voor de ouders. • We hadden een duidelijke hulpvraag en we kregen hierop ook een duidelijk antwoord. De deskundigheid van de trajectbegeleider speelde hierbij ook een rol. • We hebben gezamenlijk een creatieve oplossing gevonden: de leerling gaat voor één jaar naar de COBO-groep omdat daar gerealiseerd kan worden wat de leerling nodig heeft. Bovenschools is er ook een uitzondering op de toelatingsregeling voor de COBO-groep gemaakt. Mooi voorbeeld van echt Passend Onderwijs. • Wederzijdse openheid en betrokkenheid.
Ik	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding van een onafhankelijk persoon. Dit is prettig voor ouders en leerkracht. Hierdoor is er een gevoel van saamhorigheid. Het is fijn om een persoon in het midden te hebben die weet hoe het werkt op basis- én speciaal onderwijs. • Bevestiging van ons vermoeden. • Bevestiging van onze waarneming inzake de manier waarop @ in de klas zit. Dit is nu heel duidelijk naar ouders gecommuniceerd. • Dat er concrete invulling kwam voor de ondersteuning van deze leerling en wat door wie gedaan moet worden. • Dat er tijdens gesprekken duidelijk naar voren kwam, waar het probleem zit en wat ik als leerkracht voor mogelijkheden heb om hiermee aan de slag te gaan. • Dat er werd geluisterd. • Dat het traject vlot verliep aangezien alle betrokkenen bij de gesprekken aanwezig waren. De ervaringen met de deskundige verliepen prima. De rol van de ib-er was helder en werd door mij als steun ervaren (samenvatten, niet afdwalen in details, leiding geven aan gesprek etc.). De transparante manier waarop het één en ander onderling met elkaar besproken werd. • Dat hij buiten de klas activiteiten moest doen en het een vast moment in de week was. • Dat je met elkaar gaat voor een goede zorg van het kind en je er als leerkracht niet alleen voor staat. • Dat meerdere mensen van verschillende disciplines de leerling onder de loep nemen. • Dat we, na onderzoek, weten waar we rekening mee kunnen houden gezien de scores van de kinderen en hoe hierop in te spelen. • De adviezen (waren handelbaar in de klas, maar helaas steeds voor korte duur). De samenwerking. Mijn inbreng als leerkracht. • De adviezen die gegeven zijn en de gesprekken. • De gesprekken met de begeleider en ouders en ib-er samen.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • De gesprekken waren naar mijn mening steeds met de instelling om praktisch aan het werk te kunnen. • De handvatten die meteen toe te passen waren in de klas. De positieve betrokkenheid van #. • De informatie over zijn gedragsindicatie en de handreikingen wat betreft omgang. • De open communicatie met elkaar. • De overlegstructuur, doelgericht en samen met ouders en deskundigen. • De samenwerking tussen alle partijen en de openheid naar elkaar. De kennis van de trajectbegeleiders. • De snelheid waarmee het dossier werd behandeld. • De uitkomst van het intelligentieonderzoek. • De vlotte en duidelijke communicatie met trajectbegeleider en ondersteuner vanuit REC-4. • Eigenlijk zijn de vragen over het handelingsbekwaam werken niet van toepassing op dit MDO. Deze leerling moest naar het speciaal onderwijs, maar kwam uit het buitenland en had nog nooit op school gezeten. Hij miste zoveel basisvaardigheden, die hij ook na het MDO niet beheerste. Ik vond het wel prettig om met alle betrokkenen in één keer te praten. Dat scheelt wel een hoop extra tijd. • Goed overleg, goede tips, goed meedenken van de professionals ouders die zich gehoord en gewaardeerd voelen. • Goed overleg, luisterend oor, ouders die gehoord worden. • Het aan tafel zitten met alle professionals en de ouder(s), zodat je gezamenlijk en in het belang van het kind een plan van aanpak kunt afspreken. • Het bespreken van de leerling samen met de ouders. Het was heel waardevol om te horen hoe de ouders hun kind meemaken en welke aanpak thuis werkt. • Het gesprek zelf. • Het in gesprek gaan met de ouders onder leiding van een deskundige. Het was interessant om te horen hoe de ouders de leerling thuis ervaren en welke aanpak thuis werkt. Dit horen we ook wel tijdens andere gesprekken, maar nu was het veel concreter. • Het overleggen in een grote groep met alle betrokkenen die aanwezig waren. Het gedegen en professionele onderzoek van de rekenspecialiste. • Ik kreeg achteraf heel duidelijke handvatten wat te gaan doen met de leerling. Wat ik ook heel prettig vind, is dat het allemaal zo snel verliep. • In elk geval is er nu actie ondernomen en krijgt @ extra hulp. Hij had namelijk meer hulp nodig dan wij op school konden geven. Ook voor de moeder is het erg prettig dat ze zich nu gesteund voelt. • Met elkaar uitpluizen wat goed is voor deze leerling, uiteindelijk bleek dat deze leerling beter af is op een speciaal onderwijsschool. • Ondersteuning, wegnemen van twijfel. • Open gesprekken, goed geluisterd naar de leerkracht en naar de ouders, plezierig. • Professionele aandacht. • Vlot opgepakt door de trajectbegeleider. • Vlotte dyslexieverklaringen. Daar werden mijn leerlingen heel blij van. Eindelijk een reden waarom het spellen niet lukt!
ov	<ul style="list-style-type: none"> • # erkende de problemen van @ op school en zette school aan het werk om @ meer begeleiding te geven. • Bereidheid om oplossingen te zoeken. • Dat de school nauw betrokken is bij de gesprekken met de externe personen. Wij voelden ons zeer gesteund door de leerkracht en interne begeleider. De gesprekken met de externe persoon waren ook zeer prettig en to the point. Het was geen tijdsverspilling. • Dat de sterke maar vooral zwakke punten van mijn pleegzoon duidelijk werden. • Dat er een goede samenwerking was tussen alle partijen. • Dat er met experts gekeken werd naar @. • Dat er naar je werd geluisterd en je serieus werd genomen. De problemen werden duidelijk geformuleerd en er werd aandacht aan besteed. • Dat je middelen hebt om je kind verder te helpen en dat daar serieus energie in wordt gestoken. • Dat mijn dochter persoonlijk betrokken werd bij het traject en dat ze nu weet waar ze aan toe is. • Dat op mijn kind opgelet wordt. • Dat we nu weten wat er in ons kind omgaat en wat zijn probleem is/was. • De gesprekken waren heel fijn, het overleg verliep goed, we hadden ruim de tijd om met elkaar te spreken over @, de thuissituatie, en hoe het op school is gegaan en gaat. • De integrale aanpak! Het deskundige advies van # in combinatie met een externe onderzoek door WEI43 en de ervaringen van de leerkracht op school (met praktische begeleiding van @), waarbij wij als ouders ook volledig betrokken zijn. De praktische begeleiding van @ is in het vervolgtraject onontbeerlijk. • De nuttige/nodige adviezen. • De orthopedagoog wilde ons kind niet onnodig belasten met het doen van onderzoeken die al eerder waren afgenomen bij andere instanties. Eigenlijk zei ze meteen waar we al zo lang op zaten te wachten: het erkennen van de dyslexie van onze dochter. • Fijne begeleider. • Goede begeleider vanuit jullie. • Goede en open gesprekken. Kwam met nuttige tips. • Het was voor ons als ouders met name een manier om de problematiek van ons kind op school meer in beeld te krijgen en te komen tot maatregelen voor haar voor de toekomst in haar school-functioneren. Tot handelen door school. Hulp voor haar/ons als ouders in thuissituatie en vanuit

Nr.	Item
	<p>RCKJP was al wel voorhanden, als ouders hadden we al veel zicht op de problematiek. Heel prettig dat er van buiten de school expertise komt, mensen die mee-kijken en mee-sturen, waardoor er daadwerkelijk actie is genomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik kan er met mijn vragen rondom @’s gedrag terecht. En mijn gevoel over @’s gedrag wordt bevestigd en ik kreeg handvatten hoe ik ermee om kan gaan. • Ik voelde me niet als de ouder tegen de leerkracht en had het gevoel dat er meer mensen waren die de problemen echt begrepen. • Open gesprek, snel handelen toen bleek dat er een communicatiestoornis was. • Snel de juiste personen bij elkaar en het snel starten en evalueren van het onderzoek • Warme en professionele benadering van psychologe #. • We voelden ons serieus genomen en kregen tijdens het traject en daarna praktische handvatten aangereikt. We hadden het gevoel dat alle betrokkenen het beste voor hadden met onze zoon. Dit hebben we als zeer prettig ervaren. • Wij zijn heel erg geholpen met de problemen van @ door # en #; echt super!
50.	<p>Waarover ben je niet tevreden wat betreft deze casus? <i>[vervolg op item 48]</i> Wat heb je met name als onprettig ervaren?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • @ was zelf in onvoldoende mate gemotiveerd om gedurende langere tijd leesondersteuning te ontvangen. • Achteraf bleek dat er al veel informatie lag. Mogelijk was intelligentieonderzoek niet noodzakelijk geweest. • Afwezigheid ib-er door zwangerschapsverlof. Ik denk dat ze verdere hulp van mij nodig hebben maar ze gaan niet op mijn aanbod in. • Beide keren is het MDO in het Engels gevoerd omdat moeder voornamelijk Pools en Engels spreekt en dat was omschakelen waardoor ik zelf wat dingen vergat die ik normaal wel doe (bijvoorbeeld nagaan of doel van het gesprek is behaald). • Blijft moeilijk om ouders te overtuigen dat SBO-onderwijs noodzakelijk was. • Communicatie tussen alle partijen, welke stukken en informatie moeten naar wie? • Dat de ib-er niet helemaal was voorbereid (verslag van externe hulp niet bij de hand). • Dat de leerkracht niet concreet genoeg weer verder kon na het 2e MDO. Ze bleek zich nog niet handelingsbekwaam genoeg te voelen, maar uitte dit niet in het MDO maar achteraf wel bij de ib-er. Gevoel dat ik daarin onvoldoende geboden heb. Ouders bleken ook andere verwachtingen te hebben van wat er in de klas zou gaan gebeuren dan de leerkracht. • De hulpvraag was erg ruim gesteld. De echte hulpvraag bleek een andere (taakhoudingsprobleem) dan wat in het Groeidocument stond (vooral hulpvraag voor zijn dyslexie). Had het dossier graag opengelaten om na een half jaar het gedrag te kunnen evalueren. Het systeem laat niet toe dat MDO’s zo lang sluimerend open blijven staan. Nu moest het dossier afgesloten worden. Mocht het onderwijsondersteuningsarrangement niet helpen, dan moet er waarschijnlijk een onderzoek plaatsvinden. Er moest dan een nieuw dossier geopend worden. Dat kost school en ouders veel tijd. • De samenwerking school – ouders bleef moeizaam, het is me niet gelukt deze significant te verbeteren. Beiden waren vooral gericht op afronden PO en overstap naar VO. • De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, de transparantie naar ouders, de mogelijkheid om psychologisch onderzoek met ouders thuis na te bespreken. • De zaak is complex. Er was een leerkrachtwissel tussen MDO- 2 en 3. Handelingsgericht werken in de klas kwam daardoor niet meteen op gang. Na de zomer weer andere leerkracht. Dit zijn externe factoren die het voortgangsproces wel vertragen. Ambulante begeleiding wordt voortgezet met handelingsadviezen voor de leerkracht na de zomer. • Doelen stellen blijft lastig (doelen worden snel te groot) en komt toch snel uit op onderzoek. • Er volgt nog een MDO-vervolg volgend jaar, het is nog niet klaar. • Geen zicht op eventuele definitieve overgang van leerling naar sbao. • Had gelijk CJG erbij willen halen, achteraf gezien. Er volgt volgend jaar nog een MDO, het is nog niet afgerond. • Helaas kwam moeder twee keer niet opdagen bij een MDO waardoor de MDO’s anders verliepen en er opnieuw afspraken moesten worden gemaakt. • Het blijft lastig om doelen te stellen vooraf, leerkrachten geven (niet alleen in deze casus) aan pas doelen te kunnen stellen als er meer bekend is vanuit het onderzoek. • Het feit dat de NSO de leerling vrij plotseling heeft geschorst, waardoor er een kink in de kabel kwam: leerling zat in de middag thuis bij overbelaste moeder. Hulp dagbehandeling AP was echter snel om dit op te lossen. • Het heeft tamelijk lang geduurd alvorens het OJA gerealiseerd werd. • Het leesprobleem is een gedeelte van het probleem. Het gedrag is een veel groter probleem. School en ouders zaten hierbij niet op een lijn. Ouders wilden daar verder geen onderzoek naar doen (onduidelijk waarom) en school denkt op dit moment genoeg handelingsbekwaam te zijn. Het gedrag was juist de reden van aanmelding. Daar is niets mee gebeurd. Daar is geen verder onderzoek naar gedaan en daar is ook geen interventie voor geweest. Naar mijn idee is er een kans voorbij gegaan om goed uit te zoeken wat er met dit kind aan de hand is. • Het traject duurde vrij lang, mede omdat we een definitieve plaatsing binnen het S(B)O wilden afwachten. Wellicht hadden drie (in plaats van vier) MDO’s afdoende geweest. • Het uiteindelijke resultaat is teleurstellend, maar de problematiek (mede de elementen die in het gezin spelen) was te ingewikkeld om op school in de klas op te lossen. Het overleg over ‘Op de Rails’ leverde niet datgene op wat we verwachtten. Er is niet adequaat gereageerd op de vragen rond een

Nr.	Item
	<p>plaatsing en de leerling is zonder overleg ook weer van de plaatsingslijst gehaald. Dankzij de inspanning van de Donnerschool is uiteindelijk een snelle plaatsing mogelijk geworden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het was een behoorlijke crisissituatie, schorsing van de leerling wilde ik als trajectbegeleider voorkomen. Het onderlinge vertrouwen school/ouders was te zwak om op handhaving in te zetten. De school had het helemaal gehad met deze leerling, er was geen perspectief meer op handhaven. Hulp had eerder georganiseerd en gecoördineerd moeten worden. Dan was de escalatie wellicht te voorkomen geweest. Dit heb ik als trajectbegeleider besproken met de directie in een evaluatiegesprek. • Ib-er afwezig in MDO-2 wegens verlof. • Ik ben erg tevreden over de gang van zaken. De ib-er was tijdens het laatste overleg ziek. Dit was jammer. Met behulp van alle deelnemers is het MDO tot een goed einde gekomen. • Ik heb moeder niet gesproken, dat heeft z'n redenen, maar het geeft misschien een eenzijdig beeld van de thuissituatie. • Ik kreeg m.i. ietwat passieve, weinig betrokken houding van één van de leerkrachten van @ te weinig doorbroken. • Intern begeleider kan het niet verder oppakken wegens verlof, trajectbegeleider biedt vervolghulp aan, nog niets van gehoord. • Jammer dat de ouders zo resoluut waren in wens van SBO!! Volgens school was het wel erg snel gegaan. Waarschijnlijk ook door de mening van de psychologe van het RCKJP. • Jammer dat de school en ouders geen verdere mogelijkheden zagen in het reguliere onderwijs. • Leerling pas in groep 8 aangemeld voor dyslexieonderzoek. Afspraak voor MDO-2 liep steeds mis; uiteindelijk zonder moeder het gesprek met school gevoerd en met moeder telefonisch. • Met name ouders maakten terugtrekkende bewegingen. Het proces van zo'n MDO-aanvraag was hen niet geheel duidelijk. Ik denk niet dat dat aan school of mij te verwijten valt. • Mijn eerste pilotdossier, dus het was nog wat experimenteren met de werkwijze. MDO's verliepen niet altijd volgens het stappenplan. Te weinig aandacht voor de sterke kanten van de leerling. Te weinig aandacht voor dat wat al goed gaat in de klas en wat de positieve kanten van de leerkracht zijn. • Misschien in de gesprekken nog teveel de nadruk op de belemmerende kindkenmerken. • Nog geen duidelijkheid over welke uiteindelijke beslissing genomen is ten aanzien van de leerling: verder op reguliere basisschool of keuze voor sbao? • Ondanks vroegtijdig signaleren in schooljaren. Deze leerling is toch al twee jaar op school, doublure groep 1 en schoolwisseling. Dus kon niet anders, maar zou nog eerder betrokkenheid gewenst zijn. Doordat er een diagnose etc. lag vanuit een GGZ-instelling was dit in eerste instantie leidend, maar achteraf kleurde dit eerder te veel de richting die aan het begin werd ingezet. Dit hebben we kunnen herstellen. Wat je leert van deze casus is dat een diagnose op jonge leeftijd je alsnog scherp moet houden op differentiaal diagnostische aspecten. Gelukkig werken we met HGW dus kijk je wat er nodig is en kom je alsnog op het goede spoor. Dit lijkt een ander spoor te zijn, dan je met klassieke indicatiestelling zou hebben ingezet. Dus dat is weer een hele mooie bevestiging dat deze manier van werken werkt voor school, ouders en bovenal het kind! • Onduidelijke startfase, wie trajectbegeleiding op zich zou nemen. • Onduidelijkheid over huidige situatie als trajectbegeleider. • Onduidelijkheid over wat stand van zaken nu is. • Ook door de gecompliceerdheid van de casus vond ik de communicatie ook niet lekker gaan met name niet met een pooldeskundige. In deze casus leek de rolverdeling ook moeizaam helder te blijven. • Open einde, niet helemaal helder hoe het nu verder gaat op school. Kiezen ouders uiteindelijk toch voor sbao? • Praktisch niet haalbaar dat ib-er bij eerste MDO (intake) was; is nooit wenselijk. • Teleurgesteld in de plotselinge afwezigheid van de gezinsvoogd die op het laatste moment niet kon, vanwege een bezoek aan de dierenarts (kat moest inslapen). • Vader is niet bij de besprekingen geweest. Moeder moest het alleen verwoorden. Moeder heeft niet alle informatie juist overgedragen en weergegeven. Lastig om in alle grote emoties de juiste lijn uit te zetten en vast te houden. • Vader niet aanwezig.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Dat er wel meer duidelijkheid is over de kindkenmerken maar dat het naast adviezen/tips dan stopt. Het zou prettig zijn om ook in te kunnen gaan op de handelingsverlegenheid van de leerkracht op dat moment om met deze adviezen aan de slag te gaan. Liefst zo praktisch mogelijk bijvoorbeeld in de vorm van co-teaching. • Groot formulier voor beperkte onderzoeksvraag. • Het betreft een verwijzing naar het SBO. Als doel is er een beschikking aangevraagd en deze is toegewezen. Maar dat verandert niets aan de handelingsverlegenheid van de leerkracht/ib-er of van het 'niet lekker op zijn plek zitten' van de leerling. Een SBO-beschikking aanvragen is een bekende vaardigheid voor onze school. • Het heeft mij over deze leerling geen nieuwe informatie opgeleverd. • Ik ben niet bij de start geweest van het MDO-traject en voel dit als een gemis. Vanwege een situatie omtrent de leerling is ervoor gekozen om niet te wachten tot ik er ook bij kon zijn. • Ik vind het vervelend dat er nog steeds onduidelijkheden zijn over de taakverdeling. In het geval van deze casus werd mij wederom gevraagd te notuleren en het Groeidocument bij te houden. Ik vind de rol van notulist volstrekt onverenigbaar met de taak van ib-er binnen het MDO. Ik heb er geen problemen mee om mijn aantekeningen te delen met de trajectbegeleider maar als deze dan in het eerste gesprek een anamnese gaat houden die ik vervolgens dien uit te werken, zijn de verhoudingen m.i. zoek.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Is niet voldoende onderzoek gedaan om bepaalde dingen goed en duidelijk te krijgen. Ik denk dat we andere verwachtingen hadden dan school en onderzoeker. • MDO-traject was niet helemaal passend en we waren allemaal op zoek hoe dit traject zou gaan verlopen ten opzichte van een normaal Leesambulatoriumtraject. • Ouders zijn gescheiden en moeder schuift alles op vader af. Als school sta je er dan toch een soort van tussen. Dit is eigenlijk ook niet op te lossen. Uitstel vanuit RCKJP/Jeugdzorg om wel/niet te onderzoeken, verliep erg stroef. • Vervolg is nogal vaag en doelen voor dyslexie en de verklaring waren lastig omdat dit een jongen was met goed IQ. Bij samenwerkingsverband ervaar ik overleg en werkwijze als plezierig. Ik kreeg hier soms het gevoel dat de school dingen fout deed.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • Datgene wat @ feitelijk nodig heeft, kunnen wij als school op dit moment niet bieden. • De meeste gesprekken zijn gevoerd door mijn duo-collega, die nu met zwangerschapsverlof is. Het invullen van deze vragen is dus lastig. Volgens mij zijn alle gesprekken echter naar wens verlopen. • De observaties geven een vertekend beeld. De leerling was zich erg bewust van het feit dat hij bekeken werd. • Het advies. Ik heb geen antwoord gekregen op mijn hulpvragen. • Het traject is redelijk kort geweest, nu komt het punt van toepassen en daar ben ik nog steeds niet heel handelingsbekwaam. • Te lange procedure afhandeling van aanmelding tot in dit geval plaatsing op andere school.
ov	<ul style="list-style-type: none"> • De school kon ons niet duidelijk laten weten wat ze ons kind zouden bieden indien de dyslexieverklaring werd gegeven. De orthopedagoog liet het aan ons over om dit verder onderling af te handelen. • Ik heb het MDO als omslachtig en niet effectief ervaren, teveel mensen betrokken, te weinig daadkracht bij de betrokken mensen. Voor de MDO-bijeenkomsten heb ik zelf een agenda opgesteld met doelen voor de bijeenkomst om ergens naar toe te werken. Uiteindelijk hebben wij zelf @ laten testen en dit betaald bij het Oppu (de Bilt); dat hadden we al in september voorgesteld maar de juffen vonden dat niet nodig. Uiteindelijk is ze nu twee dagen per week in de rekengroep op de Annie M.G. Schmidtschool geplaatst. Ze liep zeven maanden achter op de rekenstof van groep 4, dat hadden wij al in september gezien. Mijn indruk is dat de juffen van de NBS in groep 4a te druk zijn met andere kinderen die veel aandacht nodig hebben in @ haar klas en niet goed wisten wat ze met haar aan moeten. Ze komen mij wat onervaren over. Nu op de Annie M.G. Schmidtschool gaat het gelukkig erg goed met haar. Mijn indruk is dat het MDO omslachtig en niet efficiënt werkt. Ik werk zelf in het bedrijfsleven en als wij op een dergelijke manier projecten zouden draaien, had ik geen bedrijf meer. Ik heb ook een officiële mail aan het hele MDO-groep gestuurd dat wij dit traject wensen te stoppen. • Ik vond het hele traject niet echt nodig. • Langzaam proces voordat concrete actie werd ondernomen. • Niet echt onprettig, maar ik denk dat in zo korte tijd niemand kan zien of een kind ADD heeft of niet en daar ging alles om. • Niet onprettig, maar het had af en toe wat meer vertaald mogen worden in een stappenplan. De externe adviseurs hebben vooral bijgedragen aan onderzoeken. Soms hield het daar op en had het onderzoek meer vertaald mogen worden in een plan van aanpak. • Niet zozeer onprettig, maar we hebben geen directe hulp eruit gekregen. • Onze dochter is pas 5 en wij vonden het niet nodig.
51.	Vond u het zinvol om als ouder aan het MDO deel te nemen?
52.	[vervolg op item 51] Waarom?
ov	<ul style="list-style-type: none"> • @ Presteert beter op school. • Als er zoveel mogelijk partijen die met @ te maken hebben met elkaar op één lijn staan, kunnen we het beste resultaat bij @ realiseren. • Dat is belangrijk om het kind goed te begeleiden. • Geeft een beeld hoe school, een deskundige en jezelf naar je kind kijkt. Geeft je dan ook tips om te kijken hoe je zelf dingen kunt veranderen. • Het is goed dat verschillende partijen met verschillende kennis en achtergrond samenwerken om kinderen met problemen te ondersteunen zodat ze succesvol kunnen zijn op school. • Het is ons inziens essentieel om ouders met leerkrachten/school en hulpverlening om de tafel te hebben om inzicht en expertise te delen en om te komen tot een aanpak die op de diverse leefgebieden op elkaar aansluit. • Het was zinvol misverstanden omtrent de mogelijkheden van het kind weg te nemen. Wij ervoeren het als vervelend dat zoonlief naar het Vmbo moet volgens de inzichten van de school, maar kregen nu een helderder inzicht, nu één en ander duidelijk werd qua intelligentie en zwakke punten van zoonlief. NB: school gaat beslist niet vrijuit (!!!) • Ik kan gelijk mijn vragen stellen en je krijgt meer inzicht. • Ik vind dat een ouder er altijd bij moet zijn. Je weet niet wat er op school wel en niet gebeurt en nu kun je beter de vinger aan de pols houden. Daarnaast houdt het traject niet op op school, ook thuis ligt deel. • Je bent het als ouder verplicht om je kind verder te helpen als het ergens in blijft steken om wat voor reden dan ook. Zelf weet je niet precies wat je kind doet op school en het is fijn om wat expertise erbij te hebben. • Misschien dat we tools krijgen hoe om te gaan met de dyslexie van ons kind.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Om mee te praten over zoon en vanuit onze zienswijzen mee te spreken. • Omdat de vraag dat mijn kind heeft of niet ADD is nog in de lucht, het is nog niet duidelijk, de juff en de RT zijn ook niet mee eens en wordt een psychologische onderzoek naar ADD volgende maand gedaan. • Omdat er door meer mensen naar @ is gekeken. • Omdat er iemand meekijkt en ook stuurt. Dit heeft meer (sneller) effect. • Omdat er vanuit school onvoldoende kennis/ervaring was om met het gedrag van @ om te gaan. Dit gaf bij ons als ouders niet het vertrouwen dat @ optimaal begeleid werd. De pilot gaf inzicht in zijn problematiek, waardoor de school (en ook wij als ouders) beter op het gedrag van @ kon inspelen. Uiteindelijk bleek dat de school onvoldoende in huis heeft (tijd/aandacht/ervaring) om @ te kunnen bieden wat hij nodig heeft. • Omdat je zoveel mogelijk ondersteuning wilt, als je kind het moeilijk heeft. • Omdat wij al acht jaar bezig zijn geweest ons kind te ondersteunen en uit te vinden waar haar spraak- en taalontwikkelingsstoornis vandaan komen. Hierdoor konden we het één en ander toelichten over vorige tests die afgenomen waren. Ook zien de leerkrachten op school onze dochter op een bepaalde manier, terwijl er thuis ook andere kanten van haar naar voren komen. Om een goed beeld te krijgen, vinden we het belangrijk dat alle kanten belicht worden, dus zeker ook wat er thuis speelt. • Tijdens het MDO krijg je goede tips en je hoort van alle betrokkenen hoe het gaat met @ en wat de plannen zijn. • Uiteraard moeten ouders betrokken zijn bij de gesprekken en evaluaties. Het gaat tenslotte om je eigen kind en daar heeft elke ouder (hoop ik) het beste mee voor. Nogmaals: de gesprekken waren altijd nuttig en zeker geen tijdverspilling. Het verliep ook allemaal erg vlot met het maken van afspraken (daar zat korte tijd tussen). • Vinger aan de pols te houden wat er gaat gebeuren met hem. Wij kennen hem het beste. • Voor de leerkracht zijn bepaalde zaken duidelijker geworden, hoe bepaalde dingen op school aan te pakken. • We kunnen input blijven leveren en kunnen de aanpak op school en thuis goed op elkaar blijven afstemmen. • We vonden het zinvol omdat de leesachterstand die onze zoon had opgelopen, ingehaald is, en zowel hij als wij hebben praktische handvatten gekregen om te proberen op het niveau van de klas te blijven.
53.	<p>[vervolg op item 51]</p> <p>Waarom niet?</p>
ov	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de thuissituatie heb ik er niet zoveel aan gehad, maar de schoolsituatie was voor dit punt toch wel even belangrijker. • Wij vonden het niet nodig.
<p>Formuleren van een onderwijs/jeugdhulparrangement (OJA)</p>	
60.	<p>Een doel van de pilot (het MDO) is het (op maat) formuleren van een OJA (rubriek J eindversie Groeidocument).</p> <p>Is dit bij deze leerling gebeurd?</p>
61.	<p>[vervolg op item 60]</p> <p>Waarom niet?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Advies onder kopje H ingevuld, OJA niet helder voor mij. • Advies verwijzing SBO (of dit moet ook onder een OJA vallen). • Adviezen ingevuld onder kopje H, niet helder wat er in OJA moet. • Dat was niet nodig, school gaf aan voldoende mogelijkheden te zien om het meisje te begeleiden. Er is geen hulp of interventie vanuit de bovenschoolse pool nodig. • De conclusie lag er al, dat hij zo snel mogelijk naar het SBO moest. • Doelen geformuleerd onder kopje H, niet helder wat er in OJA moet. • Doelen geformuleerd onder kopje H, weet niet wat er bij OJA verwacht wordt. • Doelen staan geformuleerd onder kopje H. • Hangt er vanaf wat je als OJA ziet: onderzoek intelligentie + dyslexie, of arrangement voor daarna? Ik heb onderwijsbehoeften gegeven en verslag besproken, geen OJA opgesteld met school en ouders. • Het leesprobleem is aangepakt, het gedragsprobleem niet. Concentratie is al jaren een probleem en niet iets van de laatste tijd. Er is in MDO-4 in een kleine groep (op verzoek van ouders en waar trajectbegeleider niet bij was) besloten geen verder onderzoek te doen. School en ouders zaten hierbij niet op één lijn, maar school zag zich toch voldoende handelingsbekwaam. Waarom dan al jaren melding van dit probleem? School had m.i. ervoor uit moeten komen dat zij handelingsverlegen waren, dat had misschien de ouders over de drempel geholpen. Dit was het cruciale punt om door te stoten. • Niet zo expliciet gedaan. • Onduidelijkheid over hoe in te vullen OJA. • Onduidelijkheid over inhoud OJA's in het algemeen. • Onduidelijkheid over wat OJA precies inhoudt. • Onduidelijkheid over wat OJA's inhouden. • Wat nodig is voor deze leerling staat beschreven in de verslagen. Het is niet apart geformuleerd in het Groeidocument onder punt G.

Nr.	Item
ib	<ul style="list-style-type: none"> De leerkrachten konden zelf verder met ondersteuning van de ib-er. Dit was uiteindelijk niet nodig. De leerkracht kon heel goed uit de voeten met de uitkomsten van de gesprekken en de observatie. Er volgde een verwijzing naar het SBO. Het ging om een dyslexieverklaring. Hulp op maat is aan deze leerling al heel lang gegeven en dat blijven we ook doen. Het is nog niet afgerond. In november gaan we met alle betrokkenen verder. Hij is meteen naar het SBO verwezen. Hij is verwezen naar het SBO. Ik weet het eigenlijk niet goed meer (alles is al sinds januari overgedragen aan de ib-er die weer terug was van zwangerschapsverlof). In het adviesgesprek is aangegeven dat het advies was een SBO-traject in gang zetten. Hierna werd het traject afgesloten. Het was echter zeer problematisch ouders te overtuigen dat dit het beste was. Uiteindelijk heeft het veel gesprekken op school gekost en dwang vanuit Jeugdzorg voordat ouders akkoord gingen. Hier miste ik wel ondersteuning vanuit het MDO. Het was prettig geweest hier ook ondersteuning bij te krijgen vanuit de trajectbegeleider. Het onderzoek had zich met name gericht op intelligentie en wat @ nodig had. Hoe dit daadwerkelijk uit te voeren in de klas, is wat mij betreft wat onderbelicht gebleven. Naar mijn idee is het MDO nog niet afgerond. Niet van toepassingen bij het leestraject. Niet van toepassing: dyslexie en IQ. Om eerlijk te zijn weet ik niet of dat gebeurd is. Ik kan nu niet meer bij de gegevens om na te kijken, omdat zwangerschapsverlof is afgelopen. Omdat de leerling voor een jaar weg gaat. Mogelijk is dat te beschouwen als het OJA. Omdat er geen nieuwe ontwikkelingen waren ten opzichte van het vorige onderzoek. Omdat Jeugdzorg/RCKJP dit psychologisch onderzoek naar zich toe getrokken heeft. Vanuit het Samenwerkingsverband was er een IQ-test beloofd en die is ook heel snel en correct afgenomen. Omdat alles gesplitst werd is er geen OJA geformuleerd. Uit het onderzoek bleek dat de school de zorg die deze leerling nodig heeft, niet kan bieden en is er voor het SBO gekozen. Was niet onderzoeksvraag. Wel advies gedaan, school heeft aangedrongen bij ouders tot verder onderzoek en dat loopt nu (buiten school). Wellicht is er inmiddels een OJA geformuleerd. Het eindgesprek met de ouders van @ en de orthopedagoog was tevens mijn laatste werkdag voor mijn verlof. De orthopedagoog heeft handelingsadviezen gegeven, maar deze waren vrij algemeen. Ze heeft aangeboden deze te concretiseren met de leerkracht als hier behoefte aan was. Of dit gebeurd is of nog staat te gebeuren, weet ik niet.
62.	<p>[vervolg op item 60]</p> <p>Welk OJA is geformuleerd (meerdere mogelijkheden)?</p>
pd	<p>Overige OJA's</p> <ul style="list-style-type: none"> Dyslexiebegeleiding. Dyslexieverklaring op basis van dossieronderzoek. Fysiotherapie. Intelligentieonderzoek en doublure groep 6. Op school aanpak Rugzak aanvraag cluster 4 en aanmelding bij 'Taalspurt' voor behandeling van dyslexie. Specifieke hulp op school zelf, ook in RT. Taalondersteuning door leerkracht.
70.	Opmerkingen m.b.t. het OJA van deze leerling
pd	<ul style="list-style-type: none"> @ heeft één blok van zestien lessen gevolgd. @ heeft een rugzakje aangevraagd bij REC-4. We hopen dat deze aanvraag gehonoreerd wordt. De ab-er vanuit REC-4 begeleidt dit proces. Aanvraag rugzak is gedaan, met name voor begeleiding VO. Ambulante begeleiding vanuit het SBO, start volgend schooljaar. Daar een deel van de problematiek niet volledig bespreekbaar was met de daarmee samenhangende behoeften van het kind is daar ook niet een specifiekere vervolg aan gegeven in onderzoek en aanpak. Duidelijke situatie Dyslexieonderzoek gedaan door orthopedagoog. Ze is dyslectisch en krijgt een dyslexieverklaring. Veel afspraken zijn gemaakt met de remedial teacher voor hulp op school. Een goed voorbeeld van integratie onderwijsbegeleiding en jeugdhulp: de hulpverlener uit de jeugdhulp was bij de MDO's aanwezig, hetgeen prettig efficiënt was. Een mooi voorbeeld van integratie onderwijsbegeleiding en gezinsbegeleiding, goed op elkaar afgestemd. Een mooi voorbeeld van integratie van onderwijs- en opvoedondersteuning! Er is AB voor deze leerling in de groep gegeven. De leerling functioneerde op laag peuterniveau. De school wilde wel de zorg bieden, maar kon dit niet omdat het geen peuterspeelzaal was. Zindelijkheid was ook een groot probleem naast het gedrag. Moeder had het idee dat het allemaal wel op school zou lukken. Een lastig dilemma. Zie AB-verslagen en het Groeidocument. Moeder heeft informatie vanuit de peuterspeelzaal achtergehouden bij de aanmelding op het Bao. Dit is een triest en

Nr.	Item
	<p>verdrietig gegeven. Moeder werd in de gezinssituatie te veel belast, en weigerde hulp van instanties te aanvaarden. Is het Groeidocument afgestemd op deze jonge doelgroep?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hopelijk wordt de aanvraag voor een rugzak gehonoreerd. Extra begeleiding is erg noodzakelijk. Zowel voor @, als voor de school (leerkrachten). • Iedereen kon zich in deze OJA's vinden. • Ik hoop dat een verdiepingsonderzoek naar het gedrag van @ duidelijkheid verschaft. Dat haar daarna een passende therapie aangeboden wordt. Bovendien hoop ik dat de gezinsvoogd deze ouders verder kan begeleiden in de twee thuissituaties. • In eerste instantie waren ouders tegen, maar nadat ze waren wezen kijken, stonden ze er helemaal open voor. • In het begin is er veel ondersteuning naar de onderwijssituatie geweest. Geleidelijk bleek dit niet voldoende te zijn. Via ambulante begeleiding (cluster 4), bleek een rugzakaanvraag beter te zijn. Nu zal hij in augustus naar het SO-onderwijs gaan. (Er heeft ook nog een vijfde MDO plaatsgevonden, nadat de rugzakindicatie was verleend.) • Met name inzicht en acceptatie. • OJA bestrijkt alleen het leesprobleem, gedragsprobleem is uiteindelijk niet verder onderzocht. • Op zich een goede casus, die eigenlijk niet via een MDO zou moeten. De route duurt te lang. Een directe vraag van school naar leeskliniek kan veel sneller. • Ouders hebben zelf hulp gezocht voor het gedeelte gezin/opvoeding, maar wel naar aanleiding van het MDO. • Overleg tussen school en CJG en BJZ was al gaande. Bij de aanvraag van de pilot was OJA (in de vorm van preventieve ambulante begeleiding) al ingezet. De begeleiding liep door als OJA in de pilot. OJA vooral ingezet voor ondersteuning aan de leerkracht in de opvoedingsbehoeften van de leerling. • School werkt OJA-voorstellen nog verder uit in concrete doelen, zijn ze nog mee bezig als dit dossier afgesloten wordt. • Zijn gewoon handelingsadviezen voor in de klas en voor ouders.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Bij onze situatie was het binnen school niet mogelijk deze leerling dat te bieden wat hij op dit moment nodig had. Inmiddels is de leerling bij 'Op de Rails' geplaatst. • De leerling en leerkracht krijgen met ingang van het nieuwe schooljaar ambulante begeleiding van uit het samenwerkingsverband. Dit is positief voor de start in groep 5. • Deze leerling heeft al langere tijd hulp op maat ontvangen en zal dit in de toekomst ook blijven ontvangen. • Er is voor deze leerling naast het OJA een rugzak, REC-4 aangevraagd en de leerling is in aanmerking gekomen voor behandeling bij 'Taalspurt'. Leerling heeft nu een dyslexieverklaring. • Er lag een aanvraag voor een dyslexieverklaring, dus veel vragen in deze evaluatie vind ik niet zo van toepassing. Vooral de vraag 'heeft het MDO-traject bijgedragen aan uw gevoel van competentie als ib-er van deze leerling' vind een vraag die mijns inziens beter veranderd kan worden. Ik heb 'nee' ingevuld, dat klinkt negatief, maar is niet zo bedoeld. Ik ben wat betreft competentie niet afhankelijk van één leerling en was zeker niet incompetent. De gevoelswaarde is wat vreemd. • Er was even een misverstand in september 2012. Ze was er tussendoor geglipt. Er was niet duidelijk wie trajectmanager was en wie verantwoordelijk was voor de voortgang. Doordat de ib-er ook weg was (zwangerschapsverlof), was het erg onduidelijk. WSNS heeft het goed opgepakt door # als trajectmanager aan te wijzen en alles is goed uitgepraat en aangepakt. • Er was sprake van een duidelijk doel. Is er sprake van dyscalculie of niet? Wat past het beste bij @? Lwoo of Praktijkonderwijs? En hoe pakken we dit aan? • Geen keuzemogelijkheid om een pooldeskundige aan te wijzen om te begeleiden. De situatie rondom deze leerling is gecompliceerd en is nog niet voldoende helder. Wel zijn eerste stappen gezet om tot een beter inzicht te komen maar er is nog meer nodig. • Het advies, vanwege onder andere dyslexie, was om de leerling naar de volgende groep te laten gaan ondanks resultaten. De leerkrachten hebben besloten dat de leerlinge echt niet door kan en een extra jaar veel beter voor hem is, al zal het rendement niet genoeg zijn. • Het biedt voorlopig handvatten. • Kan praktischer, vervolgtraject van inzet en slagen acties beter volgen (leerkrachtgedrag). • Leerkracht heeft nog twijfels over haalbaarheid van doelen in volgende groep. • Misschien later nodig? Heropening van het dossier, indien nodig op termijn, hebben wij besproken met de ouders. Dat stelde hen gerust. • Na het eerste gesprek eind mei 2012 was er even onduidelijk wie de trajectbegeleider was. En ib was net overgedragen (waar zij ook niet in voorkwam). Zo was ze er tussendoor geglipt. Ouders hebben contact opgenomen en uiteindelijk is het allemaal naar tevredenheid van iedereen opgepakt. • OJA was een verwijzing naar SBO. Dit kan pas vanaf augustus, tot die tijd zit @ nog steeds bij ons op school. En dus niet lekker op zijn plek en lekker in zijn vel. • School is blij maar ouders gaven kort geleden aan dat ze nu al spijt hebben dat hij naar het SBO is gegaan. Dat is jammer om te horen want alles liep zo goed en zo vol vertrouwen. Vader heeft iemand gesproken die hem op andere gedachten heeft gebracht. • Vooral voor de leerkracht was het helder wat de leerling nodig had. @ Deed goed mee in de klas en leek al helemaal vernederlandst. De leerkracht beseftte door het eerste gesprek dat @ alleen op school Nederlands sprak. Dit heeft op school ook gevolgen gehad (leerkracht erg aan de slag gegaan met woordenschat en taaldouche).
Samenwerking pooldeskundige – school – ouders – leerling	
83.	Hoe namen ouders aan het MDO-overleg deel?

Nr.	Item
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Er heeft alleen telefonisch overleg plaatsgevonden met de ib-er. • In eerste instantie was moeder afwijzend, ze vond het onderzoek niet nodig en was bang voor hokjesdenken; gaandeweg nam ze steeds actiever deel. • In eerste instantie weerstand, later wel positief en actief. • Maar vanwege vechtscheiding moesten ouders bij eerste MDO apart, daarna samen. • Moeder was wantrouwend en kwam niet opdagen. • Ouders gescheiden en niet op één lijn. Ouders niet goed in staat om een reëel beeld te geven van de opvoedingssituatie en van hun beider rol daarin en van het opvoedingsperspectief. • Ouders waren afwijzend in het begin en gingen later tot op zekere hoogte actiever meedoen. Er leek verzet om 'onder ogen te zien van...' • Ouders waren in het begin erg afhoudend, later ging dat beter. Vader bleef erg afhoudend wat betreft onderzoeken, moeder stond meer open. Uiteindelijk het waarom van hun afhoudende houding tegen verder onderzoek niet duidelijk. • Vriend van moeder dacht heel positief mee.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Agressief, boos en teleurgesteld. Tijdens een afspraak heeft moeder met zelfmoord gedreigd. Erg heftig. • Combi van passief en actief. • De moeder van deze leerling had zelf een persoonlijkheidsstoornis. Tijdens het traject was haar deelname wisselend te noemen. • Erg wisselend. • Moeder spreekt de Nederlandse taal slecht, was een tolk bij. • Ouders stelden zich vooraf en tijdens het traject heel terughoudend op. Ze wilden liever geen onderzoek bemoeienis van externen bij hun dochter. Reden hiervoor lag m.i. in een angst voor een SBO-verwijzing. Uiteindelijk is het geen SBO-verwijzing geworden, maar is wel duidelijk geworden dat deze leerling een specifieke aanpak nodig heeft met eigen leerdoelen. • Vader passief en moeder heel beschuldigend en actief. • Voor het MDO-traject startte, waren we al met CJG aan de slag. Dit was echter zeer traag en duurde veel en veel te lang. Vandaar insteek MDO en dit was uitstekend! • Wat afwachting, moeder was niet zo bekend met het Nederlandse schoolsysteem en sprak taal niet goed. Wel dacht ze actief mee, maar dan zonder vragen te stellen.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • Alleen vader neemt geen deel. • De moeder beheerst de Nederlandse taal niet, dus gingen de gesprekken in Engels, wat door haar ook nog niet echt beheerst wordt. • Eerst waren zij wat opstandig, uiteindelijk hebben ze het als prettig ervaren. • Er was een taalbarrière. • Langzaam drong tot hen door hoe hun kinderen in elkaar zitten. • Moeder heeft actief meegewerkt. • Ouders spreken weinig tot geen Nederlands. Ze konden het moeilijk volgen en begrepen niet alles. • Teleurgesteld in wat school te bieden heeft. • Vader actief en moeder passief, zij is minder betrokken bij de school en bij haar kind. Vader doet erg zijn best. • Ze begrijpen de ernst van de zaak niet helemaal. Vooral vader passief, moeder welwillend, maar vanuit een verkeerd perspectief. • Ze zagen niet in dat hun kind op een SBO of MKD beter thuis hoort.
88.	<p><i>[vervolg op item 86]</i> Wat heeft de betrokkenheid van de leerling opgeleverd?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • @ Heeft meer inzicht in wat ze kan en niet kan. Ze laat zich minder ontmoedigen. • Beter inzicht van haar rekenachterstand en inbreng in de rekengroep. • Bij lezen goede werkhouding, bij rekenen nog gauw afgeleid. • Daar heb ik geen zicht op. • Dat de leerling zich gehoord voelde en beter begreep wat er gebeurde en waarom, zoals overstap van NSO naar dagbehandeling Albertus Perk. • Dat hij begrijpt waarop zijn VO-advies is gebaseerd. • Dat ze goed voorbereid was op de overstap naar de rekengroep. • Dat ze weet dat er begeleiding komt van de ab-er (uit cluster 4) om haar te begeleiden naar het VO. • De leerling is erg jong en heeft weinig zicht op eigen leerproces. • Deelname aan dyslexie-onderzoek. • Duidelijkheid waarom de lees- en spellingsgebieden voor haar zo moeilijk zijn. • Eigen inzicht voor haar. • Enkele duidelijke uitspraken tijdens de begeleiding. • Goed inzicht in haar eigen prestaties en positieve inzet. • Grip op het traject. • Haar beleving van haar leermoeilijkheden. • Heb aan moeder een uitleg meegegeven van het intelligentie-onderzoek. Weet niet wat effect hiervan geweest is. • Hij heeft één blok (zestien behandelingen) van de leesbehandeling goed volgehouden, bij het tweede blok kostte het hem erg veel moeite zich het hele uur te concentreren en haakte hij al vaak na tien minuten af. • In aanloop tot MDO kindgesprek. In de loop van het traject intake-onderzoek Leesambulatorium en al gaande het traject begonnen aan behandeling in het Leesambulatorium. • Inzet leerling ten aanzien van eigen leerproces.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in de situatie waardoor uitzicht mogelijk is geworden. • Inzicht in haar belevingswereld, uitleg uitkomsten onderzoek. • Inzicht in haar rekenprobleem en welke onderwijsbehoeften ze wat dit betreft heeft. • Inzicht in het werken. • Inzicht in hoe hij dingen ervaart/ waarom hij dingen doet. • Inzicht in hoe hij het schoolgaan en overgang naar middelbaar onderwijs ervaart. • Inzicht in hoe zij school ervaart. • Inzicht in wat zij moeilijk vindt op school. • Inzicht in zijn capaciteiten en inzicht in zijn persoonlijk welbevinden en schoolbeleving. Mede op grond daarvan zijn de beslissingen genomen voor cluster 4-plaatsing. • Inzicht in zijn gedrag (het betreft een kleuter). • Inzicht over zijn visie op het geheel (sterke zwakke kanten, hulp die hij wil/nodig acht en dergelijke). • Kindformulier ingevuld: beeld kind, sterke/zwakke kanten en plezier op school en dergelijke. • Leerling had behoefte aan duidelijkheid over hoe het kwam dat..... en heeft dat gekregen. • Leerling heeft een leerlijn gekregen met passend onderwijsaanbod, waardoor hij in groepjes met meerderen samen onderwijsaanbod kreeg. • Leerling heeft zichzelf in moeten zetten. • Leerling zal hebben gemerkt dat er meer eisen aan hem gesteld werden ten aanzien van zijn leerprestaties, zowel thuis als op school. • Meer duidelijkheid betreffende de dyslexie en betreffende de onderwijsbehoeften van de leerling. • Meer duidelijkheid over mogelijkheden en beperkingen van @. • Meer duidelijkheid. • Ondersteuning van de leerkracht bij zijn gedragsproblemen: omdat de leerling bij het emotionele onderzoek scherp kon formuleren hoe 'dingen voor hem werkten', kon begeleiding op maat afgestemd worden. • Onderzoek wees lage intelligentie en faalangst uit. • Tijdens het MDO nagedacht over de punten die zij zelf vooral als probleem ervaart. • Ze heeft inzicht in de situatie gekregen. Was blij met de beslissing van doubleren. Leek opgelucht te zijn. • Zicht op inzet en motivatie. • Zicht op zijn beleving en zijn wensen wat betreft handhaven of een andere school. Meer zicht op de thuissituatie, vanuit de beleving van het kind. • Zij neemt nu deel aan de Rekengroep. Zij is daar een blijde leerling.
91.	Was de samenwerking met de trajectbegeleider constructief?
92.	<p>[vervolg op item 91]</p> <p>Wat heb je met name als prettig ervaren?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Deskundigheid en betrokkenheid. • Fijne persoon, we konden alles bespreken. • Het overleg over wat zichtbaar was tijdens het rekenonderzoek en of het wel of niet, klopte met haar bevindingen op grond van het psychologisch onderzoek. • Korte lijntjes met de trajectbegeleider, ik kon makkelijk en snel even wat overleggen. • Leuk om eens als tweede deskundige ingevlogen te worden in plaats van zelf tb-er te zijn. • Openheid en toegankelijkheid van de trajectbegeleider. • Openheid en toegankelijkheid. Goede afstemming mogelijk over inzet van verschillende betrokken partijen. • Persoonlijke contact. • Trajectbegeleider nam de deskundigheid van een ieder zeer serieus.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • # Denkt goed mee en is deskundig. • # Had duidelijk ervaring in het onderwijs zelf. Ze dacht mee met de leerkracht en ib-er en wist haar boodschap op een prettige positieve manier aan ouders mee te delen. • # Hield zich aan afspraken. Hij steunde ons tijdens het eindgesprek. • # Is al een hele tijd een vast gezicht in onze school. Dit werkt heel prettig en hierdoor zijn ook de lijnen korter. # Kent de school en de werkwijze, dit maakt dat # precies weet waar wij als school behoefte aan hebben. • # Is bekend bij ons; al vaak op school geweest. • Betrokken, eerlijk. • Contact, overleg, meedenken en snelle handelen. • De herkenning en bevestiging dat er moeilijk grip te krijgen was op wat nu precies het probleem is, was voor leerkracht en ib-er zeer prettig. • De korte lijnen, de 'snelle' aanpak. • De korte lijntjes, de deskundigheid en betrokkenheid • De manier van samenwerken en het afstemmen met elkaar. • De professionele deskundigheid en openheid naar alle partijen toe. Enorm grote inzet! • De rustige, maar vlotte werkwijze! En zowel ouders als leerkrachten kregen bruikbare tips en een helder beeld van wat hun kind nodig heeft! • De samenwerking en de wijze waarop de trajectbegeleider communiceert naar alle partijen! • De trajectbegeleider blijft duidelijk de lijnen vasthouden en doelgericht het gesprek voeren. • De vlotte manier waarop er tot de kern wordt gekomen. Strakke en duidelijke overlegstructuur. Oplossingsgericht. • Deskundigheid en korte lijntjes. Ze was zeer betrokken en gaf heel goede adviezen.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Deskundigheid, prettig contact. • Deskundigheid, snel contact, oog voor alle betrokkenen. • Duidelijke aanpak. Ter zake kundig. • Er werd goed naar iedereen geluisterd. Alles wat gezegd werd, werd erg serieus genomen. Er zijn goede besluiten genomen. • Ervaren en zeer betrokken. We konden altijd tussentijds terecht met vragen. Hoe zij gesprekken voerde, vond ik heel prettig en constructief. • Fijn overleg, prettig contact via zowel, mail, telefoon als 'live'. • Goed contact. • Goed gesprek met ouders. • Goed hoe ze doorpakte om het IQ-onderzoek voor elkaar te krijgen. • Goed overleg, snel reageren. • Goede interpretatie van onze hulpvraag. Open communicatie. • Goede samenwerking. • Goede structuur van het MDO. Duidelijke afbakening. Goede afspraken kunnen maken, positieve sfeer. Effectiviteit. • Haar deskundigheid, bevlogenheid, enthousiasme, kennis. • Heel prettige vrouw. Ter zake kundig. Geruststellende invloed op ouders. Begaan met de problematiek van het kind. Geeft alle ruimte aan alle betrokkenen. • Na dossieronderzoek heeft ze goed meegedacht over de andere vraagstukken die er lagen! • Nadat traject gestart was, snelle actie en resultaten. • Open gesprekspartner. • Open houding, prettige samenwerking. • Open sfeer. • Overleg was prima. (2x) • Prettig inlevingsvermogen, goede doelen stellen en duidelijke taakverdeling. • Rustige persoonlijkheid. In de afrondende fase de deskundigheid. • Samenwerking, korte lijnen, iedereen direct om tafel. Goede afstemming. Wat hebben we nodig voor dit kind op deze school enz. • Snelle handelen en beslissen. • Zeer betrokken en behulpzaam. Korte lijntjes. Ook kundig, vooral in gesprek met ouders en kennis van netwerk. Ze wist vaak al namen van ondersteuners die we zouden kunnen inschakelen. • Zij nam de leiding en zette haar expertise in, zodat wij met vertrouwen verder konden. • Zij werkte vlot en ondersteunde mij goed bij de verslaglegging!
Ik	<ul style="list-style-type: none"> • # Straalt deskundigheid en rust uit naar ouders en leerkrachten toe. Heeft een luisterend oor voor iedereen. • # Was een open en vriendelijke vrouw. Zij stelde @ erg op haar gerust (wat @ erg nodig heeft). # Had vrij snel een duidelijk beeld van @. # Heeft mij na het onderzoek een heel handig overzicht gegeven waar ik aan kon gaan werken bij @. • # Was erg betrokken en luisterde goed. Ze stelde duidelijke vragen en gaf je het gevoel dat je het goed doet. Gaf op een positieve manier tips. Ze gaf je erg het gevoel dat ze je snapte. • Begrip over de situatie op school en thuis, zoeken naar mogelijkheden. • Constructief en concreet handelen van #. En dit op een heel prettige manier. • Dat ze het van meer kanten bekeek. Niet alleen vanuit zijn IQ maar ook verder keek naar zijn talige kant. • Dat ze iedereen liet uitpraten en dat ze het steeds ging samenvatten. • De communicatie naar ouders toe. Actie op korte termijn. • De contactpersoon was goed bereikbaar en toegankelijk. • De gesprekken met # verliepen prettig. Ze luisterde goed naar iedereen en kwam met duidelijke vragen om zaken helder te krijgen. Ze kwam erg professioneel over. • De gesprekken. • De onderzoeken en observaties konden snel plaatsvinden. Ook was de 'uitslag' snel bekend. • De open communicatie. De handvatten die # gaf vanuit haar eigen ervaring als onderwijzeres. Helaas is de periode daarop te kort geweest om dit nog te kunnen toepassen. • De open en enthousiaste manier waarop ze met alle gespreksronden omging en haar deskundigheid. • De uitleg wat ze gingen doen. • Deskundige aandacht voor de problematiek. • Deze gesprekken heb ik niet gevoerd, maar er is goed contact geweest en een goede terugkoppeling. • Duidelijke uiteenzetting en benoeming acties. • Fijn iemand om mee samen te werken. • Goed, doelgericht overleg, duidelijke afspraken gemaakt, die iedereen nakomt. Door deskundigheid ouders goed uit kunnen leggen wat er wel en niet speelt. • Het bespreken van de leerling via een constructief gesprek met de trajectbegeleider en de ouders. • Het contact met ouders. • Het echt aanpakken van de problemen. Heel veel doortastendheid van de trajectbegeleider en het opstellen van haalbare doelen voor de leerkracht. • Het gesprek met elkaar en met de ouders. • Het houden van een constructief gesprek met de ouders onder leiding van een deskundige. • Het prettige contact met #, de rust die ze neemt om eerst eens te komen kijken, de dingen die ze ziet te benoemen. Tips en tops geven. • Ik vond het prettig dat # zeer bereikbaar, betrokken, actief en doelgericht was. Zij maakte het traject

Nr.	Item
	<p>transparant waardoor de verwachtingen/doelen helder waren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klankbord, meedenken, invullen van mijn vraag. • Luisterend oor goed en doelmatig overleg handreikingen duidelijk stappenplan. • Open houding. • Prima begeleiding, meedenkend en prettige manier van samenwerken en communiceren. • Veel ervaring, waardoor er vele vragen beantwoord konden worden. Ze is duidelijk, meelevend en rustig. Ze geeft iedereen het gevoel dat we het beste voor de leerling willen bereiken. Geeft een eerlijk beeld van de situatie. • Vlot vragen kunnen regelen in dit geval dyslexieverklaring. • Vlotte werkwijze en vlotte vervolg-onderzoeken. • Wat gaat we doen, wie doet wat? • Ze gaf goed aan hoe @ zich gedroeg bij het traject en adviezen. • Ze kwam in de klas observeren hoe de structuur in de klas was en hoe het kind hierop reageerde. Ze gaf tips en nam initiatief met het doel het beste voor te hebben met het kind. • Ze was deskundig. Ze lichtte het psychologisch onderzoek op een adequate manier toe. Ze gaf gelegenheid tot het stellen van vragen.
ov	<ul style="list-style-type: none"> • # En # zijn allebei heel deskundige mensen die duidelijk en constructief de juiste hulp kunnen bieden, ze hebben alle tijd en aandacht voor onze problemen. Zonder deze twee hadden we nu met @ niet zo ver geweest als nu. Echt super. • # Is doelgericht en heeft goed contact met kinderen en ouders. • Daadkrachtig en kordaat. Snel reageren en actie afdwingend. Luistert zorgvuldig naar alle partijen. • Dat # de tijd nam en aandacht gaf aan de verschillende aspecten die een rol spelen bij onze dochter. • Dat mijn kind wordt geobserveerd door iemand buiten school. • De oprechte liefdevolle betrokkenheid en zorgvuldigheid. • De warme, professionele manier waarop # ons en @ benaderde (na haar eerste observatie-ochtend kwam @ bij het ophalen naar me toe rennen en riep: "Ik had zo'n leuke juf vandaag!"). Wij voelden ons als ouders echt gehoord en konden ook een stukje spanning laten varen. • Deze dame pakte het wel goed aan maar zat ook vast in deze omslachtige opzet. De juffen waren te bang om iets te zeggen tegen ons en gedroegen zich communicatief onzeker en deze dame belde dan wel terug en moest dingen rechtzetten die de juffen niet goed begrepen hadden en verkeerd hadden gecommuniceerd. • Goed overgenomen van zieke collega. Prettig persoon, veel nagebeld of zaken goed geregeld waren. Er was ruis tussen school en Eduniek. • Goede begeleider. Open en duidelijk. • Goede, heldere uitleg. • Het eerste gesprek met haar dat heel goed liep en hoe ze met onze zoon is gaan werken. • Het goede contact. • Het in het kort duidelijk maken wat nodig was en wie wat moest doen. • Mijn vragen werden serieus genomen en duidelijk beantwoord. • Nam kind, school en ouder serieus. Er was sprake van overleg en van daaruit werd er actie ondernomen. • Nuchtere blik op de zaak. • Plezierig persoon. Ze geeft zowel de school als de ouders tips. • Prettig en nuttig. • We hebben nuttige adviezen gekregen. • Ze was open en duidelijk. Ze had verstand van zaken. • Zeer aardige en eerlijke vrouw. Legde alles helder uit. • zie antwoord hiervoor. • Zij stond open voor alle ervaringen, van ons als ouders en van de leerkracht. Ze wist een heel objectief beeld van de situatie te scheppen. • Zowel # als # zijn heel fijne mensen: aardig, rustig en duidelijk. Ze waren beiden zeer deskundig en hadden geduld met onze zoon. Ze hebben hem in korte tijd goed leren kennen en hadden snel door waar de problemen zaten waar onze zoon mee kampte.
93.	<p>[vervolg op item 91]</p> <p>Wat heb je met name als onprettig ervaren?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Soms iets andere ideeën over hoe nu verder; communicatie, ook van mijn kant, onduidelijk welke informatie met wie te delen.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • De rol ib-er/trajectbegeleider is nog niet helder. Er wordt veel op mijn bord geschoven van het uitwerken van de gesprekken tot het verspreiden van de documenten. • Gebrek aan follow-up in de groepssituatie. Hoe worden de adviezen ingezet? Lukt dit? • Ik vind het soms onduidelijk wanneer een MDO-traject afgerond is. In dit geval leek het meer een traditioneel onderzoek. Na afronding van dit onderzoek was externe bemoeienis afgerond terwijl we nog steeds handelingsverleggen waren en het niet erop leek dat ouders zouden meewerken. Dit was lastig, je hebt namelijk meer informatie maar kunt feitelijk nog weinig. • Meer sturing en adviezen en tips naar de leerkrachten verwacht. • Soms gevoel dat ze meer wilde dan we op school doen en ik miste dan de koppeling dat wij in een andere setting zitten met veel kids in de klas en proberen waar mogelijk hulp ingezet kan worden, maar niet altijd haalbaar is wat er verwacht wordt. • Vervolgstappen buiten school om en bij Eduniek in verband met vergoede zorg. Moesten hier weer alles opnieuw invullen terwijl eerst onderzoek en Groeidocument compleet waren.

Nr.	Item
lk	<ul style="list-style-type: none"> Dat mijn hulpvraag niet beantwoord was en dat zomaar werd gezegd dat het MDO gesloten werd omdat ze het advies hebben gegeven. Dit terwijl we nog niet wisten of dit het juiste was voor deze leerling. Achteraf was het ook niet het juiste, want de leerling kwam niet graag meer naar school en mijn band met de leerling verslechterde. Ze was duidelijk over het onderzoek naar het gedrag van @.
ov	<ul style="list-style-type: none"> Nazorg: prima, dyslexie, en nu? Hoe verder? Wij zijn ouders die er zelf op toezien dat het één en ander opgezet wordt met school qua ondersteuning en dergelijke, maar het zou prettig zijn geweest als er iemand anders was geweest die daarbij had kunnen helpen. Wellicht iets wat in de toekomst voor andere ouders kan plaatsvinden. Ook omdat je niet precies weet als ouders wat er is aan hulp of zou moeten zijn aan hulp en wat wenselijk is qua hulp.
97.	Was de samenwerking met de (andere) pooldeskundige constructief?
98.	[vervolg op item 98] Wat heb je met name als prettig ervaren?
pd	<ul style="list-style-type: none"> Beperkte, maar praktische adviezen. Geen waslijst maar drie concrete dingen om op te pakken. Constructief meedenken en snel handelen, kennis van rekenontwikkeling en -onderwijs. Dat de gezinsbegeleider van Leger des Heils/OC Trompendaal (#) bij de eerste MDO's aanwezig was en 'tips' vanuit het MDO verder met moeder thuis kon oppakken. Dat de hulpverlener van WEI 43 (Amsterdam) op school kwam voor het MDO. Dat de SMW (#) in de tussentijd moeder kon ondersteunen en dat zij daarbij aansloot bij de afspraken die in het MDO waren gemaakt. De afstemming tussen de trajectbegeleider en de pooldeskundige, tussen de MDO's. Zodat doelen en werkwijze konden worden afgestemd. Dit is zowel in een fysieke afspraak als telefonisch geweest. Dit alles met toestemming van ouders en school. Ouders en school kregen na deze contacten een terugkoppeling met e-mail en tijdens de observaties en gesprekken met de leerkracht. De constructieve samenwerking. De grote deskundigheid en betrokkenheid van #, ab-er cluster 4. De samenwerking met alle betrokkenen. De snelle bereikbaarheid, het meedenken, de positieve instelling. # Van het MKD. De snelle inzet en vakkundige werkwijze. Deskundige dame van Leesambulatorium. Deskundigheid van #. Positieve houding naar ouders en school. Het regelen van een snelle verwijzing naar RCKJP voor medicatie. Dit was de fysiotherapeut van deze leerling. Komt niet uit de pool, maar heeft op vrijwillige basis aangesloten. Mede gezien het feit dat zij zowel deze leerling als broer in behandeling heeft. Een psychologe van het RCKJP vulde aan hoe de therapie aldaar verliep, zodat we een totaal beeld qua problematiek kregen. Even overleggen of leerling in aanmerking kwam voor begeleiding van 'Het Zieke Kind' in verband met ziekte van Crohn en afwezigheid school. Goede bereikbaarheid via de mail. Openheid over eigen (on)mogelijkheden in de begeleiding van de ouders. Goede en constructieve samenwerking en overleg. Goede samenwerking met ambulant begeleider van het samenwerkingsverband. Haar diagnostische deskundigheid op dyslexie-gebied. Het eerste gesprek onderling voor zij startte met onderzoek om haar bij te praten was OK. Het regelmatige overleg met de gezinsbegeleider # (Leger des Heils) en haar aanwezigheid bij de MDO's, waardoor we goed konden afstemmen. Korte lijnen, inzet van specifieke expertise (rekengebied). Met collega-orthopedagoog de onderzoeken gedaan (tweeling met vrijwel dezelfde problematiek), fijn om met elkaar te sparren en je eigen beeld naast dat van de ander te leggen. Met de aanwezigheid van de medewerkster van het CJG (bij het MDO) was er ook een beeld van de thuissituatie duidelijk voor alle aanwezigen. Met de collega van het Leesambulatorium was er een zeer prettige constructieve samenwerking. Snel, open. Openstaan voor consultatie en ideeën uitwisselen. Samenwerking, aansluiten bij elkaars expertise en niet naast elkaar staan. Snelle en duidelijke betrokkenheid. Trajectbegeleider was ook pooldeskundige want deed als Rekengroeppespecialist het Rekenonderzoek. Ze is zeer betrokken, had een goede houding naar ouders toe en heeft kennis van rekenproblematiek. Zie eerder: dat deze zomaar kon aanschuiven. Zij bracht door onderzoek in wat vooral nodig was om de vragen van de school bij de start van het traject te beantwoorden. Zij had goede kijk op de mogelijkheden van de twee thuissituaties. Zijn kennis en de manier waarop hij de leerkracht begeleidde.
ib	<ul style="list-style-type: none"> # Is heel doortastend en realistisch. Draait niet om de zaak heen, maar zet het voor ouders in perspectief. # Weet heel veel van autisme (PDD NOS), kan verhelderen in de behoefte van de leerling. Zij is tevens al ambulant begeleider op onze school. Zij kent de leerling en kent de mogelijkheden en beperkingen van de school ten aanzien van PDD NOS. Altijd de mogelijkheid vinden om extra te ondersteunen indien nodig! Dat de gezinsvoogd (#) tussen het geruzie van de ouders staat. En dat zij probeert om moeder bij te

Nr.	Item
	<p>sturen als ze uitbarst over vader.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De deskundigheid en inzet. • De deskundigheid, meedenken over toepasbaarheid tips en doelen in onze school, begeleiding invullen en opstellen handelingsplannen etc. • Duidelijk in wat ze ging doen en uitleg van hetgeen wat ze gedaan had bij de evaluatie. • Duidelijk. • Extra expertise gericht op rekenen. Prettig aanvullend. • Snelle ambulante begeleiding en hulp wanneer nodig! • Ze heeft goed geholpen met het invullen van een REC-4 rugzak-aanvraag. Ook gaat ze aan de slag met SOS-map en gesprekken met de leerling. • Ze liep nog mee met #, maar was ook zelf heel betrokken en we konden goed overleggen/acties ondernemen. • Zij was eigenlijk degene die het snel overnam. En de juiste besluiten nam.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • # Heeft een IQ-test bij @ afgenomen. Ook # kon mij een duidelijk beeld geven van @. • # Heeft vooral veel verstand van autisme en kon mij nog een aantal tips geven voor in de groep. Daarnaast heeft zij ook individueel met @ een aantal 'spelletjes' gedaan. Ook heeft ze me geholpen bij het invullen van de rugzak-aanvraag; dit heb ik als erg prettig ervaren! • # Was voortdurend bereid nieuwe adviezen te geven omdat de 'geadviseerde' aanpak steeds op korte termijn werkte. • De deskundige tips tussendoor en de kennis van de stoornis die hij kon overdragen. De hulp bij het invullen van bepaalde documenten. • Gaf goede adviezen en was duidelijk over hoe @ zich gedroeg. Daar kon ik veel mee. • Had oog voor het kind. Had een positieve manier van informatie weergeven aan ouders en leerkracht. Wist de ouders op een professionele/enthousiaste en fijne manier de meerwaarde van de rekenklas over te brengen. • Observaties en de daaruit volgende tips. • Ook # gaf heel duidelijke tips die ik gelijk kon uitvoeren in de klas. # Heeft ook gesproken met @ en gaf hem ook tips, handvatten. • Uitgebreide kennis, handelingsadviezen paraat en een gefundeerde mening over hoe verder te gaan. • Uitwisseling van kennis.
ov	<ul style="list-style-type: none"> • # Was daadkrachtig en kwam met positieve, opbouwende adviezen, mede door haar optreden hebben we besloten @ naar de Annie M.G. Schmidtschool te sturen voor twee dagen (rekengroep). Het zou plezierig geweest zijn als # al eerder in het jaar eens met @ gezeten had. # Was ook degene met de meeste ervaring in deze groep en doorzag de situatie het snelst. Het leek wel of de rest van de groep niet zo goed wist wat ze met @ aan moesten, gelukkig wist # dat wel. @ Zit nu ook bij # in de klas en het gaat erg goed met haar. • Het is altijd prettig als wordt aandacht besteed aan mijn kind. • Observeert, steunt ib-er en leerkracht, heeft oor voor ouders en handelt, zowel naar ons als naar onze dochter. • Wij hebben haar niet ontmoet, maar uit het verhaal van # bleek dat zij dankzij haar observatie-ochtend (twee door #, één door haar) een goed klankbord voor # kon zijn. • Zij heeft met @ opdrachtjes gedaan in de klas en @ heeft het als zeer prettig ervaren.
99.	<p>[vervolg op item 98]</p> <p>Wat heb je met name als onprettig ervaren?</p>
pd	<ul style="list-style-type: none"> • De communicatie. Onduidelijk of te weinig. Misschien had het met verschillende opvatting te maken over de rolverdeling binnen het MDO. Ik heb het ervaren alsof de oude werkwijze van de psycholoog werd toegepast en er niet geopereerd werd als team. • Haar 'tip' tijdens een MDO voor een bepaalde manier van oefenen in tegenstrijd met de leesbehandeling die ik gaf, daar waar de ouders bij waren. Ouders gaven er de voorkeur aan dat MDO-4 in een kleinere groep zou plaatsvinden zonder de trajectbegeleider. Hierin is het cruciale besproken namelijk het wel of niet doorgaan met gedragsonderzoek. De trajectbegeleider kreeg alleen het resultaat te horen en dat werkte niet prettig. Naar mijn idee had zij er bij moeten zijn. • Jammer dat zij verstek liet gaan bij zo'n belangrijke bespreking (MDO-2).
ib	<ul style="list-style-type: none"> • Veel beloven met betrekking tot testen en vervolgens is er geen tijd/wachtlust. Dus kan er pas heel laat onderzoek komen en moet het samenwerkingsverband ineens wel het IQ-onderzoek doen.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • Aan het eind van het traject wat rommelig vanwege het papierwerk. • Het desbetreffende kind kwam op de lijst te staan van 'Op de Rails' en werd vervolgens er weer van afgehaald. • Onduidelijkheid of de doorverwijzing SO werd geaccepteerd.
101.	<p><i>Er is iemand op school geweest, die met jou heeft gepraat over hoe het op school gaat en wat er beter kan. Heb je er daarna nog iets van gemerkt?</i></p>
102.	<p>[vervolg op item 101]</p> <p>Wat dan?</p>
ov	<ul style="list-style-type: none"> • Dat ik hulp heb gekregen met rekenen. En de juf begrijpt me nu beter. • Extra begeleiding op school. Hulpmiddelen bij Cito-toets. • Hij had het nog een tijdje over de nieuwe juf en de opdrachtjes die hij gedaan heeft met haar. Hij leek het wel interessant te vinden. • Ik krijg met rekenen niet meer zo vaak de beurt en de juf heeft verteld dat mijn rekenboekje bijna klaar is. • Ik krijg veel aandacht van de juf.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> Ik mocht naar Annie. Ik wil graag nog eens naar # toe. Leuke testjes, vooral de doolhoven. Aardige mevrouw.
103.	<p>[vervolg op item 101]</p> <p>Heb je nog een tip voor deze mevrouw of meneer: wat kan hij/zij een volgende keer beter doen?</p>
ov	<ul style="list-style-type: none"> # is perfect. De Lorenschool heeft steken laten vallen en doet dat nog steeds door het aanhouden van de leraar # die een negatieve pers heeft bij zowel leerlingen als ouders. Dat ze aan mijn meester vertelt wat er met mij is en dan kan hij mij beter helpen. Leuke Cars-stickers blijven geven! Ze deden het goed.
104.	Suggesties ter verbetering van het Groeidocument
pd	<ul style="list-style-type: none"> Afstemmen op de jonge leerling: 4-6 jaar. Als deskundige moet je ook wat invullen bij het eerste MDO. Dat is soms vreemd, omdat je pas later bijvoorbeeld ten tijde van MDO-2 betrokken raakt. Dat laatste was bij mij het geval bij deze leerling. Bij dit kind zijn er vijf MDO's geweest. Overigens eerste keer dat ik dat mee maak. Voor deze uitzonderlijke trajecten nog een extra vakje met iets er bij als kopje 'Vervolg MDO'? Blijf het stuk 'doelen opstellen' bij sommige casussen meer van toepassing vinden dan op andere. De datum van invulling zou handig zijn. Ik weet dat daar aan gewerkt wordt. Het Groeidocument zal met ingang van nieuwe schooljaar hierop aangepast worden. De lay-out kan duidelijker. Ook hiervoor zijn suggesties gedaan. Een duidelijke ruimte waar we de ab-verslagen in kunnen samenvatten. Eerste pagina: 'U wordt verzocht de vragen 1 t/m 5 te beantwoorden' → er moet veel meer beantwoord worden. Graag aanpassen! Vraag 1 t/m 8 en eerste pagina met gegevens leerling, school, ouders. Ouders/verzorgers zetten handtekening om informatie op te vragen over vraag 4 en 5... klopt niet! moet volgens mij vraag 7 zijn! Doelen mogelijk invullen na MDO? Nu is het vaak leeg, ik vind dat een lastig onderdeel. Er worden van tevoren al doelen opgesteld, wat mij betreft kan dat in MDO-1. Erg uitgebreid, merk in de praktijk dat punt J vaak niet ingevuld wordt. Het blijft dubbel werk om en een onderzoeksverslag te maken (wat moet volgens de richtlijnen van de NVO) en het Groeidocument bij te werken. Ook blijf ik niet altijd duidelijk vinden waar ik nu wat moet invullen. Het blijft lastig om te bepalen waar nu precies welke informatie moet staan vanuit het onderzoek. En het gevoel dat dingen dubbel gedaan worden blijft bestaan, zowel het Groeidocument als een onderzoeksverslag maken kost veel tijd en dubbel werk. In het vakje 'Wie zat voor' wordt er blijkbaar niet vanuit gegaan dat dat de ib-er kan zijn, want daarna is niet aan te vinken bij welke organisatie zij hoort. OJA's blijven lastig in te vullen. Ook kunnen invullen als een ander dan het genoemde rijtje voorzit. Interne begeleider: daarbij moet je de betreffende school kunnen invullen. Wordt er niet te veel vanzelfsprekend vanuit gegaan dat de trajectbegeleider voorzit? OPP erin verwerken. Zet de doelen na het eerste of tweede MDO, want eraan voorafgaand is te vroeg, dan zijn de doelen nog niet helder.
ib	<ul style="list-style-type: none"> Aanpassing: Eduniek heet tegenwoordig CED-Groep. Die heb ik eigenlijk niet. Het was mijn eerste MDO en ik was bijzonder verrast over de enorme goede en snelle aanpak. E-mail leerkracht ook op voorpagina met alle gegevens. De leerkracht krijgt dan ook alle informatie en is meer betrokken. Expliciete invulruimte voor: land van herkomst, moedertaal, thuistaal. Geen, het verbeterde Groeidocument vind ik nu OK. Graag aan begin formulier terug met invullen 1^e pagina door zorgteam. Dan weet je casenummer en gegevens trajectbegeleider. Is voor ons ook het document compleet. Heb ik al gegeven op de evaluatiebijeenkomst van de pilot en deze zijn al verwerkt in de aanpassing. Het invullen van het document kostte veel tijd. Misschien een korter formulier als het gaat om specifieke vragen. Bijvoorbeeld dyslexie-aanvraag, collegiale consultatie, ambulatorium. Het zou fijn zijn als de doelen bij het MDO-1 met de trajectbegeleider erbij vastgesteld zouden kunnen worden, zodat dit één keer besproken kan worden en er geen herhaling van deze stap plaatsvindt. Ik weet niet of er ook al gevraagd wordt om het e-mailadres van de leerkrachten? Dit is handig voor het evalueren en voor het leggen van contact. Graag andere versie voor leestrajecten. Nog niet helemaal duidelijk waar de ontwikkeling (geschiedenis) van de leerling kan worden ingevuld. Onderdeel H is pas goed in te vullen na het eerste MDO-overleg, omdat het de antwoorden vraagt die je pas weet wanneer het eerste MDO-overleg is geweest. Onderdeel H kan pas ingevuld worden na het eerste MDO. Plaatsing van het verslag MDO-1 en -2 en -3 zou ik achter elkaar doen en daarna de teksten van het OJA. In bovenstaand geval klopte het wel, maar als je meerdere gesprekken hebt, volgt na gesprek 2 of 3 pas het OJA... Prima werkwijze! Terugkoppeling na invullen aanvraag met gegevens trajectbegeleider op formulier= pag 1.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • Vermelding of bijvoorbeeld BINK ook betrokken is/wordt. • Voor de trajectbegeleider was dit één van de eerste MDO's. Dit was enigszins te merken. Het deel dat al is doorgenomen door ouders en school moet niet worden herhaald door de trajectbegeleider. • Voor een verwijzing naar het SBO graag een extra vraag, nu moet je het zo omslachtig invullen. • Wat ik al eerder had opgemerkt: Bij leerkracht eigen groep: ook e-mailadres en werkdagen toevoegen. Zij/hij behoort ook betrokken te worden in het traject via de mail. Nu stuurt de intern begeleider alles ook door. • Zijn inmiddels al verwerkt.
Ik	<ul style="list-style-type: none"> • Één duidelijke voorzitter van de overleggen. • Is duidelijk. • Geen. • Het groeidocument is helder en prima in te vullen. • Heb er zelf geen ervaring mee opgedaan. • Het document gaat soms van de ene naar de andere groep over. Dan kloppen niet meer alle gegevens en bevindingen meer. Hoe past men dit aan? • Het Groeidocument niet zomaar sluiten als de hulpvraag nog niet weg is. • Het Groeidocument zit goed in elkaar. Het richt zich mooi op zowel de positieve kanten van de leerling als de moeilijkheden. • Het Groeidocument is erg uitgebreid en wordt na elk gesprek aangevuld. Na elke aanvulling moesten wij (leerkracht, intern begeleider en ouders) het lezen en eventueel aanpassen. Misschien handig om de aanvullingen in kleur neer te zetten zodat je niet elke keer alles door moet lezen. Verder is het Groeidocument duidelijk en overzichtelijk. • Iedereen moet nog een beetje wennen aan de manier van wennen, maar alles verliep in een kort tijdsbestek. Wellicht dat het één en ander nog iets sneller kan verlopen. • Ik heb geen suggesties, ik ben enorm tevreden over de personen die meegewerkt hebben. Ook vond ik het fijn dat alles zo snel in werking is gezet. • Korter. • Minder omvangrijk. • Prima zoals het is. • Voor zover ik objectief kan zijn in verband met het ervaren van één MDO, heb ik het als positief ervaren.
105.	Afronding: opmerkingen, tips en feedback voor de loketgroep pilot
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemming van Groeidocument op leerlingvolgsystemen als Parnassus. Streven naar één gelijkvormige manier van bijhouden van informatie. Zo wordt invullen van documenten voor onderwijsgevend overzichtelijk en maakt het gemakkelijker om informatie te koppelen. • Bij deze casus heb ik gemerkt dat niet altijd bij iedereen er hetzelfde idee is over wat taak / de rolverdeling inhoudt. Niet iedereen heeft hetzelfde idee over wat bij de rol hoort en dan zit je elkaar 'in het vaarwater'. Dat werkt ineffectief en vertroebelt de communicatie. Zeker in een traject dat stroef loopt, omdat ouders eigenlijk niet willen meedoen en stapje voor stapje drempels moeten nemen, is het wezenlijk dat de lijnen tussen anderen helder zijn en men goed weet heeft van wat ieder doet en vindt. En vooral ook hetzelfde wordt uitgestraald naar ouders. Iemand die een aandeel levert, kan er niet met een eigen agenda zitten. • De hulpvragen zijn vaak veel te ruim. Ib-ers en trajectbegeleiders moeten dat toespitsen tot duidelijke, grijpbare hulpvragen. Dus niet 'Hoe kan de school voldoen aan de onderwijsbehoeften van de leerling?' maar 'Hoe verbeteren we de concentratie?'. • Dit was een intensief en langdurig traject, maar een deel van de doelen is behaald en aan de andere wordt nog gewerkt. De samenwerking tijdens en tussen de MDO's was plezierig en constructief. • Een mooi traject met een goede afstemming tussen onderwijs- en gezinsondersteuning, een echt OJA, 'out of the box denken' en korte snelle lijnen. • Een mooi voorbeeld van afstemming begeleiding, onderwijs en jeugdhulp. Bij aanvang van het traject was er een behoorlijk groot conflict ouders en school, aan het einde van het traject konden ze weer constructief samenwerken. • Een zwaar traject: crisis op school en thuis, mogelijke schorsing, ernstige opvoedproblemen, weinig onderling vertrouwen school/ouders en een kind dat behoorlijk in de knel zat. Door de mogelijkheden van het MDO (samen om de tafel, Leger des Heils erbij, snel naar cluster 4 dankzij ab-er cluster 4 die korte lijnen had) zijn er weer enkele lichtpuntjes ontstaan. Alleen de CVI cluster 4 heeft een behoorlijke kink in de kabel gelegd, dankzij de locatieleider van de cluster 4 kon deze weer vlot worden getrokken. Tip: vanuit loketgroep betere afstemming met 'Op de Rails' cluster 4 en CVI cluster 4. • Ik vind het erg lastig om de stappen uit het MDO allemaal te volgen zonder dat het een ellenlange bespreking wordt. Vooral het denken in onderwijsbehoeften kost veel tijd en komt vaak niet aan bod in een eerste MDO. • Nagaan of de aanvraag van leeskliniek zonder een MDO kan, maar wel met een aangepast Groeidocument. • Plaats van Ambulatorium Lezen (een OJA) binnen pilot. In hoeverre is het noodzakelijk om van tevoren een MDO te organiseren wanneer duidelijk is dat een kind ondersteuning bij het lezen nodig heeft? Op dit moment gebeurt dit na de start van het OJA. Worden alle (lees)behandelaars in de toekomst ook trajectbegeleider? Of moet dit losgekoppeld blijven? • Tevens gaat de begeleiding van deze leerling nog door aan de hand van een rugzak cluster 4 (indien geïndiceerd) en ouders bespreken met de GGZ-instelling die destijds de diagnose heeft gesteld de

Nr.	Item
	<p>ondersteuning in de opvoeding voor thuis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de pooldeskundigen was niet altijd duidelijk hoe één en ander vormgegeven moest worden. Daar komt nu door de cursus verbetering in. Tip: tijdschrijven! • Waren goede bijeenkomsten.
ib	<ul style="list-style-type: none"> • De Scheper wil ook graag meedoen! (Ik ben ib-er op de Scheper normaal gesproken, alleen even tijdelijk ingevallen op de Avonturijn). • Dit is voor mij een tussentijdse evaluatie. Het geheel is nog in volle gang. Er zijn nog vragen onbeantwoord. Graag wil ik dan ook helemaal nog niet spreken van afsluiten van het dossier, ook niet voor de vorm. • Dit jaar was er gelegenheid de leerkracht vrij te roosteren. Volgend jaar zal dat anders zijn. Positief: de leerkrachten doen heel veel kennis op. Voor ib-er kost het heel veel extra tijd, die er vaak niet is ondanks dat de meerwaarde duidelijk is! • Dit was een erg goed verlopen casus. Intensief, maar het levert dan ook wel wat op. • Dit was ons eerste MDO en wij moesten duidelijk wennen aan de werkwijze. Daardoor was het gesprek terwijl wij de informatie invulden met de ouders gelijk aan het MDO-1. Voor de ouders was dit dus niet prettig. Zij moesten heel veel herhalen. In volgende MDO's ging dit beter doordat de trajectbegeleider de inhoud kort samenvatte. We moesten even wennen, maar die ruimte was er ook. Wij leerden van elkaar! • Dyslexie-stuk verschilt tussen AMGS en Eduniek, graag naar kijken zodat het voor school duidelijk is welke regels ze moeten hanteren, naleven en rapporteren. • Er is zoals bij alle mensen een verschil, soms vrij groot, tussen de trajectbegeleiders. Ik denk dat # zeer deskundig is zonder anderen af te vallen. Als onze school vraagt om onderzoek specifiek van #, dan is dat niet voor niets. Wij hebben dan te maken met een zeer pittige situatie en kiezen voor de beste, nogmaals zonder afbreuk te doen aan de anderen! • Ga zo door, wij zijn er blij mee. • Het is mij goed bevallen, ga zo door. • Het is soms lastig afspraken maken als je parttime werkt. Ik kom nog wel eens terug op een vrije dag voor intake, overleg, etc., omdat het anders te lang gaat duren. • Het was het eerste MDO voor de trajectbegeleider. Het gesprek dat op school al met de ouders was doorlopen en ingevuld in het Groeidocument werd herhaald. Dit is tijdverlies. • Het was zeer prettig op deze manier te werken. Vooral de snelheid was heel fijn. Het formulier: gesprek met de leerling zou ik willen verbeteren. Ik kreeg voor mijn gevoel niet echt goed genoeg op tafel wat de leerling nodig had. Zeker bij jonge leerlingen is dit formulier nog niet toereikend. Ik kreeg de tip om een tekening van het hoofd door het kind te laten maken, om zo met kleuren aan te geven waar het kind mee bezig was. • Het zou handig zijn als de keuze van de trajectbegeleider wordt afgestemd op de hulpvraag om op deze manier gelijk de juiste expertise op de juiste plek te krijgen. • Ik mis nog steeds duidelijke afspraken over wat de trajectbegeleider allemaal doet. Nog te vaak naar mijn mening is de ib-er ook notulist. Volstrekt niet handig omdat juist de ib-er het overzicht heeft en m.i. moet voorzitten. Daarnaast is het mij niet duidelijk wie de contacten legt. De ene trajectbegeleider doet dit zelf, de andere vraagt mij de contacten te leggen. Zijn hier heldere afspraken over? Voor onze school vind ik het traject van MDO nuttig, maar zeer arbeidsintensief. Daarnaast is het streven naar transparantie goed, maar moeilijk bij ons op school. Ouders spreken vaak te weinig Nederlands om het Groeidocument goed in te kunnen vullen. In gesprek met de leerkracht en ouders gaat de informatie regelmatig over hun hoofd heen, ondanks je pogingen dit uit te leggen. Af en toe bemerk je dan onduidelijkheden/verwarringen pas later in het traject. • Ik weet niet of ik elk traject helemaal kan lopen evenals mijn collega. Ik ben er heel veel tijd aan kwijt en mijn collega is nu vrijgeroosterd, maar dat zal volgend jaar heel lastig worden, omdat er geen vervanging meer zal zijn. • Jeugdzorg en RCKJP moeten echt werken aan hun wachtlijsten, dat doet het hele systeem van MDO geen goed. • MDO is een prima en betere vorm dan via de PCL en het onderwijskundig rapport. We zijn blij dat we deelnemen aan de pilot. Snel en effectief. Ouders en leerling zijn direct betrokken. • Mijn tip is dat mijns inziens # weinig inbreng had en ik had eigenlijk verwacht dat zij de woordvoerder zou zijn ook met de vervolgstappen maar dat nam # helemaal over. Ik weet niet of zij dit al mag doen, maar als dit wel zo is dan vind ik dat zij nu weinig inbreng had. • Niet in het geval van deze leerling, maar algemeen: Wanneer ouders van een extern adviesbureau of van een externe psycholoog het advies krijgen om hun kind op het SBO te plaatsen, in hoeverre gaan we daar in mee? Vooral als de school niet in handelingsverlegenheid is, en ouders vooral thuis een ongelukkig kind ervaren... • Nog steeds onduidelijkheid in taakverdeling. • Onder andere de vraag "Is het MDO-traject achteraf geëvalueerd (kan ook telefonisch)?" heb ik met 'nee' moeten beantwoorden, daar het traject nog loopt. Dit geeft een negatief beeld, dat niet klopt. • Ook in gesprekken met ouders zonder MDO wil ik verschillende vragen uit het Groeidocument gaan gebruiken, zodat wij beter in beeld krijgen wat de onderwijsbehoeften van een kind zijn, met ouders als ervaringsdeskundigen en de leerkracht als de professional. Dit leerde ik door te werken met het Groeidocument! Hartelijk dank voor de vlotte werkwijze! • Tijdens 1^e gesprek is het vaak een herhaling van zetten, wat bij invullen van document met ouders is ingevuld. Is beetje jammer van de tijd. In dit geval IQ-onderzoek geweest. Eigenlijk is het gesprek na het onderzoek belangrijker dan voorafgaand omdat formulier zo uitvoerig is ingevuld. Zou meer beperkt kunnen worden tot kennismaking en een enkele openstaande vraag.

Nr.	Item
	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn tevreden hoe het is gegaan.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • De afspraken, vooral de eerste, met de begeleider werden op vrij korte termijn geregeld, hierdoor is het erg lastig en zelfs een keer onmogelijk gebleken de agenda's op elkaar af te stemmen en allemaal aanwezig te zijn. De snelheid is een kracht, maar hierin was het ook lastig. • De leerling gaat nu naar de Dubbeldekker naar een COBO-groep. Daarom kan ik niet aangeven hoe de evaluatie ging. • De vragen rondom handelingsverlegenheid verminderen etc. zijn niet goed in te vullen. Uiteraard hebben we veel informatie ontvangen maar aangezien @ naar de rekenklas is gegaan is ons handelen ten opzichte van @ niet extreem veranderd. • Document is veel werk om in te vullen, maar dan heb je wel alle gegevens. Zeer prettig om door een onafhankelijke persoon geholpen te worden. Prettig dat alle partijen samen zitten. • Ik ben enorm tevreden. Waar ik vooral tevreden over ben, is hoe snel het allemaal is gegaan. Bij @ zijn we aan het begin van het schooljaar begonnen en in november had ik een duidelijk plan voor @ liggen. Heel erg fijn. • Ik heb de samenwerking als prettig ervaren! • Ik heb deze pilot als erg prettig ervaren. Het vraagt veel van de leerkracht, met name de tijdsinvestering. De resultaten en stappen die gemaakt worden, zijn echter erg groot en is het voor mij de investering dubbel en dwars waard. • Ik heb zelf gevraagd om de conclusie en wat gaan we ermee doen op school, vooraf te bespreken met de leerkracht, waar ouders niet bij zijn. Zo kunnen de onmogelijkheden eerst samen bekeken worden zonder dat ouders daar het gevoel bij hebben dat er niet optimaal voor hun kind kan worden gezorgd. Daarna bespreken we met ouders wat we gaan doen. • Open einde. Voor mijn gevoel nog niet afgerond. Wij weten nu wel wat er mogelijk aan de hand is maar wat ouders met deze informatie gaan doen, is nog niet duidelijk. • Opmerking tussendoor: Dit MDO is nog niet afgesloten, dus het is bij deze vragenlijst moeilijk om de vragen in te vullen wat betreft de afronding van het MDO. • Zoals ik al eerder noemde bij een vorige vraag, ben ik zelf maar bij weinig gesprekken geweest, maar mijn duo-partner die nu met zwangerschapsverlof is. Ik heb de vragen dus zo goed mogelijk ingevuld. We zijn in elk geval weer een stap verder en daar ging het om.
ov	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvankelijk (juni 2012) is het MDO traject gestagneerd doordat niet duidelijk was wie waar de regie had en niemand meer actie nam. Niemand ook merkte dat geen actie werd genomen. Dat is na signalering door ons als ouders snel en goed opgepakt vanuit de pilot, waarna voortvarend is gehandeld. Voor ons bevestigde het wel de twijfels die we al langer hebben over het monitoren van processen en voortgang binnen de school zelf. En roept vragen op over hoe dat mogelijk is binnen het leerlingvolgsysteem. Heel positieve werking van de pilot kan zijn dat school van buitenaf meer input krijgt om goed te kijken en tijdig te handelen. Als ouders hebben we vooral bereikt wat we hoopten: ondersteuning voor het schoolfunctioneren en aanvraag van hulp (indicatie) voordat onze dochter de overstap naar VO maakt. Dit probeerden we al jaren. Dat was essentieel volgens ons en volgens de hulpverlening en voor de inzet van het MDO niet gelukt om school daarin in actie te krijgen. Ook is door dit proces meer vastgelegd en geëvalueerd van handelingen nu en in het verleden. Kennelijk is het MDO een dwingend middel door inzet van externe inzichten en steun. MDO is overigens ingezet op ons herhaald verzoek doordat we op de hoogte waren van de start van deze pilot. • De mensen die namens school bij het project zijn betrokken, kunnen wellicht wat meer tijd krijgen bij voorbereiding en afhandeling. • Geen aanmerkingen. Het enige is dat @ in de weken na het onderzoek dusdanig vooruit is gegaan in de klas, mede door een andere aanpak op school, dat de uitkomst van het onderzoek grotendeels achterhaald was. Inmiddels mag hij door zijn vooruitgang toch naar groep 4! • Helaas is het ons nog niet gelukt om het gedrag van onze zoon te veranderen. We hebben wel tips gekregen en op school wordt er ook anders met onze zoon omgegaan maar een ommekeer zien we nog niet. • Nee, alles verliep vlot en de beoogde uitkomst werd bevestigd. • Nee, eerlijk gezegd niet. Wij waren heel tevreden over het traject en over het contact met #. Wij voelden ons gehoord en zagen dat zij warm reageerde op @, die hierdoor veel coöperatiever werd. Door haar combinatie van deskundigheid en een warm hart, straalde zij het vertrouwen uit, dat zij oprecht aan het kijken was, wat voor @ het beste zou zijn. Het was voor ons fijn dat zij na het stellen van de diagnose PDD-NOS met de nodige aanbevelingen, betrokken bleef en deelnam aan de gesprekken met school. Wij kregen het idee dat dit een positief effect had op wat de school met @ wilde proberen. Uiteindelijk kunnen we met een goed en zeker gevoel achter de keuze van een SBO voor @ staan. • Zie laatste opmerking. Een na-traject, waarin de trajectbegeleider erop toeziet dat alle hulp en ondersteuning die nodig zijn op zijn plek zijn of in ieder geval dat de ouders op de hoogte zijn van de mogelijkheden en wat wenselijk zou zijn.
Afronding: opmerkingen, tips en feedback voor de loketgroep pilot: gericht op dit onderzoek	
pd	<ul style="list-style-type: none"> • Bij MDO's kan het voorkomen dat de trajectbegeleider niet aanwezig is, dus de notulen door een ander gemaakt worden, terwijl zij wel de persoon is die het Groeidocument bijhoudt. Je kan echter maar één persoon invullen. • Bij Pooldeskundigen mis ik de ambulant begeleider uit het samenwerkingsverband. • Deze evaluatie is niet zo van toepassing als je geen tb-er bent. Eerste deel, met informatie over MDO's, zou alleen de tb-er hoeven in te vullen. Scheelt alle betrokkenen werk en daarnaast heb ik het

Nr.	Item
	<p>waarschijnlijk nu niet goed ingevuld.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze vragenlijst is lastig in te vullen wanneer er alleen sprake is van een dossieronderzoek waarna een dyslexieverklaring is/wordt afgegeven. Ik heb telefonisch contact gezocht met de ib-er en gevraagd of er behoefte was aan een MDO. De ib-er gaf aan dat zowel school als ouders hier geen behoefte aan hadden. Vanuit het dossier was ook reeds voldoende informatie aanwezig om een verklaring af te kunnen geven. • Ik was als deskundige (Rekengroep) al vóór het MDO-traject betrokken en er vervolgens bij vanaf MDO-3, maar moest alles vanaf MDO-1 aanvinken om verder te komen. Is dat logisch?? Of had ik het goede evaluatieprogramma niet?? Van mijn eigen specifieke ervaring kon ik weinig kwijt. • In de evaluatie wordt gevraagd of er 'achteraf geëvalueerd' is, maar omdat we de casus nu sneller moeten afronden en deze evaluatie meteen volgt is dat nog helemaal niet aan de orde geweest. Vraag kan weg of moet anders gesteld worden. Nu heb je die kans om achteraf te evalueren nog helemaal niet gehad. • In deze enquête kan ik nu niet alle activiteiten kwijt die zijn ingezet voor deze leerling. Dus de verschillende OJA's die zijn vormgegeven.
lk	<ul style="list-style-type: none"> • Bij deze vragenlijst ook de keuze 'niet van toepassing' graag. • Sommige vragen (op pagina waarop 41, 47 of 53% van de vragenlijst is ingevuld) zijn lastig in te vullen omdat het kind doorverwezen is naar het SO. Wellicht kan er een kopje komen met 0 anders of toelichting.
ov	<ul style="list-style-type: none"> • Ik begrijp de laatste vraag niet. Wordt er bedoeld of ons kind bij het laatste gesprek aanwezig was? Of dat hij bij de behandeling betrokken was (dat laatste wel natuurlijk: hij ging twee keer per week naar de Annie, vier maanden lang).